He has got the looks!

Et studie af ansigtstræks betydning for danske politikeres valgbarhed.

Af Lasse Laustsen

Speciale ved Institut for Statskundskab

Aarhus Universitet

Sommer 2011

Antal ord: 35.966

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse 2
Abstract 5
1. Indledning 6
1.1. Politikere som personer 6
1.2. Motivation og problemstillinger 7
1.3. Opsummering af specialets bidrag og struktur 9
2. Teori og hypoteser 11
2.1. ”Klassisk” teori om vælgeradfærd 11
2.1.1. Socioøkonomi, skillelinjer og issue voting 11
2.1.2. Personorienterede vælgeradfærdsforklaringer 12
2.2. Ansigtstræks betydning for politikeres valgbarhed 13
2.2.1. Danmark som case 16
2.3. Hypoteser om ansigtstræks grundlæggende effekt for valgbarhed 17
2.3.1. Grundlæggende effekt af ansigtstræk på valgresultat 17
2.3.2. Kan ansigtstræk flytte stemmer på tværs af partiskel? 18
2.3.3. Listeplacering som mediator 19
2.3.4. Politisk erfaring og ansigtstræk 19
2.4. Psykologisk forskning i ansigtstræks betydning 21
2.4.1. Opmærksomme på ansigter 21
2.4.2. Eksempler på social betydning af ansigtstræk 21
2.5. Evolutionsteori og indsigter fra evolutionspsykologien 22
2.5.1. Mennesket som socialt dyr 23
2.5.2. Utidssvarende psykologiske mekanismer 24
2.5.3. Ansigtstræks betydning i evolutionspsykologisk forstand 25
2.6. Kønsforskelle og ansigtstræk 27
2.6.1. Kønsforskel for kompetence 28
2.6.2. Kønsforskel for fysisk styrke 28

2.6.3. Attraktivitets betydning for mænd og kvinder 29
2.6.4. Opsamling om kønsforskelles samlede betydning 29
2.7. Evolutionspsykologi og valg af politiske ledere ud fra ansigtstræk 30
2.7.1. Ansigtstræks betydning for ledervalg som biprodukt 30
2.7.2. Ansigtstræks betydning for ledervalg som distinkt psykologisk mekanisme 31
2.7.3. Politi- og koordinatorrollen og de politiske partier 35
2.7.4. Opsamling 36
2.8. Partitilknytning som moderator af ansigtseffekten 36
2.8.1. Hypoteser for moderatoreffekten af partitilknytning 37
3. Metode og design 39
3.1. Tidligere og lignende studiers designs 39
3.2. Præsentation af endeligt design og Danmark som case 41
3.3. Operationalisering af den uafhængige variabel, ansigtstræk 42
3.3.1. Caseudvælgelse 43
3.3.2. Ansigtstræk 46
3.4. Operationalisering af den afhængige variabel, personligt valgresultat 48
3.5. Operationalisering af specialets moderatorer 49
3.6. Operationalisering af mediator- og kontrolvariabler 50
3.6.1. Mediatorer og suppressorvariabler 50
3.6.2. Spuriøsitet 51
3.7. Dataindsamling 51
3.7.1. Vurdering af kandidaters ansigtstræk 52
3.7.2. Opbygning af spørgeskema 53
3.8. Analysemodel 53
4. Analyse 56
4.1. Bivariate sammenhænge 56
4.2. Gruppering af ansigtstræk 57
4.3. Grundeffekter af ansigtstræk på valgresultat 60

4.3.1. Fysisk styrke og relativt valgresultat 63
4.3.2. Sammenligning af effektstørrelser 64
4.4. Kan ansigtstræk flytte stemmer på tværs af partier? 65
4.5. Listeplacering som mediator for ansigtseffekten 67
4.6. Politisk erfaring som moderator af ansigtseffekten 70
4.7. Opsamling for specialets første hypotesesæt 73
4.8. Køn som moderator af ansigtseffekten 74
4.8.1. Køns moderatoreffekt af fysisk styrke 74
4.8.2. Køns moderatoreffekt for kompetence 75
4.8.3. Køns moderatoreffekt for social imødekommenhed 78
4.9. Politisk tilhør som moderator for ansigtseffekten 81
4.9.1. Kønsforskelle i betydningen af partitilknytning som moderator 81
4.9.2. Partitilknytning som moderator af fysisk styrke 82
4.9.3. Partitilknytning som moderator for attraktivitet 87
4.9.4. Politisk tilhør som moderator for social imødekommenhed 89
4.10. Diskussion af resultaterne for specialets andet hypotesesæt 91
4.10.1. Hvorfor har ansigtstræk betydning for kandidaternes valgbarhed? 92
4.10.2. Social imødekommenhed for mænd og kvinder 97
5. Konklusion 98
5.1. Ansigtstræks betydning for danske valg og dansk valgforskning 98
5.2. Årsagen til ansigtstræks politologiske relevans 100
5.3. Videre studier 100
5.4. Ansigtstræks demokratiske betydning for kommende danske valg 102
6. Litteraturliste 103

Abstract

Background: Existing literature on Danish elections almost does not incorporate actor orientated explanations of voting results. Compared with the media's attention towards party leaders and other high-profiled politicians this is a paradox. The same lack of actor orientated explanations is not found in foreign research on elections, which underscores the need of this kind of research in Denmark.

Among this group of explanations candidates' facial traits have proved to be one significant predictor of electoral success. Specifically competent looking and attractive candidates are favored compared to other candidates (e.g. Todorov et al., 2005; Berggren et al., 2010). Using data from local Danish elections combined with survey data on the candidates' facial traits this thesis examines if the same conclusions can be drawn for Denmark.

Expectations: This thesis tests two sets of hypothesis. First, the main results from the existing research on facial traits in political science are tested on Danish local election data. Second, a couple of new questions are investigated. These are related to evolutionary psychology and are deduced from well-established insights from this scientific field. The purpose of these questions is to shed light on the cause of the effect of facial traits on electability, since this is not yet clear.

Principal results: Overall the results show a significant influence of competence but not attractiveness on candidates' electability. This effect is found to be stronger for male than for female candidates, but also for incumbents compared with non-incumbents. Besides, a significant but negative relationship is found between physical strength and electability. Finally, the analysis shows that facial traits only among candidates from the same party can influence electability.

Regarding the new questions, the results strongly support that candidates' gender and political affiliation moderates the effect of facial traits. For male leftwing candidates physical strength and attractiveness show a negative and a positive relationship with electability, respectively. Finally, the effect of social approachability shows a positive trend for male leftwing candidates' electability, but a negative trend for male rightwing candidates. These moderator effects point in direction of a psychological mechanism using facial traits specifically regarding the election of leaders. On the other hand the results speak against the possibility that facial traits' effect on electability is due to the role of facial traits regarding e.g. choice of sexual partner.

The results are robust against inclusion of control variables like candidates' age, gender, and political experience.

1. Indledning

En ofte fremsat påstand om mediernes dækning af dansk politik er, at der bliver stadig mere fokus på proces og personer, samt at den politiske substans nedprioriteres til fordel for historier om spin (f.eks. Ammitzbøll, 2001; Pedersen, 2011). Undersøgelser har vist, at denne udlægning måske er lidt for pessimistisk (Albæk et al., 2009; Pedersen et al., 2009), men når det er sagt, tilbyder stort set ethvert dansk nyhedsmedie en fortolkning af den seneste tids politiske skaktræk ved en given politisk ekspert eller kommentator.

Dansk politik har inden for det seneste år været præget af flere skandalesager knyttet til fremtrædende politikere, hvilket de nævnte kommentatorer derfor også har brugt en del sendetid og spalteplads på (f.eks. Kjærgaard & Larsen, 2011; Politiken, 2011). Selvom manglende skattebetaling, privatøkonomisk stormvejr, hyklerisk adfærd og svigtende dømmekraft ikke nødvendigvis er direkte relevant for politikeres parlamentariske arbejde, er det sådan set forståeligt, at vælgerne og derfor også medierne interesserer sig for disse historier. Dette specielt ud fra en betragtning om, at politikere i andre sammenhænge optræder på linje med andre kendte personager og jetsettere (Nielsen, 2010; Knudsen, 2010; Ebbesen, 2010).

1.1. Politikere som personer

Politikeres optræden i talkshows og i personlige portrætter i aviser og ugeblade er også et særdeles kendt fænomen uden for Danmark. Der findes således en del akademisk litteratur om de demokratiske effekter af soft news og "Oprah-effekten" (f.eks. Baum, 2005). I en skandinavisk sammenhæng viser et norsk speciale om politikeres optræden i ugebladene, at politikerne "først og fremst opptrer i sin kraft av å være kjendiser" (Wåhlberg, 2010). Umiddelbart er der god grund til at tro, at konklusionen også gælder for Danmark, idet en betragtelig del af danske politikere optræder som boganmeldere, cykelryttere og vittighedsfortællere, hvilket højest er perifært politisk relevant (f.eks. Olsen & Klarskov, 2011; Jørgensen, 2009).

Politikere indtager naturligvis disse roller for at blive opfattet positivt af vælgerne, hvilket indgår som bevidst element i kampagnestrategier (Jønsson og Larsen, 2002). Kandidatens påklædning og udseende udgør et andet bevidst kampagnestrategisk element, hvilket danske medier også har dækket gennem modeeksperters vurdering af politikeres stil og statsmandskarakter eller ved at lave rundspørger blandt vælgere angående politikeres sexappeal (Bryld, 2001; Hejberg, 2001). Denne tendens har i visse tilfælde affødt, at politikerne selv – omend i en jovial tone –

omtaler deres valgbarhed under henvisning til eget udseende (Sahl, 2010), samt at kvindelige politikere føler sig særligt udsat mht. pressens opmærksomhed på udseende (Olsen et al., 2010; Sørensen, 2004).

Udseende er ved flere lejligheder omtalt som et overset fænomen i den internationale valgforskning. Et af de første studier på området finder da også, at forskellen mellem på den ene side mediers og politikeres fokus på udseende og på den anden side forskningens tilsvarende minimale opmærksomhed herpå er iøjnefaldende: "although the importance of a candidate's appearance and style is taken for granted by politicians, campaign consultants, and news commentators, there is little systematic research to support this assumption" (Rosenberg et al., 1986: p.108). Kritikken gentages i 2008, idet "nonverbal cues are conspicuously absent from the list of "usual suspects" [i valgforskningen (red.)]" (Bailenson et al., 2008: p.936). Det må dog retfærdigvis siges, at forskningen har flyttet sig en hel del på dette område i de mellemliggende år. Studier om betydningen af politikeres udseende og fysiske fremtoning er, som det fremgår senere i specialet, vokset væsentligt i omfang, men vigtigere er, at en samlet pakke af personlighedsforklaringer nu optræder som en fast del af mange valganalyser (American National Election Studies, 2010; Annenberg Public Policy Center, 2008).

Denne forskningsdagsorden er ikke vokset frem uden grund – den har nemlig haft relativ stor succes. Udseendets betydning er vist i andre sociale sammenhænge, såsom f.eks. ansættelsessamtaler (Chiu & Babcock, 2002), hvorfor også politologien begyndte at undersøge betydningen af udseende. Et eksempel herpå er et studie, der viser, at respondenter, der hhv. ser og hører en debat mellem to amerikanske præsidentkandidater, vurderer resultatet af debatten signifikant forskelligt (Druckman, 2003). Konkret i forhold til valgresultater er det yderligere vist, at en positiv fysisk fremtoning og et attraktivit udseende visualiseret for vælgerne ved enten fotos eller filmklip påvirker politikeres mulighed for at blive valgt positivt (f.eks. Rosenberg et al., 1987; Todorov et al., 2005; Benjamin & Shapiro, 2009). Udseende har altså betydning for politikeres valgbarhed og modtagelsen af politiske budskaber.

1.2. Motivation og problemstillinger

Der kan grundlæggende gives to motivationer for at undersøge betydningen af udseende. Den første knytter sig til den danske valgforskning, mens den anden knytter sig mere til mangler ved den eksisterende litteratur på området.

Først og fremmest motiveres fokus på kandidaternes udseende af, at personorienterede forklaringer ikke er slået igennem i Danmark på samme måde som i den internationale forskning. Det Danske Valgprojekt har i denne sammenhæng kun fokuseret på sympati for forskellige partiledere, hvilket er undersøgt i ganske få studier (f.eks. Andersen & Borre, 2007). Dermed også sagt at betydningen af udseende ikke hidtil er behandlet for danske valg, og idéen om at det skulle have betydning skydes nærmest ned i indledningen til den samlede analyse af Folketingsvalget i 2005: "Det er ikke ledelsens påklædning eller private forhold, der påvirker vælgere med omtanke" (Andersen, 2007: p.47).

Fysisk fremtoning og udseende er relativt uafgrænsede og svært målbare begreber. Specialet begrænser derfor sit genstandsfelt til at omfatte betydningen af ansigtstræk for politikeres valgchancer. Dette sker fordi den udenlandske politologiske forskning har vist, at netop ansigtstræk har en selvstændig betydning for valgresultatet. Respondenter kan f.eks. blot ved at vurdere to konkurrerende kandidaters relative kompetence ud fra portrætbilleder af kandidaterne forudsige valgresultater bedre end rent tilfældigt gætteri (Todorov et al., 2005; Antonakis & Dalgas, 2009).

Det beskrevne hul i den danske valgforskning udgør sammen med de omtalte resultater for ansigtstræk motivationen for at undersøge netop dette emne i en dansk sammenhæng. Det forestående folketingsvalg understreger yderligere, relevansen af ansigtstræk som politologisk forskningsområde. Udover kampen om de 175 pladser i Folketinget, tyder meget på en mere jævnbyrdig kamp om statsministerposten end ved de seneste valg. Såfremt ansigtstræk også har betydning i Danmark, er potentialet for en "ansigtseffekt" ved det kommende valg altså forholdsvist omfangsrigt. Dette giver altsammen anledning til at opstille specialets første problemstilling:

Hvad betyder danske politikeres ansigtstræk for deres mulighed for at blive valgt?

Specialets anden motivation skal findes i den beskrevne internationale litteratur om personorienterede vælgeradfærdsforklaringer. Denne har godt nok undersøgt betydningen af ansigtstræk, men tests af forskellige forklaringer på, hvorfor dette er tilfældet, er til gengæld helt fraværende. Dette vil specialet derfor søge at råde bod på ved at integrere indsigter fra psykologien i den skitserede politologiske litteratur om ansigtstræk. Psykologien har nemlig langt mere minutiøst afdækket betydningen af ansigtstræk i forbindelse med eksempelvis partnervalg (Perrett et al., 1998). Det, der gør denne litteratur særligt interessant for specialet, er, at den også har søgt at forklare, *hvorfor* ansigtstræk påvirker vores adfærd. Udgangspunktet for forklaringen herpå er evolutionspsykologien, der så at sige anvender Darwin's evolutionsteori på den menneskelige psykologi med det formål at forklare, hvorfor vi psykologisk fungerer, som vi gør. Kernen i teorien

er, at ansigtstræk har en social signalværdi, hvorfor f.eks. attraktivitet signalerer, hvem der udgør en god partner (Thornhil & Gangestad, 1999). Rent psykologisk tyder de nævnte resultater derfor på, at vi som mennesker har udviklet evner til at vurdere personers kompetencer alene på baggrund af deres ansigtstræk. Specialet bruger for første gang dette som afsæt til at formulere to forklaringer, som igen konkretiseres til testbare hypoteser, der således kan indikere, hvorfor ansigtstræk specifikt har betydning for politiske kandidaters valgbarhed.

Den første forklaring tager den omtalte effekt af ansigtstræk for partnervalg som afsæt. Forsimplet forventes herudfra, at fordi attraktivitet signalerer, hvem der er en god partner, vil vi også tillægge attraktive politiske kandidater positive egenskaber i forhold til deres politiske virke, hvilket giver en positiv effekt for deres vagresultat. Den anden forklaring forventer i stedet, at ansigtstræks betydning for valg af politiske kandidater udspringer af helt andre og selvstændige forhold end de partnervalgsrelaterede. Således antages, at ansigtstræk har haft en selvstændig signalværdi i forhold til, hvilke individer som i stenalderens smågruppesamfund har udgjort gode ledere. Dette fører dernæst til, at ansigtstræk også idag signalerer, hvilke individer, der er gode politikere.

Specialet tester hvilken forklaring, der er mest plausibel ved at undersøge, om effekten af ansigtstræk på kandidaternes valgbarhed betinges af kandidaternes partitilknytning. Tankegangen præsenteres mere udførligt i specialets teoriafsnit, hvorfor den overordnede logik blot nævnes her: Hvis en decideret politologisk variabel som partitilknytning betinger effekten af forskellige ansigtstræk på kandidaters valgbarhed, så er der alt andet lige tegn på, at ansigtstræk har en *særlig* betydning relateret til ledervalg og politik. Tilsvarende er det samtidig mindre plausibelt, at ansigtstræks betydning for partnervalg forklarer effekten af ansigtstræk på politiske kandidaters valgchancer. Dette udgør altsammen grundlaget for specialets anden problemstilling:

Hvorfor har ansigtstræk en betydning for politiske kandidaters valgbarhed? Og er der tale om, at ansigtstræk har en specifik betydning for netop valg af ledere?

1.3. Opsummering af specialets bidrag og struktur

Specialets problemstillinger undersøges ved at udlede ti hypoteser ud fra såvel tidligere forskningsresultater som det evolutionspsykologiske teoriapparat. Hypoteserne testes i et design, der kombinerer valgdata med en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse om kandidaters ansigtstræk. Designet benytter således de politiske kandidater som analyseenheder, og

kandidaternes faktiske stemmetal bruges som udgangspunkt for specialets afhængige variabel. Fordelene ved dette er først og fremmest, at resultaterne bliver økologisk valide, da de ikke findes på et snævert eksperimentelt grundlag. Desuden gør det danske valgsystem, at der selv ved kommunalvalg i små kommuner er forholdsvis mange opstillede kandidater. Derfor er det muligt at teste hypoteserne på et relativt stort datagrundlag alene inden for én kommune eller valgkreds. Endelig er det en fordel at benytte kandidaten som analyseenhed, fordi designet derved samtidig kan kontrollere for andre kandidatspecifikke forklaringer såsom køn, alder og partitilknytning.

Specialets bidrag til den eksisterende politologiske litteratur kan siges at være tredelt. For det første belyser besvarelsen af den første problemstilling, hvordan personorienterede forklaringer repræsenteret ved ansigtstræks betydning har indflydelse på valgresultater i Danmark. For det andet bidrager specialet ved at undersøge, om forskellige karakteristika for kandidaterne betinger den betydning, som ansigtstræk har for valgchancerne. Dette muliggør et mere abstrakt bidrag om *årsagen til*, at ansigtstræk påvirker politiske kandidaters valgbarhed. Udgangspunktet for forklaringen herpå er evolutionspsykologien, hvorfor testen af de nævnte hypoteser samtidig kaster lys over evolutionspsykologiens politologiske relevans i forhold til vælgeradfærd og valgforskning.

For det tredje er specialets problemstilling også interessant i en demokratisk sammenhæng. Kandidatbilleder er uden for Danmark i forskellige sammenhænge inkluderet på stemmesedlerne for at hjælpe vælgerne med at kæde kandidat og dennes holdning sammen. Studier viser imidlertid, at billederne mod hensigten påvirker vælgerne, så disse stemmer ud fra kandidaternes ansigtstræk og ikke ud fra erindring om kandidaternes holdninger (Buckley et al., 2007; Banducci et al., 2008). Dette er umiddelbart langt fra et demokratisk ideal om vælgernes oplyste og velovervejede stillingtagen (jvf. eksempelvis Dahl, 1989). Dansk forskning har i den sammenhæng vist, at valgplakater, der jo i høj grad "kommunikerer" ansigtstræk, påvirker valgresultatet (Hansen & Hoff, 2009). Dette understreger sammen med den tiltagende visualisering af valgkampe gennem især TV-mediet, der er vælgernes primære informationskilde, at ansigtseffekten er interessant at undersøge i Danmark (Utzon, 2011; Nielsen, 2011; Andersen, 2007).

2. Teori og hypoteser

I dette afsnit redegøres indledningsvist for de vælgeradfærdsforklaringer, som typisk er blevet brugt i den danske forskning, hvilket viser, at personorienterede forklaringer stort set er fraværende. Ud fra hidtidige forskningsresultater om ansigtstræks betydning for politiske kandidaters valgbarhed, udledes dernæst specialets første sæt af hypoteser, som knytter sig til den første problemstilling, om hvorvidt ansigtstræk overhovedet har betydning for danske politikeres valgbarhed. Efterfølgende udledes specialets andet hypotesesæt ud fra psykologisk forskning i ansigtstræk og generelle evolutionspsykologiske indsigter. Dette udgør grundlaget for besvarelsen af specialets anden problemstilling om, *hvorfor* ansigtstræk påvirker valgresultater.

2.1. "Klassisk" teori om vælgeradfærd

Den danske valgforskning har traditionelt ikke tilskrevet megen betydning til politikeres personlighed og udstråling. I stedet lægges vægt på forklaringer knyttet til vælgergruppers socio-økonomiske og demografiske forhold, samt på forklaringer om partiernes issue positioner, kompetence images, issue ejerskaber og evne til at sætte den politiske dagsorden. Det Danske Valgprojekts seneste analyse af et dansk valg illustrerer dette. Godt nok nævnes politiske lederes kompetence image, troværdigheds image samt responsivitets image som tre relevante dimensioner at analysere lederes betydning ud fra (Andersen, 2007: p.47). Men samlet set berøres disse potentielle ledereffekter kun i ét enkelt kapitel. Der kan derfor højest være tale om en fremspirende tendens til at dansk valgforskning også inkluderer personorienterede forklaringsmodeller i sit teoriapparat. For at underbygge denne pointe redegøres herunder kortfattet for de teorier, der til gengæld udgør kernen i valgforskningen.

2.1.1. Socioøkonomi, skillelinjer og issue voting

Klasseteorien har som i mange andre dele af statskundskaben haft stor betydning for valgforskningen. Idéen er grundlæggende, at individer afhængigt af deres relation til produktionsmidlerne tilhører forskellige samfundsmæssige klasser, som dernæst antages at have forskellige politiske holdninger og derfor også stemme på forskellige partier (Houtman, 2001). I de sidste mange år, har rendyrkede klasseforklaringer dog haft svære vilkår i såvel dansk som

international valgforskning, men omfanget af klassers og social baggrunds betydning berøres stadig i flere studier (f.eks. Voss & van der Brugge 2003; Shamshiri-Petersen, 2010).

Knyttet til klassebegrebet er idéen om, at der eksisterer relativt langtidsholdbare skillelinjer i samfundet. En skillelinje kan omhandle forskellige og ikke nødvendigvis økonomisk forankrede konflikter. En skillelinje kræver dernæst sociostrukturel forankring, skabelsen af kollektive identiteter for grupperne på hver side af skillelinjen samt et organisatorisk udtryk i form af partier, interesseorganisationer osv. (Aardal, 1994). I nyere dansk forskning er teorien senest brugt til at vise, at uddannelse udgør en skillelinje i dansk politik (Stubager, 2007). For dette speciale pointerer disse makrosociologiske vælgeradfærdsteorier, at politiske personer ikke levnes nogen nævneværdig betydning i forhold til at påvirke vælgernes stemmeadfærd.

En anden prominent teori i dansk valgforskning er issue-voting-teorien. Denne forventer, at vælgerne søger at skabe konsistens mellem partivalg og holdning, hvorfor de stemmer på det parti, som de er mest enige med (Borre 2001: pp.13-16; Voss og van der Brugge 2003: p.26). Vælgernes politiske dagsorden er derfor også interessant, idet vigtige emner i forhold til stemmeadfærden vægtes tungere end mindre vigtige emner. Der skelnes endvidere mellem to issue-typer: Positions issues hvor partierne er uenige om, hvad der er det politiske mål, og valens issues, hvor partierne omvendt er enige om målene, men uenige om hvordan målene nås (Ibid).

Uanset issue-type overlader heller ikke denne forklaring nogen betydning til politikerne. Disses personlighed, udstråling eller for den sags skyld udseende tilskrives ingen forklaringsmæssig værdi, hvilket ellers er tilfældet i den internationale valglitteratur. Der er med andre ord tale om et ”hul” i den danske valgforskning, som dette speciale bidrager til at lukke.

2.1.2. Personorienterede vælgeradfærdsforklaringer

Den internationale valgforskning har i længere tid inddraget personbaserede variabler, såsom hvad vælgeren synes om forskellige præsidentkandidater. At fysisk fremtoning har betydning herfor, illustreres af et studie af den første TV-transmitterede debat mellem to amerikanske præsidentkandidater, hvor vurderingen af Kennedys og Nixons debatevner vises at være påvirket af deres udseende (Druckman, 2003).

Mere overordnet konkluderer Caprara & Zimbardo, at ”Perceptions of the personal characteristics of candidates competing in the political arena have gained considerable importance”, og at politikeres valgsucces afhænger af, om de kan “convey an image of their own personality that […] matches the desires and expectations of their potential followers” (Caprara & Zimbardo, 2004).

Især amerikanske valgundersøgelser har derfor integreret personforklaringer og –variabler i valgdata (American National Election Studies, 2010; Annenberg Public Policy Center, 2008), og forskningen kan derfor undersøge, om vælgernes holdning til en given politisk kandidat kan forklare dennes valgresultat (Abramowitz, 2004).

International valgforskning er altså i høj grad opmærksom på, at kandidaternes personlighed og udseende har betydning for valgresultatet, og med Valgundersøgelsen 2005 er der også tegn på, at dansk forskning er ved at få øjnene op herfor. To rutinerede danske valgforskere konstaterer nemlig, at "Ledere gør altså en forskel. De gør det bare ikke alene, og det kan være svært helt præcist at sige hvilken" (Andersen & Borre, 2007). Der peges således på et behov for at studere betydningen af personer for danske valgresultater, hvilket dette speciale hjælper med at råde bod på.

Paletten af personforklaringer er imidlertid mangefacetteret og strækker sig fra generelle vurderinger af politikerne (ibid) til at fokusere på ydre og fysiologiske egenskaber ved politikerne. Sidstnævnte trækker bl.a. på psykologisk forskning, der viser, at attraktive personer og personer med behagelige stemmelejer vurderes mere positivt end andre personer, og at udseendet betyder mest (Surawski & Ossoff, 2006). Dette speciale koncentrerer sig udelukkende om betydningen af politikeres ansigtstræk. Herunder gives derfor et overblik over den eksisterende litteratur på området.

2.2. Ansigtstræks betydning for politikeres valgbarhed

Den politologiske betydning af lige præcis ansigtstræk påpeges for første gang i 2005. Her viser et studie, at amerikanske valg til Senatet og Repræsentanternes Hus kan forudsiges alene ud fra respondenters vurdering af, hvor kompetente de opstillede kandidaters ansigter ser ud (Todorov et al., 2005). Mere præcist viser studiet, at respondenter, der vurderer to for dem ukendte politiske kandidater, i mere end 70% af tilfældene vurderer den faktiske vinder som mest kompetent. En regressionsanalyse finder yderligere en signifikant positiv sammenhæng mellem forskellen i ansigtsvurdering for to kandidater og den tilsvarende forskel i faktiske stemmetal.

Resultatet synes at være relativt robust, da det genfindes for lande på tværs af politiske kulturer, parti- og valgsystemer samt med varierende opmærksomhed rettet mod valgene: Ét studie genskaber resultatet i en italiensk kontekst (Castelli et al., 2009), mens et andet finder tilsvarende resultater ud fra et tysk delstatsvalg (Rosar et al., 2008). Andre studier igen genskaber resultaterne i lande, der benytter valgsystemer, hvori vælgerne rangordner et givet antal kandidater (f.eks. Buckley et al., 2007 i Irland). Et engelsk studie finder den overordnede, positive sammenhæng

mellem attraktivitet og valgbarhed ved et valg, der er præget af meget lav opmærksomhed (Banducci et al., 2008), mens en tilsvarende konklusion også nås for det australske føderalvalg, hvorpå opmærksomheden omvendt er stor (King & Leigh, 2009). Endelig finder endnu et studie, at de amerikanske primærvalg bedre lader sig forudsige af den relative vurdering af kandidaternes kompetenceudstråling end af analyseinstitutters meningsmålinger (Armstrong et al., 2010).

Hidtil er ansigtseffekten kun påvist i ét studie med data fra et proportionalvalgssystem som det danske, der tillader, at flere kandidater fra samme parti kan vælges i samme distrikt, og derfor både konkurrerer mod andre partiers kandidater *og* internt. Studiet baserer sig på national- og kommunalvalgsdata fra Finland og viser endnu engang, at attraktivitet påvirker kandidatens valgresultat positivt (Berggren et al, 2010). Herunder er de nævnte samt flere andre væsentlige studier samlet i en oversigtstabel:

Tabel 2.1. Litteraturoversigt for ansigtstræks betydning for politiske kandidaters valgbarhed.

	Forfattere	Land og valg	Resultat
Grundeffekt	Todorov et al., 2005	USA, senatsvalg i 2000, 2002 og 2004 og valg til Repræsentanternes Hus i 2002 og 2004.	Sammenhæng mellem kompetent udseende og stemmeandel.
	Buckley et al., 2007	Irland, lokalvalg 2004.	Genfinder hovedeffekt i andet land og med "præferentielt valgsystem".
	Banducci et al., 2008	GB, valg til Community Partner Boards, 2001-02.	Genfinder hovedeffekt i nyt land med single-transferable vote valgsystem og ved valg præget af lav opmærksomhed.
	Rosar et al., 2008	Tyskland, lokalvalg Nordrhein-Westfalen, 2005.	Genfinder hovedeffekt i nyt land og med proportionelt valgsystem (kun én kandidat pr. parti).
	Castelli et al., 2009	Italien, lokalvalg I 2000'erne.	Genfinder hovedeffekt i nyt land.
	King & Leigh, 2009	Australien, føderalvalg 2004.	Genfinder hovedeffekt i nyt land og med "alternativ votes" system samt under "valgtvang" og hvor vælgerne ser kandidatbilleder umiddelbart før afstemning.[1]
	Armstrong et al., 2010	USA, primærvalg 2008.	Genfinder hovedeffekt, men i amerikanske primærvalg.
	Berggren et al., 2010	Finland, parlaments- og kommunalvalg i hhv. 2003 og 2004.	Genfinder hovedeffekt i nyt land og i valgsystem meget lig det danske.

[1] Valgdeltagelse er obligatorisk i Australien og "how to vote" cards eksponerer kandidaternes ansigter for vælgeren umiddelbart før valghandlingen.

Hvilke ansigtstræk lægger vi mærke til?	Nixon & Pollom, 2006	Tyskland, eksperimentelt studie med billedmateriale af indvalgte parlamentarikere.	Positiv effekt af at se moden ud for mandlige kandidater. Desuden at mandlige vælgere foretrækker "babyfaced looking" kvindelige kandidater.
	Bailenson et al., 2006	USA, eksperimentelt studie.	Vælgerne foretrækker kandidater, der ligner dem selv.
	Bailenson et al., 2008	USA, eksperimentelle studier i forbindelse med flere valg.	Vælgerne foretrækker kandidater, der ligner dem selv.
	Chiao et al., 2008	USA, eksperimentelt studie.	Alle vælgere ønsker kompetent udseende kandidater. Desuden ønsker mænd attraktive kvindelige kandidater og kvinder "tilnærmelige" mandlige kandidater.
	Poutvaara et al., 2009	Finland, parlaments- og kommunalvalg i hhv. 2003 og 2004.	Kandidater med barnlige ansigtstræk opfattes mindre kompetente, men mandlige kandidater oplever muligvis positiv effekt på valgbarhed.
	Olivola & Todorov, 2010	USA, flere studier af både Senats- og guvernørvalgs samt valg til Repræsentanternes Hus.	Kompetence er det vigtigste ansigtstræk. Barnlige ansigtstræk og kompetence er negativt korreleret, og valgbarheden påvirkes negativt af førstnævnte for mandlige kandidater. Desuden at både kompetente og inkompetente ansigter er maskuline.
	Verhulst et al., 2010	Samme som Olivola & Todorov.	Attraktivitet forklarer i virkeligheden kompetenceeffekten, hvorfor attraktivitet er det vigtigste ansigtstræk til at forklare kandidaters valgbarhed.
Tegn på prædis-position til at lægge mærke til ansigtstræk	Ballew & Todorov, 2007	USA, Senats- og guvernørvalg i 2000'erne.	Respondenter behøver ikke mere end 100ms for at kunne vurdere kandidaters kompetence-udseende.
	Little et al., 2007	Par af præsidentkandidater i Australien, New Zealand, GB og USA i 2000'erne.	Maskuline kandidater foretrækkes i krigstid og feminine i fredstid.
	Antonakis & Dalgas, 2009	Par af kandidater fra fransk parlamentsvalg 2002.	Børn såvel som voksne kan forudsige valgresultater fra kandidaternes ansigter.
	Rule & Ambady, 2010	USA – ansigter af Senatskanddater i 2004 eller 2006 fra enten Demokraterne eller Republikanerne, og collegeelever med samme tilhør.	Kandidaters og tilhængeres partitilhør kan forudsiges fra ansigter. Republikanere og demokrater ser hhv. mere "magtfulde" og "varme" ud.

Tabel 2.1 samt redegørelsen forinden viser først og fremmest, at betydningen af ansigtstræk for politiske kandidaters valgbarhed er relativt veletableret. For det første er der tale om, at effekten findes for en række forskellige lande, hvilket eliminerer kontekstuelle forklaringer på ansigtstræks betydning, såsom at et givet land er specielt med hensyn til valgsystem, politisk kultur osv. For det andet varierer de nævnte studier også med hensyn til "valgtype". Der er både valg karakteriseret ved lav (f.eks. Banducci et al., 2008) og høj informationsgrad (f.eks. Armstrong et al, 2010); kommunale (f.eks. Castelli et al., 2009) og nationale valg (f.eks. King & Leigh, 2009); valg der havde kandidatfotos på stemmesedlen (Buckley et al, 2007) og valg, der ikke havde det (Rosar et

al., 2008). Denne forskellighed af de benyttede valg understreger, at ansigtseffekten er relativt robust.

2.2.1. Danmark som case

Til trods for mangeartetheden af de benyttede politiske kontekster og valgsystemer, er kontekster som den danske og især proportionalvalgssystemer underrepræsenterede. Som yderligere teoretisk begrundelse for at benytte Danmark som case, anføres her tre betragtninger, hvorudfra Danmark karakteriseres som en hård case for betydningen af ansigtstræk.

For det første er der mange flere kandidater på valg i det danske proportionalvalgssystem, end tilfældet er i flertallet af de lande, der ellers er benyttet. Partierne må forventes at spille en større rolle, når de opstiller mere end én kandidat, idet partiets rolle som "holdningsfællesskab", da alt andet lige bliver mere nødvendigt. Derfor må kandidater omvendt også betyde relativt mere i forhold til partier, når der kun opstilles en kandidat pr. parti. For det andet, men relateret hertil, skal det nævnes, at selvom personfokuseringen i danske mediers dækning af politik er voksende, er den dog mindre udtalt end i eksempelvis USA. Da potentialet for ansigtseffekten må forventes at vokse med graden af personfokus, må Danmark alt andet lige være en hårdere test-case end USA. Endelig underbygger nedenstående redegørelse for danske vælgeres relativt høje partiloyalitet, at Danmark udgør en hård case for ansigtstræks betydning for valgresultatet.

Litteraturen om partitilhør viser, at vestlige stater generelt oplever, at vælgere over tid er blevet mindre partiloyale (Katz & Mair, 1995). Tendensens omfang kan dog diskuteres i Danmark, idet ca. 25% af de danske vælgere godt nok stemmer på forskellige partier ved to på hinanden følgende folketingsvalg, men partiændringer mellem borgerlige og socialistiske partier forekommer langt sjældnere (Shamshiri-Petersen, 2010: pp.5-7). En international undersøgelse viser desuden en stabil tendens til, at halvdelen af de danske vælgere i perioden 1996-2005 angiver, at de har "et tæt forhold til et parti", hvilket gør partiloyaliteten blandt danske vælgere relativt høj i forhold til situationen i de fleste andre lande (Dalton & Weldon, 2007). Alt i alt tyder dette på, at danske vælgere er meget loyale, hvilket omvendt betyder, at de ikke uden videre skifter parti. Den potentielle effekt af ansigtstræk på partivalg må derfor også forventes at være relativt lille i Danmark i forhold til andre lande. Hvis forklaringen alligevel finder opbakning ud fra den danske case, er dens gyldighedsområde ikke bare udvidet. Der vil også være tegn på, at ansigtstræk generelt påvirker politiske kandidaters valgresultater.

2.3. Hypoteser om ansigtstræks grundlæggende effekt for valgbarhed

Den forskning, som er skitseret ovenfor, fokuserer stort set ikke på det teoretiske grundlag for ansigtstræks betydning for politiske kandidaters valgbarhed. I stedet har det primære formål været at etablere, at der *er* en effekt, hvilket også er omdrejningspunktet for dette speciales første problemstilling. For at besvare denne præsenteres herunder fire hypoteser. I stil med tilgangen i eksisterende studier, udledes disse fra tidligere empiriske resultater ved at koble disse til såvel karakteristika ved det danske valgsystem som til kandidaters politiske erfaring. Det teoretiske fundament for ansigtstræks betydning skitseres først efter præsentationen af specialets første fire hypoteser, da det i højere grad knytter sig til besvarelsen af specialets anden problemstilling.

2.3.1. Grundlæggende effekt af ansigtstræk på valgresultat

Som nævnt ovenfor er kun det finske studie af ansigtstræks betydning for politiske kandidater udført i et proportionalvalgssystem (Berggren et al., 2010). Traditionelt antages skandinaviske lande at være relativt ens i diverse landekomparative studier, hvorfor ikke kun valgsystem, men også forhold såsom f.eks. politisk kultur med en vis rimelighed kan antages at være ens for Danmark og Finland. Til trods for Danmarks status som hård case, må det derfor også være rimeligt at forvente, at ansigtstræks betydning i Danmark minder om den effekt, som Berggren og hans kolleger finder.

Litteraturen er ikke helt entydig mht., hvilket ansigtstræk som påvirker kandidaternes valgbarhed positivt. Mere præcist står striden mellem attraktivitet og kompetence. Derfor opstilles herunder to forskellige hypoteser knyttet til hhv. attraktivitet og kompetence. Derved bliver det muligt at give et konkret svar på, om kun ét af de to ansigtstræk eller om begge udviser den nævnte sammenhæng med danske kandidaters relative valgresultat. Dette er konkretiseret ved specialets første hypoteser:

Hypotese 1a: *Attraktivitet påvirker politikerens relative valgresultat positivt.*

Hypotese 1b: *Kompetence udtrykt ved en politikers ansigtstræk påvirker politikerens relative valgresultat positivt.*

Som supplement til attraktivitet og kompetence inkluderer specialet også mål for ansigtstrækkene fysisk styrke og social imødekommenhed. Litteraturen har ikke tidligere benyttet disse ansigtstræk, hvorfor der ikke rimeligt kan opstilles velbegrundede forventninger til

hovedeffekten af disse. Om fysisk styrke og social imdekommenhed påvirker kandidaternes valgbarhed opfattes derfor som empiriske spørgsmål.

Endelig vil besvarelsen af de to hypoteser også give anledning til at undersøge, hvilket ansigtstræk, der har den stærkeste effekt på valgbarheden. Nogle studier støtter attraktivitet (f.eks. Banducci et al, 2008; Berggren et al., 2010) og andre kompetence (f.eks. Todorov et al., 2005; Armstrong et al., 2010). Det diskuteres desuden, om de to begreber måler to forskellige ansigtstræk. Olivola & Todorov (2010) viser, at kun kompetence har en selvstændig effekt i analyser, der også inkluderer attraktivitet og genkendelighed, mens Verhulst og hans kolleger problematiserer kausalretningen fra kompetence til valgresultat ud fra en betragtning om, at attraktive personer generelt tilskrives andre positive egenskaber heriblandt kompetence (Verhulst et al., 2010:p.116).

Specialets forskningsdesign muliggør ikke direkte at kaste lys over det interne kausalforhold mellem attraktivitet og kompetence, men omvendt kan den relative styrke af de to ansigtstræk analyseres lige så godt ud fra specialets data som hidtidig benyttet data. Den relative effektstørrelse af de fire ansigtstræk diskuteres derfor i forbindelse med behandlingen af hypotese 1a og 1b.

2.3.2. Kan ansigtstræk flytte stemmer på tværs af partiskel?

I et proportionalvalgssystem som det danske opstiller partierne flere kandidater i samme valgkreds. Dette muliggør implicit, at kandidaterne ikke kun konkurrerer som repræsentanter for partierne, men også mod hinanden internt på en liste. Et helt oplagt spørgsmål er da, om ansigtstræk betyder mest i kampen mellem listerne, eller om det i stedet er internt mellem en given listes kandidater, at ansigtstræk spiller den største rolle. Dette skel mellem effekt inden for eller på tværs af lister er hidtil ikke belyst i litteraturen.

Vælgernes partiloyalitet spiller igen en stor rolle for, hvad der kan forventes. Ovenfor karakteriseredes Danmark som en hård test-case, hvilket blev begrundet med høj partiloyalitet blandt danske vælgere. Dette må alt andet lige betyde, at ansigtseffekten i Danmark må forventes at være størst inden for de politiske lister. Til trods for at vælgerne er svære at flytte fra ét parti til et andet, kan de nemlig stadig blive tiltrukket eller frastødt af givne kandidater fra dét parti, de støtter. Dette giver anledning til specialets anden hypotese:

Hypotese 2: *Effekten af ansigtstræk på valgbarhed vil være stærkere inden for de politiske lister end på tværs af disse.*

2.3.3. Listeplacering som mediator

Som allerede nævnt opstiller danske partier qua proportionalvalgssystemet en hel række kandidater i hver valgkreds. Hvis vælgerne påvirkes af kandidaternes ansigtstræk, er det oplagt at forvente, at også partierne i deres interne opstilling af kandidater lader sig "guide" af ansigtstræk. En indikation herpå findes i et studie af de amerikanske primærvalg (Armstrong et al., 2010). Samtidig er det relativt velkendt, at kandidater placeret i toppen af opstillingslisterne får flere stemmer end kandidater placeret længere nede på disse (f.eks. Hansen & Hoff, 2009).

Derfor forventes, at partierne placerer kandidater med "gode" ansigtstræk, hvad enten der så er tale om attraktivitet eller kompetence, højere på listen end kandidater med "dårligere" ansigtstræk. Ved at inkludere listeplacering i analysen, kan det belyses, om den skitserede antagelse finder empirisk støtte. Hvis vælgerne blot stemmer på de kandidater, der står øverst på partiernes opstillingslister, vil effekten af ansigtstræk aftage markant ved inklussion af kandidaternes listeplacering. Omvendt vil signifikante effekter af ansigtstræk i en analyse, der også inkluderer listeplacering, indikere, at ansigtstræk uafhængigt af partiernes interne opstilling af kandidaterne har betydning.

Partiorganisationerne må formodes at bestå af personer, der har forholdsvis høj interesse i politisk substans, hvorfor opstillingen af kandidater trods alt må forventes også at ske ud fra kandidaternes politiske kvalifikationer. En konsekvens af dette er, at ansigtstræks betydning må antages at være større for vælgerne end for partierne, hvorfor ansigtseffekten blot forventes at aftage i effektstyrke men ikke at forsvinde helt, når listeplacering inkluderes i analysen. Denne forventning er opsummeret i specialets tredje hypotese:

Hypotese 3: *Listeplacering medierer effekten af ansigtstræk på valgbarhed, så denne aftager, når listeplacering inkluderes i analysen.*

2.3.4. Politisk erfaring og ansigtstræk

Et tredje oplagt spørgsmål er, om kandidaters politiske erfaring betinger, hvor stor indflydelse ansigtstræk har på deres valgbarhed. Den bredere valgforskning konstaterer, at kandidater, der genopstiller, har en fordel frem for kandidater, som endnu ikke har været valgt (f.eks. Abramowitz et al., 2006). I relation til ansigtseffekten er betydningen af politisk erfaring mindre entydig. Ballew & Todorov (2007) finder ingen effektforskel af ansigtstræk mellem erfarne og uerfarne kandidater, mens to andre studier viser, at ansigtstræk tilsyneladende betyder mest for

nyopstillede kandidater (King & Leigh, 2009; Berggren et al., 2010). De to studier forklarer dette med, at vælgerne simpelthen ved mere om indvalgte politikere pga. medieeksponering og tidligere politiske beslutninger. De har med andre ord mere viden om erfarne politikere end om nyopstillede, hvorfor sidstnævnte påvirkes mere af ansigtstræk.

De to sidstnævnte forskningsresultater bruges som afsæt til specialets fjerde hypotese, fordi de findes i kontekster, der alt andet lige minder mere om den danske end dén, som Todorov & Ballews resultater stammer fra.

Hypotese 4: *Politisk erfaring modererer betydningen af ansigtstræk på valgbarhed, så denne er størst for politikere, der ikke har været valgt før.*

2.4. Psykologisk forskning i ansigtstræks betydning

Specialets mere grundlæggende teoretiske fundament skitseres i de følgende afsnit. Dermed knytter den resterende del af teoriafsnittet sig også til specialets anden problemstilling om, *hvorfor* ansigtstræk påvirker valgresultater.

For at slå tonen an og for at lægge op til de mulige forklaringer på denne problemstilling, præsenteres først de centrale resultater fra den psykologiske forskning i ansigtstræk. Dette ikke mindst fordi politologien, som nævnt ovenfor, nok har fundet tegn på, at ansigtstræk har en betydning, men ikke undersøgt *hvad årsagen* hertil er. Derfor sandsynliggøres indledningsvis, at mennesker er prædisponerede til at kigge på og "trække social information ud af" ansigter. Efterfølgende præsenteres de sammenhænge, som ansigter hidtil er vist at have betydning for.

2.4.1. Opmærksomme på ansigter

Forskellige forskningsresultater tyder på, at vi som mennesker er meget opmærksomme på ansigtstræk. Hjerneforskning viser, at ansigtsgenkendelse er en særlig type hjerneaktivitet, der ikke blot handler om generel genkendelse af objekter (Farah, 1996), og i hjernescaningsstudier er det vist, at der opstår neural aktivitet i bestemte områder, når man afkoder, hvor pålideligt et ansigt ser ud (Winston et al, 2002). Endelig viser studier af børn, at de helt ned i en alder af 30 minutter kigger særligt længe på ansigter frem for lignende objekter (Morton & Johnson, 1991).

Det er også vist, at børn og voksne har præferencer for samme ansigtstræk på tværs af ansigternes alder, race og køn, samt at vurderinger af forskellige ansigtstræk er konsistente på tværs af respondenters alder, køn og kultur (Langlois et al., 2000; Rule & Ambady, 2010). Med andre ord har vi som mennesker udviklet universelle præferencer for ansigtstræk, og vores hjerne er tilsyneladende "programmeret" til at bearbejde den information, som ansigterne signalerer. I det følgende præsenteres resultater, der alle indikerer, at ansigter har en betydning i en række sociale sammenhænge.

2.4.2. Eksempler på social betydning af ansigtstræk

At ansigter rimeligt kan forventes at spille en rolle i forhold til valg af politiske kandidater, understreges af et metastudie, der har samlet en række resultater fra den psykologiske forskning vedrørende ansigtstræks betydning i andre sammenhænge. Studiet konkluderer, at der er stor enighed om, hvad der er attraktivt; at attraktive voksne og børn generelt vurderes og behandles mere

positivt end tilsvarende mindre attraktive personer; og at attraktive personer også udviser mere acceptabel adfærd og har flere positive karaktertræk (Langlois et al., 2000).

Noget tyder på, at vi i særlig grad lægger mærke til attraktivitet. Bl.a. er spædbørn helt ned i en alder af 6 måneder særligt opmærksomme på netop attraktivitet. Desuden viser resultater, at vi identificerer forskellige personers køn ud fra deres ansigter, og dette sker hurtigere for attraktive end for mindre attraktive ansigter (Hoss et al., 2005; Rosar et al., 2007), samt at attraktive individer får mere opmærksomhed og derfor lettere huskes (Maner et al., 2003).

De nævnte resultater er i de fleste tilfælde blevet undersøgt i relation til attraktivitets betydning for valg af seksualpartner (f.eks. Perrett et al., 1998; Thornhill & Gangestad, 1999), men betydningen i andre sociale sammenhænge såsom strafferetslige afgørelser er også undersøgt. Disse viser, at sandsynligheden, for at anklagede taber sagen, vokser med sagsøgers attraktivitet (Zebrowitz & McDonald, 1991). En mere erhvervsorienteret litteratur finder tilsvarende, at arbejdsgivere opfatter ansøgere med attraktive ansigtstræk som mere erfarne og kompetente, men også at attraktive personer får højere løn (Chiu & Babcock, 2002; King & Leigh, 2009).

Der er altså tale om, at attraktivitet i relativt forskellige sammenhænge har social betydning. Den effekt som den politologiske litteratur finder, er altså ikke enestående, men snarere en del af et større mønster. Fokus rettes herunder på, hvad dette mønster skyldes.

2.5. Evolutionsteori og indsigter fra evolutionspsykologien

Som det fremgår af eksemplerne ovenfor, kredser den psykologiske forskning meget om attraktivitet. Derfor har samme forskning også søgt at kaste lys over, hvilke ansigtstræk der mere præcist opfattes som attraktive, og desuden hvorfor vi i forskellige sociale sammenhænge lægger mærke til og lader vores beslutninger påvirke af andres attraktivitet. Dette præsenteres nedenfor, men for at forklaringen er meningsfuld skitseres først evolutionspsykologien som socialvidenskabelig teori. Herefter vendes tilbage til hvilke ansigtstræk, der mere specifikt opfattes som attraktive, og hvad det er, disse ansigtstræk signalerer. Dette bruges som afsæt til at udlede to konkrete evolutionspsykologiske bud på besvarelsen af specialets anden problemstilling om, *hvorfor* ansigtstræk påvirker politiske kandidaters valgbarhed. Disse bud fører endelig til en række forudsigelser, der udgør specialets andet hypotesesæt, og som kan teste hvilket af de to bud, der er mest plausibelt.

2.5.1. Mennesket som socialt dyr

Helt grundlæggende kan evolutionspsykologien forstås som en applicering af Darwins teori om naturlig selektion på psykologien. Det grundlæggende princip i evolutionspsykologien er derfor også, at arters udviklingsprocesser skyldes ikke-intentionel selektion af egenskaber eller karakteristika fra ét individ til et andet. Darwins pointe var så at sige, at individer, som gennem tilfældig genetisk mutation har opnået en overlevelses- eller reproduktionsmæssig fordel, vil tendere til at få flere overlevende unger – netop på grund af denne tilfældige, men også fordelagtige mutation (Buss, 2009: p.39; Dawkins, 2006: pp.46-65). Teorien om naturlig selektion omhandlede i udgangspunktet hovedsageligt fysiske karakteristika, hvilket evolutionspsykologien kan siges at gøre op med. Denne antager nemlig, at også psykologiske mekanismer, der regulerer vores adfærd i forskellige sammenhænge, kan give overlevelsesmæssige fordele og derfor blive nedarvet (Buss, 2009: pp.49-53).

I en overordnet og generel forstand forsøger evolutionspsykologien at identificere bestemte psykologiske mekanismer, som vi bevidst eller ubevidst benytter til at guide vores adfærd. Pointen er dernæst, at disse psykologiske mekanismer netop eksisterer, fordi de har udgjort løsninger på givne adaptive problemer i vores fortid (Buss, 2009: pp.49-53; Cosmides & Tooby: 1992). Ved at påvise eksistensen af et givet adaptivt problem og en nutidig psykologisk mekanisme samt etablere en kobling mellem de to, kan forskningen ét skridt ad gangen sandsynliggøre, at vores psykologi er evolutionært tilpasset (Buss, 2009: pp.47-70).

Sammenlignet med de fleste andre arter kan det konstateres, at mennesket er særligt socialt anlagt (f.eks. Buss, 2009: pp.264-290). I mange tilfælde er vi orienterede mod indgåelsen af fællesskaber, og vores opmærksomhed er udviklet til at være særlig aktiv i forskellige situationer, der er indlejret i sociale relationer (Alford & Hibbing, 2004; Petersen, 2009). Konkret viser det sig, at vores psykologi i relation til samarbejde er gearet til at identificere gruppemedlemmer fra vores egen gruppe, som ikke yder deres individuelle bidrag til gruppen. Og for det enkelte gruppemedlem har den optimale samarbejdsstrategi således ikke været ukritisk samarbejde med alle, men i stedet at identificere ”freeridere” internt i gruppen for derefter at samarbejde med alle andre gruppemedlemmer end disse. Mennesket er i den forbindelse blevet karakteriseret som en ”wary cooperator”, der altid ”acts with a glance over the shoulder and adjusts behavior as needed” (Alford & Hibbing, 2004).

En række spilteoretiske studier viser også, at mennesket er et socialt dyr. Deltagerne i disse udviser nemlig prosocial adfærd i situationer, hvor det ikke nødvendigvis er rationelt (f.eks. Dawes

& Thaler, 1988). Konkret problematiserer resultaterne den grundlæggende rationalitetsantagelse i megen økonomisk teori. I en større sammenhæng, der for dette speciale er væsentligere, tjener de også det formål at understrege, at vores psykologi over tusinder af år er udviklet til at håndtere social adfærd herunder samarbejdsrelationer. Det har i den sammenhæng været fordelagtigt at kunne aflæse andres hensigter eller sociale værdi ud fra f.eks. deres udseende og ansigtstræk.

2.5.2. Utidssvarende psykologiske mekanismer

Helt overordnet er vores psykologi altså – nøjagtigt som vores fysik – over utallige generationer *langsomt*, men sikkert, tilpasset de problemer og udfordringer, vi som menneskelig art har været konfronteret med. Imidlertid har menneskelige samfund undergået voldsomme og hurtige forandringer, siden det moderne menneskes psykologi opstod for ca. 30.000 år siden (Boyd & Silk, 2003; Petersen, 2009). Faktisk har denne udvikling i flere tilfælde været så hurtig, at vores psykologi ikke er fulgt tilsvarende med. Dette er både psykologisk og politologisk relevant, og herunder gives derfor eksempler på, at "a mechanism that led to a successful solution in the evolutionary past may not lead to a successful solution now" (Buss, 2009:p.52).

Et meget håndgribeligt eksempel på dette fænomen er nutidsmenneskers overforbrug af fedt, hvilket er vist at have rod i fortidig mangel på fedtholdig mad. Individer med særlig stor præference for fedt opnåede således en overlevelses- og reproduktionsmæssig fordel, idet disse individer i større stil end andre sørgede for, at deres kroppe fik det fedt, de behøvede. Imidlertid er fedt ikke længere en lige så knap ressource, hvilket (måske) kan forklare nutidige fedmeproblemer og fødevarepræferencer (Ibid).

Et andet eksempel herpå, men med større politologisk relevans, knytter sig til mænds fysiske styrke. Det er nemlig vist, at stærke mænd går signifikant mere ind for at løse internationale konflikter ved væbnet konflikt. Tilsvarende spiller fysisk styrke også en rolle for holdningen til andre politiske emner såsom økonomisk omfordeling (Sell et al., 2009a; Petersen et al., 2010). Med hensyn til krig forklares resultatet ved, at den enkeltes fysiske styrke i fortidens smågruppesamfund har haft direkte betydning for gruppens vinderchancer i en væbnet konflikt med eksempelvis nabo-gruppen. Efterfølgende har den særligt stærke mand også kunnet kræve tilsvarende større andel af krigsbyttet end hans svagere stamme-fælder (Ibid; Buss, 2009: pp.291-321). Pointen er, at fysisk styrkes nutidige effekt på krigsholdning viser, at vi tilsyneladende stadig tænker krig i smågruppe-sammenhæng. Men dette er paradoksalt, fordi der "… after all [is] no rational basis for an

individual thinking the use of force by the state will be more effective when that individual is stronger than when he is weaker" (Sell et al., 2009a:p.15076).

Det er her værd at erindre sig specialets fokus på ansigtstræks betydning for politiske kandidaters valgbarhed. Fedtpræference- og fysisk styrke-eksemplerne viser, at utidssvarende psykologiske mekanismer eksisterer i andre sammenhænge. Nutidens borgere kan derfor sagtens have præferencer for visse ansigtstræk hos politikere, selvom det ikke længere udgør en adaptiv fordel at have f.eks. attraktive og/eller stærke ledere.

2.5.3. Ansigtstræks betydning i evolutionspsykologisk forstand

Ovenstående afsnit viser, at vores psykologi – herunder vores præferencer – ikke eksisterer uden grund. Den er i stedet fremkommet som adaptive løsninger på de problemer, vores art siden "tidernes morgen" har været konfronteret med. Denne pointe kobles herunder med forskning, som viser, at der tilsyneladende eksisterer universelle præferencer for fysisk udseende, og at de ansigtstræk, vi opfatter som attraktive, kan gives en evolutionspsykologisk mening. Dette afsnit samler derfor brikkerne fra den psykologiske forskning og giver et bud på *hvorfor*, vi har de konkrete præferencer for attraktivitet i forbindelse med bl.a. partnervalg. Efterfølgende vil den overordnede tankegang blive appliceret på det evolutionære problem, der har ligget i at vælge, hvem der skulle være gruppeleder.

Hvad er attraktivt? - Universelle ansigtspræferencer

For både mande- og kvindeansigter gælder, at symmetri og gennemsnitlighed er karakteristika, der indikerer ansigtsmæssig attraktivitet (Buss, 2009: p.122; Thornhill & Gangestad, 1999; Scheib et al., 1999). Et oplagt spørgsmål i relation til dette er dog, om der ikke findes forskellige ansigtstræk, der hhv. for kvinder og mænd opfattes som attraktive. En umiddelbar forventning vil være, at femininitet og maskulinitet er kædet sammen med attraktivitet for hhv. kvinder og mænd.

Forskning viser, at feminine ansigtstræk som store øjne, tykke læber, tynde øjenbryn samt lille næse og hage øger kvinders attraktivitet (Baudouin & Tiberghien, 2004). Forskningsresultaterne er mere tvetydige for mænd. Perrett og hans kolleger finder nemlig, at feminine mandeansigter også foretrækkes (Perrett et al., 1998), mens andre resultater tyder på, at maskulinitet udtrykt ved fremtrædende kindben og langt underansigt findes attraktivt (Scheib et al., 1999). Som støtte for sidstnævnte viser anden forskning en positiv sammenhæng mellem hormonet

testosteron, der øger muskelmassen og de maskuline ansigtstræk, og mænds attraktivitet (Penton-Voak & Chen, 2004; Thornhill & Gangestad, 1999; Buss, 2009: pp.120-122).

Denne tvetydighed kan ikke forklares med, at kvinder individuelt har forskellige "mande-præferencer", eller med at kvinder fra forskellige kulturer udvikler forskellige præferencer. For det første har mænd tilsyneladende ikke tilsvarende varierende præferencer for kvindeansigtstræk. Og for det andet viser en del studier, at præferencer for ansigtstræk inklusiv den nævnte tvetydighed findes på tværs af kulturer (Thornhill & Gangestad, 1999; Rule & Ambady, 2010). I stedet skal forklaringen nok nærmere findes i, at feminine og maskuline mandeansigtstræk signalerer forskellige personlige egenskaber, hvilket forfølges herunder.

Hvad signalerer attraktivitet?

Psykologien har som nævnt vist, at attraktivitet har betydning for bl.a. mænds og kvinders valg af seksualpartner. Men hvad er det attraktivitet signalerer? De fleste evolutionære teorier udspringer af en grundtanke om, at det enkelte gen, såfremt det havde en egen fri vilje, konstant søger at kopiere og udbrede sig så meget som muligt (Dawkins, 2006:pp.60-65). Konsekvensen af dette er, at individer af en given art søger at maksimere egne geners overlevelse (ibid; Buss, 2009: pp.13-14). Konkret sker dette ved at få børn med et så sundt individ af det modsatte køn som muligt, hvorfor det også er teoretiseret, at attraktivitet er indikator for godt helbred og god "phenotypic condition - the ability to acquire and allocate resources efficiently and effectively to activities that enhance survival and reproduction" (Thornhill & Gangestad, 1999: p.452). Attraktivitet signalerer da, potentielle partneres reproduktionsværdi (Buss, 2009: pp.122-124; Scheib et al., 1999; Baudouin & Tiberghien, 2004).

Det er i denne forbindelse interessant, at mænds vurdering af kvinders attraktivitet er sammenfaldende med kvindernes fertilitet, der foruden den relative størrelse af hofte og talje også udtrykkes i feminine ansigtstræk (Buss, 2009: pp.146-160). Appliceres samme tankegang på mænds attraktivitet, tilbyder psykologisk forskning en forholdsvis plausibel forklaring på, at mandlig attraktivitet kan have flere dimensioner (Cunningham et al., 1995). På den ene side signalerer "masculine facial features [...] honest signal of genetic quality" (Thornhill & Gangestad, 1999: pp. 455-457), og samtidig formår maskuline mænd bedre at beskytte barn og partner, hvilket tilsammen øger maskuline mænds værdi som reproduktionspartnere (ibid). På den anden side har maskuline mænds høje "markedsværdi" også en slagside. De har nemlig lettere ved at finde partnere, og derfor signalerer maskuline mænd ved deres udseende også, at de er "less likely to invest time and other

ressources in offspring" (Ibid.). Antages det omvendte at gælde for feminine mænd, forklarer dette måske, at feminine ansigtstræk også findes attraktive.

Pointen med ovenstående udredning er derfor, at maskuline og feminine mandlige ansigtstræk potentielt indikerer forskellige karaktertræk, der kan være hensigtsmæssige i forskellige sammenhænge. Som yderligere støtte til dette, viser anden forskning, at kvinder på udkig efter hhv. lang- og kortsigtsforhold har forskellige mandeansigts-præferencer, samt at disse præferencer følger menstruationscyklussen (ibid.).

Opsummering

Den overordnede pointe fra ovenstående er, at attraktivitet og ansigtstræk generelt indeholder en social signalværdi, hvilket evolutionspsykologisk forklarer, hvorfor attraktivitet har betydning for partnervalg. Hvis det er rigtigt, at attraktivitet signalerer gode overlevelsesegenskaber, er der endvidere god grund til at tro, at attraktivitet også uden for en snæver reproduktionssammenhæng kan have betydning. Det er derfor også forventeligt, at individer i al bred almindelighed – og også i forhold til valg af ledere – ønsker at indgå positive og venskabelige relationer til attraktive personer, da de derved selv kan nyde godt af de attraktives overordnede positive egenskaber. Dermed er der åbnet op for én evolutionspsykologisk forklaring på, at ansigtstræk har betydning for nutidige politiske kandidaters valgbarhed – og at ansigtstræk dermed er en politologisk interessant variabel.

Før denne uddybes er det dog nødvendigt, at præsentere en række evolutionspsykologiske indsigter om kønsforskelle og diskutere hvilke forventninger, de giver anledning til for ledervalg generelt. Ud fra dette udledes løbende to hypoteser, som udgør en del af fundamentet for at kunne besvare specialets anden problemstilling om, *hvorfor* ansigtstræk har betydning for valg af politiske kandidater.

2.6. Kønsforskelle og ansigtstræk

Mænd har siden stenalderen i langt højere grad end kvinder indtaget lederpositioner. I dag genfindes denne tendens i den måde hhv. drenge og piger leger sammen på, idet drenge mere end piger gennem leg udvikler konfliktløsningsværktøjer (Chiao et al., 2008; de Waal., 2003: pp.117-122). Derfor er der overordnet god grund til at forvente, at køn har betydning for, hvem vi vælger som leder – og konkret i forhold til dette speciales genstandsfelt er det derfor også nødvendigt at overveje, om ansigtstræk har samme betydning for mandlige og kvindelige kandidater.

2.6.1. Kønsforskel for kompetence

Hvis mænd oftere end kvinder har været ledere, og hvis det at se kompetent ud selvstændigt signalerer gode lederevner, er der et udgangspunkt for at forvente, at køn betinger effekten af at se kompetent ud. Som yderligere belæg for denne forventning viser en del forskning, at forskellige fysiske markører for mænd og ikke for kvinder indikerer høj status og kompetence. Dominant og kompetent udseende mænd er f.eks. karakteriseret ved at stå op uden at bøje ryggen, have hænderne i siden, skyde brystet frem samt at gå hurtigere (Buss, 2009: pp.370-372), og lignende fysiske markører for kompetence er ikke påvist for kvinder. For mænd er der altså fremselekteret en række fysiske attributter, der indikerer høj social status, dominans og kompetence. Derfor er det også nærliggende at tro, at der i mandeansigter mere end i kvindeansigter er markører, der udtrykker kompetence, og at vi derfor er mere påvirkede af, om mænd ser kompetente ud, end om kvinder gør det.

Et amerikansk studie finder imidlertid, at der ikke er nogen forskel på kompetenceeffekten for hhv. mandlige og kvindelige kandidater (Chiao et al., 2008). Til trods for dette resultat, opstilles alligevel en forventning om, at betydningen af kompetence er størst for mandlige kandidater. Dette begrundes hovedsageligt med, at de nævnte forskningsresultater vedrørende andre kompetencemarkører er relativt velunderbyggede. Sammen med forventningen om en overordnet positiv effekt af kompetence, giver dette anledning til følgende hypotese:

Hypotese 5: *Kompetence har en større positiv betydning for mandlige end for kvindelige kandidaters valgbarhed.*

2.6.2. Kønsforskel for fysisk styrke

Mange studier viser, at mænd fysiologisk set er meget stærkere end kvinder (f.eks. Sell et al., 2009a; Petersen, 2010), hvilket hænger sammen med, at fysisk aggression i stenalderen i langt større grad udgjorde et forhandlingsværktøj til at løse sociale konflikter for mænd end for kvinder (Ibid; Sell et al., 2009b). I tråd hermed vides det også, at maskuline og fysisk stærke mænd bedre har været i stand til at sætte deres vilje igennem over for andre individer (Buss, 2009: pp.356-382). For kvinder har attraktivitet tilsvarende udgjort et socialt forhandlingsværktøj (Sell et al., 2009a), og hvor mænd ofte vurderer andre mænds fysiske styrke i relation til slagsmål, er kvinder i stedet fokuserede på verbalt at nedgøre andre kvinders attraktivitet (Buss, 2009: pp.305-306).

Konkret er det derfor forventeligt, at vores psykologi er orienteret mere mod at aflæse mænds end kvinders fysiske styrke. Dette er netop også konklusionen i et amerikansk studie, der

endvidere konkluderer, at ”both theoretical analyses and evidence from other species suggest that selection strongly favours the evolution of cognitive specializations engineered to accurately assess fighting ability” (Sell et al., 2009b: p.582). Desuden viser studiet, at et validt mål for mænds kampevner kan aflæses fra deres fysiske styrke udtrykt i ansigtstræk. I dette speciale forventes derfor, at såfremt fysisk styrke har en betydning for kandidaters valgbarhed, vil denne være større for mandlige end kvindelige kandidater. Konkret giver dette anledning til specialets sjette hypotese:

Hypotese 6: *Fysisk styrke betyder mere for mandlige end kvindelige kandidaters valgbarhed.*

2.6.3. Attraktivitets betydning for mænd og kvinder

Som omtalt ovenfor indikerer attraktivitet godt helbred for begge køn, og for kvinder har attraktivitet desuden udgjort et socialt forhandlingsværktøj, der kan forstås som en pendant til fysisk styrkes betydning for mænd (Sell et al., 2009a). Som nævnt i indledningen fokuserer medierne endvidere mere på kvindelige politikeres udseende, end tilfældet er for deres mandlige kolleger.

Det vil dog være forceret at forvente, at attraktivitet derfor har større effekt for kvindelige end mandlige kandidaters valgbarhed. Dette skyldes hovedsageligt, at mænd som allerede nævnt i langt større grad end kvinder har været ledere. Derfor kan det ikke forventes, at vi benytter kvindelige ansigtstræk på samme måde, som vi benytter mandlige. Dertil kommer, at attraktivitet jo også for mænd indikerer ”gode gener”, mens fysisk styrke ikke tilsvarende er vist at have nogen betydning for kvinder.

Flere studier har desuden undersøgt, om attraktivitet varierer i effektstyrke for hhv. mandlige og kvindelige kandidater. Et studie finder størst effekt for kvinder (Chiao et al., 2008), mens et andet finder størst betydning for mænd (King & Leigh, 2009), og endelig finder helt tredje studier, at køn *ikke* modererer attraktivitetseffekten (Berggren et al., 2010; Banducci et al., 2008).

Ud fra disse betragtninger kan der ikke opstilles nogen entydig forventning til, hvorvidt og i givet fald hvordan køn modererer effekten af attraktivitet på kandidaternes valgbarhed. I analysen behandles det derfor som et empirisk spørgsmål.

2.6.4. Opsamling om kønsforskelles samlede betydning

Ovenstående forventninger om forskellig effekt af ansigtstræk på hhv. mandlige og kvindelige kandidaters valgbarhed er udledt på baggrund af evolutionspsykologisk forskning fra andre sammenhænge. Foruden at bidrage til en mere nuanceret forståelse af ansigtstræks politologiske betydning, bidrager resultaterne også til den evolutionspsykolgiske forskning.

Hypoteserne tester nemlig evolutionspsykologiske resultater indenfor en ny kontekst, hvorved resultaternes robusthed og generaliserbarhed belyses. Specialets resterende hypoteser går skridtet videre og forsøger at udnytte etablerede evolutionspsykologiske indsigter fra andre sammenhænge til at undersøge den anden problemstilling om, *hvorfor* ansigtstræk har betydning for nutidige politikeres valgbarhed.

2.7. Evolutionspsykologi og valg af politiske ledere ud fra ansigtstræk

Ansigtstræks betydning i valgsammenhænge er i henhold til evolutionsteorien ikke særligt velunderbygget. Der findes således kun to egentlige tegn herpå. Det første viser, at børn lige så godt som voksne kan forudsige vinderen af valgkampe ud fra kandidaternes ansigtstræk (Antonakis & Dalgas, 2009). Det andet viser, at respondenter kan forudsige valgresultat fra ansigtstræk, selvom de kun ser ansigterne i 100 ms (Ballew & Todorov, 2007). Begge resultater bidrager mest på den måde, at de potentielt kan tages som udtryk for, at opmærksomhed på ansigtstræk udgør en universel psykologisk mekanisme.

Resultaterne udgør dog kun svage indikationer herpå, hvilket dette speciale søger at gøre op med. Herunder opstilles derfor to evolutionsteoretiske forklaringer på dén betydning af ansigtstræk, som trods alt er vist på tværs af en række lande og politiske kontekster. Enten skyldes disse resultater, at ansigtstræk har betydning i andre sammenhænge, hvilket "overføres" til valgsituationen, eller også er vores psykologi designet til også at udnytte den information, som ansigtstræk indeholder, på en *særlig måde* i forhold til valg af ledere. Konkret opstilles derfor tre hypoteser, som forventer, at effekten af ansigtstræk modereres af kandidaternes politiske tilhørsforhold – altså af en variabel, der har specifik politisk forankring. Logikken er nemlig, at hypoteserne må finde støtte, hvis sidstnævnte forklaring om en *distinkt lederudvælgelsespsykologi* skal finde opbakning.

2.7.1. Ansigtstræks betydning for ledervalg som biprodukt

Det er hidtil kun omtalt overfladisk, hvordan attraktivitet også i andre sammenhænge end de rent reproduktionsmæssige i stenalderens smågruppesamfund kan have signaleret, hvilke individer der er værd at pleje social omgang med. Dette er meningsfuldt, såfremt attraktivitet signalerer godt helbred. For det første mindsker andre individer deres egen risiko for at blive syge, hvis de omgås attraktive og derfor raske personer. Det er derfor rimeligt at antage, at udseende har udgjort et signal for en given persons sundhed, hvorfor opmærksomhed rettet mod f.eks. ansigtstræk såsom

symmetri og dermed fravær af bl.a. parasitangreb helt overordnet har udgjort en adaptiv løsning for individet i forhold til at forblive sygdomsfrit (Thornill & Gangestad, 1999).

For det andet er det også meningsfyldt, at ville omgås attraktive personer, hvis attraktivitet generelt signalerer attråværdige egenskaber og høj status, hvilket der faktisk er tegn på (Buss, 2009: pp.304-305; 356-381). En lang række studier viser således eksistensen af den såkaldte "attractiveness halo effect" - at attraktive individer generelt tilskrives positive karaktertræk (f.eks. Eagly et al., 1991).

Samlet set er der altså argumenter for, at det giver mening at vælge seksualpartner og venner ud fra attraktivitet. Det har med andre ord helt overordnet været adaptivt at omgås attraktive individer, hvorfor det også må være rimeligt at forvente, at attraktivitet har en tilsvarende betydning for ledervalg. Og dette netop fordi ansigtstræk *overordnet* har markeret, hvem det har været hensigtsmæssigt at pleje omgang med for at få overlevende børn, undgå sygdom samt stå stærkt i det interne gruppehierarki. I evolutionspsykologisk forstand skal denne forklaring ses som en biproduktforklaring, idet ansigtstræk antages at have betydning i mere overordnede sociale sammenhænge, hvilket forklarer den mere snævre effekt på ledervalg.

2.7.2. Ansigtstræks betydning for ledervalg som distinkt psykologisk mekanisme

Udgangspunktet for den anden evolutionspsykologiske forklaring på betydningen af ansigtstræk for politiske kandidater tager et fundamentalt anderledes udgangspunkt end den første. Effekten antages at være udtryk for, at ansigtstræk har en *distinkt* betydning for netop valg af leder. Det er derfor også her relevant at huske på, at mænd siden stenalderen langt oftere end kvinder har været ledere (f.eks. Chiao et al., 2008), hvorfor denne anden forklaring i langt højere grad end den første inkorporerer kønsforskelle.

Nedenfor redegøres først for to roller, som lederen i stenalderens smågruppesamfund har været konfronteret med. Dernæst forbindes disse til nutidig politik, hvorved det udledes, hvordan effekten af forskellige ansigtstræk kan forventes at variere med kandidaternes partitilknytning. Herefter konkretiseres forventningerne i specialets tre sidste hypoteser. Hvis disse støttes, og partimæssig tilknytning altså findes at moderere betydningen af ansigtstræk, vil der være tegn på, at ansigtstræk har en *særlig* betydning i relation til ledervalg. Med andre ord vil denne anden forklaring på ansigtstræks betydning for valgresultatet da finde opbakning.

Lederens to forskellige roller

Individets egen overlevelse og fysiske beskyttelse har i en evolutionær forstand udgjort ét af de helt centrale adaptive problemer. Det er allerede nævnt, at mennesket er en meget social art, og at vi også tilbage i stenalderen levede i grupper. Gruppen har derfor udgjort et vigtigt element i individets overlevelse, og selvom mennesket også ofte karakteriseres som en meget egalitær art, var grupperne alligevel hierarkisk inddelte, hvorfor det har været helt nødvendigt at vælge den bedst mulige leder (Buss, 2009: pp. 356-381; de Waal, 2003: pp. 89-132; Boehm, 2000).

Der kan overordnet opstilles to forskellige opgaver, som en god leder skal kunne håndtere. Den første handler overordnet om at sikre gruppens overlevelse mod angreb fra såvel ydre som indre fjender og kaldes derfor i det følgende *politirollen*. I henhold til indre fjender har det været vigtigt med en leder til at sanktionere gruppens sociale regler på en håndfast, men dog ikke urimelig måde (de Waal, 2003: pp.105-117). Dominans og fysisk styrke må derfor formodes at have været vigtigt for lederen. Det samme har helt sikkert været tilfældet i forhold til beskyttelsen mod ydre fjender, idet lederen har haft betydning i krigssituationer (Sell et al., 2009a; Lopez et al., 2011). Fysisk styrke har derfor udgjort en vigtig egenskab for ledere, og i forbindelse med valg af leder har det været væsentligt at kunne afkode leder-kandidaters fysiske styrke.

Et amerikansk studie viser, at nutidige respondenter faktisk er i stand til at aflæse andres fysiske styrke alene fra disses ansigter, og uanset eget køn er respondenterne dobbelt så gode til at aflæse fysisk styrke for mænd end for kvinder. Endelig viser studiet også, at dén fysiske styrke, som aflæses i ansigterne, er uafhængig af kropsstørrelse og meget nært forbundet med overkropsstyrke, der netop udtrykker individers "kampevne" (Sell et al., 2009b). I denne sammenhæng bliver spørgsmålet da, om fysisk styrke kan vises at have den positive betydning i forhold til ledervalg, som løsningen af *politirollen* umiddelbart giver grund til at forvente.

Den anden opgave, som ledere evolutionært har været stillet overfor, er af mere social karakter, og handler om at sikre, at gruppen internt var så velfungerende som muligt. Den tilhørende lederrolle omtales i det følgende som *koordinatorrollen*. Konkret måtte lederen facilitere og koordinere gruppens kollektive handling i forskellige sammenhænge, således at gruppelivet ikke gik i stå så snart en mindre konflikt eller et problem opstod, samt at gruppemedlemmernes forskellige bidrag til fællesskabet blev optimeret gennem lederens koordination og overblik (De Waal, 2003: pp.117-132; Vugt, 2006). Lederen har altså også til opgave at optræde som problemløser i forbindelse med f.eks. intern uenighed i gruppen, hvorfor en førende evolutionspsykolog

konkluderer, at ”Rising in primate hierarchies ... depends heavily on social skills” (Buss, 2009: p.359).

Sociale og mæglende egenskaber har derfor ligesom evnen til at udvise empati, generøsitet og gruppesind været vigtige for at optimere fællesskabets funktionalitet. Som det var tilfældet med *politirollen* og fysisk styrke, forventes det, at der er fremselekteret psykologiske mekanismer, der gør, at gruppemedlemmer ud fra fysiske markører som f.eks. ansigtstræk kan identificere hvem, der har de bedste evner for *koordinatorrollen*.

Lederen som potentiel udbytter

Det ville nu være nærliggende at forvente udelukkende positive effekter af de ansigtstræk, der hhv. signalerer evnen til at løse politi- og koordinatorrollen. Men så enkelt kan forventningen imidlertid ikke stilles op. Lederens placering øverst i gruppehierarkiet har nemlig ført til højere status for ham end for de resterende gruppemedlemmer. Konkret er dette fra antropologiske og historiske studier vist at udmønte sig i øget adgang til kvinder og visse ressourcer såsom knappe fødevarer (Buss, 2009: pp.355-381). Hvad enten statussen skyldes evner i forhold til politirollen, koordinatorrollen eller begge, så vil lederen have mulighed for at misbruge statussen og de privilegier, som den medfører. Boehm behandler dette emne i sin artikel om udviklingen af menneskets moral. Pointen med denne er, at opmærksomhed mod lederes moral løser det problem og den risiko, der ligger i at have en leder, der potentielt kan udnytte sine privilegier. Ved at overvåge og viderekommunikere eventuelt magtmisbrug, minimerer gruppemedlemmerne risikoen for at blive udbyttet (Boehm, 2000).

Spilteoretiske eksperimenter viser, at vores psykologi faktisk er udviklet til at være opmærksomme på ledere og deres adfærd. Et af hovedresultaterne fra eksperimenterne viser, at lederes beslutninger accepteres forskelligt, alt efter hvordan lederrollen er opnået. Hvis en leder selv har søgt lederrollen, accepteres en given beslutning mindre, end når nøjagtig samme beslutning tages af en leder, der er blevet tildelt rollen (Hibbing & Alford, 2004; Smith et al., 2007).

Koblet til ovenstående giver opmærksomheden mod lederens eventuelt anløbne moral potentielt også anledning til at forvente en negativ effekt af de ansigtstræk, der signalerer lederevner i forhold til både politi- og koordinatorrollen. Godt nok ønsker gruppemedlemmerne, at lederen har så gode egenskaber som muligt i forhold til at løse lederrollerne. Fysiske markører som f.eks. ansigtstræk, der signalerer gode lederevner for et givet problem, vil derfor påvirke valgbarheden positivt. Men gruppemedlemmerne ønsker trods alt ikke en leder, som føler sig så stærk og hævet

over fællesskabet og dets regler, at han snyder og udnytter sin position i gruppen. Hvis tendensen, til at lederen snyder sine undersåtter, vokser med lederevnerne, kan der også forventes en negativ effekt af at have ansigtstræk, som signalerer gode lederevner. For nutidige politiske kandidaters valgbarhed kan der således være grunde til at forvente både en positiv og en negativ effekt af de fysiske markører, som lederes evner aflæses fra.

Kongruente og inkongruente politikere

Det er imidlertid relativt kompliceret at forudsige, om den negative eller positive effekt dominerer for et givet ansigtstræk. Dette skyldes ikke mindst, at konteksten også spiller ind på, hvor vigtig enten politi- eller koordinatorrollen opfattes. Dette er illustreret ved et amerikansk studie, der viser, at respondenter i krigstid foretrækker den relativt mest maskulint udseende af to kandidater. Omvendt foretrækkes den relativt mest feminine i fredstid (Little et al., 2007). Fysisk styrke betyder altså mest, når der er særligt behov for en leder, der kan løse politirollen. I mere generelle vendinger tyder det på, at den positive effekt af et givet ansigtstræk betyder mere, når det politiske problem, som ansigtstrækket signalerer lederevner for, opfattes som meget nærværende.

Partier indtager generelt en temmelig prominent rolle i dansk politik, og stort set alle indvalgte kandidater opstilles for et givet parti. Valgforskningen har ved flere lejligheder vist, at partier prioriterer forskellige politikområder forskelligt (f.eks. Slothuus, 2003), og at vælgerne tilsvarende stemmer på et parti, som fokuserer på samme politiske problemer som dem selv (f.eks. Voss og van der Brugge 2003). Der er således tale om, at vælgerne har visse forventninger til partierne. Men hvis vælgernes psykologi samtidig er designet til at lægge mærke til lederes ansigtstræk, vil visse ansigtstræk samtidig signalere gode løsningsevner for et givet problem.

Dette giver mulighed for flere forskellige kombinationer mellem på den ene side vælgerens og partiernes prioritering af politiske emner, og på den anden side de signaler som ansigtstræk fra en kandidat sender. For at mindske kompleksiteten forsimples antallet af nutidige politiske problemer til enten at være knyttet til *politi*- eller *koordinatorrollen*. To af kombinationerne mellem politisk problem og ansigtstræk fortjener ekstra opmærksomhed. Den første er, når et parti prioriterer den ene lederrolle højest og kandidatens ansigtstræk samtidig signalerer, at han er god i denne rolle. Denne type kandidat kaldes i det følgende *kongruente kandidater*.

Den anden interessante kombination af partiers prioritering af politikemner og kandidaternes ansigtstræk, er når disse er modsatrettede: Partiet prioriterer en given lederrolle lavt, men

kandidatens ansigtstræk signalerer gode ledelsesevner for netop denne rolle. Kandidater af denne type kaldes i det følgende *inkongruente kandidater*.

Dette kan nu kobles til, at der både kan forventes en positiv og en negativ effekt af de ansigtstræk, der signalerer gode lederevner for et givet problem. Det relevante er her at udlede om hhv. den positive og negative effekt er stærkest for kongruente eller inkongruente kandidater, mens det er mindre væsentligt, om den positive eller negative effekt overordnet er stærkest, da dette som omtalt alligevel er kontekstafhængigt.

Det må være rimeligt at antage, at den positive effekt er større for kongruente end for inkongruente kandidater, og at det omvendt gælder, at den negative effekt er stærkere for inkongruente end for kongruente kandidater. Dette kan forklares med, at den inkongruente kandidats ansigtstræk vækker dennes vælgeres mistro, mens den kongruente kandidat vækker sine vælgeres tillid. Det skal dog retfærdigvis nævnes, at dette speciales data ikke kan teste forklaringen på vælgerniveau, men i stedet må nøjes med at belyse den ved at undersøge, om forskellige ansigtstræk varierer i betydning for hhv. borgerlige og socialistiske kandidater, idet disse traditionelt prioriterer forskellige emner højest.

2.7.3. Politi- og koordinatorrollen og de politiske partier

For at kunne udlede om borgerlige eller socialistiske kandidater i en given sammenhæng er kongruente eller inkongruente, må politirollen og koordinatorrollen knyttes de to lejres traditionelle, politiske mærkesager samt deres respektive ideologiske udgangspunkt. En dybdegående analyse af danske partiers dagsorden er imidlertid for omfattende at inkludere i dette speciale, hvorfor forventningerne knyttes op på mere overordnede betragtninger.

Alt andet lige må det være rimeligt at antage, at borgerlige partier lægger større vægt på beskyttelse af individets frihed og ejendom end socialistiske partier. I hvert fald har dette været centrale temaer for en lang række liberale filosoffer (Malnes & Midgaard, 2004: pp. 84-94; 245-254; Poulsen, 1996) samt givet sig udtryk i, at borgerlige partier generelt fører en mere restriktiv retspolitik. Tilsvarende har der i forhold til beskyttelse mod ydre fjender alene inden for de seneste 10 år været flere eksempler på, at enigheden om dansk deltagelse i internationale interventioner er større blandt de borgerlige end blandt de socialistiske partier. Dette giver tilsammen anledning til at forvente, at borgerlige partier prioriterer *politirollen* højere end venstrefløjspartierne.

Tilsvarende har socialistiske partier og den politiske filosofi, som danner fundamentet for disse, i langt højere grad betonet fællesskab og samarbejde mellem individer (Malnes & Midgaard,

2004: pp. 187-210; Poulsen, 1996). Derfor må det ligeledes være rimeligt at konkludere, at socialistiske partier traditionelt har baseret sig mere på social forståelse, samfundssind og værdien ved at individer "løfter i flok" end på, at det enkelte individ skal sættes frit, og dets private ejendom beskyttes. Derfor forventes her, at socialistiske partier prioriterer *koordinatorrollen* højere end borgerlige.

2.7.4. Opsamling

Det er nu på tide at opsummere de to evolutionspsykologiske forklaringer på, at politiske kandidaternes ansigtstræk påvirker deres valgresultater. Den første baserer sig på, at vores psykologi generelt er udviklet til at lægge mærke til ansigtstræk og især attraktivitet. Dette skyldes, at attraktivitet i flere sociale sammenhænge har indikeret, hvilke individer, der er hensigtsmæssige at omgås. Denne forklaring kaldes biprodukt-forklaringen, fordi betydningen i andre sociale sammenhænge så at sige overføres på valgsituationen.

Den anden forklaring tager udgangspunkt i, at der kan identificeres to overordnede roller, som lederen i stenalderens smågruppesamfund har skullet udfylde: *Politirollen* og *koordinatorrollen*. Disse roller kan i nogen grad overføres til at dække over væsentlige ideologiske skel i nutidig politik og konkret forventes, at kandidaternes partitilknytning vil betinge effekten af forskellige ansigtstræk. Dermed knyttes ansigtseffekten sammen med en direkte politisk variabel, og hvis der findes opbakning hertil, er der tegn på, at vores psykologi indeholder mekanismer, der baserer sig på ansigtstræk *specifikt* i forhold til ledervalg.

Nedenfor konkretiseres denne forventning ved hjælp af skellet mellem kongruente og inkongruente kandidater, og specialets sidste tre hypoteser udledes. Testen af disse besvarer det selvstændigt interessante spørgsmål, om ansigtseffekten modereres af kandidaternes partitilknytning. Desuden, og nok så vigtigt, vil testen af hypoteserne 7, 8 og 9 give mulighed for at besvare specialets anden problemstilling om, *hvorfor* ansigtstræk påvirker kandidaters valgbarhed, og dermed pege på hvilken af de to forklaringer, der her er udledt, som synes mest plausibel.

2.8. Partitilknytning som moderator af ansigtseffekten

Ovenfor blev det udledt, at den positive effekt af ansigtstræk forventes at være størst for kongruente kandidater, mens den negative effekt omvendt forventes at dominere for inkongruente kandidater. Dette vil udgøre udgangspunktet for hypotese 7, 8, og 9, idet det herudfra kan udledes om et givet ansigtstræk har størst positiv betydning for enten borgerlige eller socialistiske

kandidater. Det skal igen understreges, at det er effektforskellen mellem borgerlige og socialistiske politikere og ikke mindst retningen af denne, som her er interessant.

Hidtil er partitilknytning kun undersøgt i relation til ansigtseffekten i et empirisk studie. Det viser, at respondenter kan genkende republikanere og demokrater alene ud fra disses ansigtstræk, og at republikanere ser "magtfulde" ud, mens demokrater ser "varme" ud (Rule & Ambady, 2010). Med andre ord er spørgsmålet, om hvorvidt partitilknytning modererer effekten af ansigtstræk på valgbarhed, hidtil ikke belyst i litteraturen. Afslutningsvis skal det understreges, at partitilknytning hovedsageligt forventes at betinge ansigtstræks betydning for mandlige kandidater, fordi mænd siden stenaldersamfundene oftere end kvinder har været ledere.

2.8.1. Hypoteser for moderatoreffekten af partitilknytning

De mange overordnede betragtninger og forventninger kan nu endelig specificeres i specialets tre sidste hypoteser. Den første af disse omhandler *politirollen*. Det er tidligere omtalt, hvordan fysisk styrke i stenalderens smågruppesamfund kan forventes at have været en væsentlig markør for lederens evne i forhold til denne rolle. Desuden blev det omtalt, at borgerlige partier forventes at prioritere politirollen højere end socialistiske partier. Derfor udgør fysisk stærke borgerlige kandidater i dette tilfælde de kongruente og de tilsvarende fysisk stærke socialistiske kandidater de inkongruente kandidater. Den positive effekt af fysisk styrke forventes derfor at være stærkere for borgerlige kandidater end for socialistiske, hvilket er konkretiseret i specialets ottende hypotese:

Hypotese 7: *Mandlige borgerlige kandidaters valgbarhed påvirkes mere positivt af fysisk styrke end mandlige socialistiske kandidaters valgbarhed.*

I forhold til hvilke ansigtstræk der kan forventes at signalere gode lederevner for *koordinatorrollen*, er det værd at inddrage resultater fra en række spilteoretiske eksperimenter. Disse viser nemlig flere interessante resultater. For det første ønsker flere at samarbejde med attraktive individer. For det andet viser det sig, at mænd, der opfatter sig selv som attraktive, oftere samarbejder, og endelig finder eksperimenterne også tegn på, at deltagerne generelt forventer, at attraktive individer oftere samarbejder (Mulford et al., 1998). Med andre ord er der tegn på, at attraktivitet indikerer samarbejds- og fællesskabsorientering, hvilket i denne sammenhæng tages som udtryk for, at attraktivitet signalerer evner til at løse koordinatorproblemet. Det blev ovenfor omtalt, at socialistiske partier forventes at prioritere problemer knyttet til koordinatorrollen højere end borgerlige partier, hvilket i dette tilfælde gør de attraktive, socialistiske kandidater kongruente,

mens de borgerlige ditto må opfattes som inkongruente. Opsummeret i specialets niende hypotese forventes den positive effekt af attraktivitet derfor at være stærkest for socialistiske kandidater:

Hypotese 8: *Mandlige Socialistiske kandidaters valgbarhed påvirkes mere positivt af attraktivitet end mandlige borgerlige kandidaters valgbarhed.*

Desuden opstilles en tilsvarende forventning for social imødekommenhed. Begrebet er i litteraturen ikke belyst på samme måde som attraktivitet. Det eneste resultat, der berører ansigtstræk, der kan siges at minde om social imødekommenhed, findes i et amerikansk studie, som viser, at mænd, der ser "tilnærmelige" ud, får flere stemmer (Chiao et al., 2008). Imidlertid undersøger studiet ikke, om effekten varierer med politisk tilhør. Ud fra lægmandsbetragtninger synes det mest rimeligt at antage, at samme resultat kan forventes for social imødekommenhed som for attraktivitet. Til trods for det relativt spinkle teoretiske og empiriske grundlag for denne forventning, konkretiseres den alligevel i specialets niende og sidste hypotese, som derfor kan siges at være en anelse mere eksplorativ end de resterende hypoteser:

Hypotese 9: *Mandlige socialistiske kandidaters valgbarhed påvirkes mere positivt af social imødekommenhed end mandlige borgerlige kandidaters valgbarhed.*

3. Metode og design

I dette afsnit præsenteres først specialets forskningsdesign. Herefter diskuteres operationaliseringen af den uafhængige variabel, ansigtstræk, hvilket omhandler udvælgelsen af det valg, som kandidaterne var opstillede til, udvælgelsen af billedmateriale samt endelig også udvælgelsen af hvilke ansigtstræk kandidaterne skulle vurderes på. Efterfølgende diskuteres specialets afhængige variabel, personligt valgresultat, i forhold til hvordan dette bedst måles i et proportionalvalgssystem, inden operationaliseringerne af studiets moderatorer, mediator og kontrolvariabler præsenteres. Afslutningsvis redegøres for dataindsamlingen, og analysestrategien skitseres.

3.1. Tidligere og lignende studiers designs

Overordnet kan tidligere studier af ansigtstræks effekt på stemmeadfærden metodisk set opdeles i to grupper. Den ene benytter respondenterne som analyseenheder ved at udvælge kandidater med den ønskede variation i ansigtstræk og derefter undersøge effekten heraf på respondenternes vurdering af kandidaterne samt deres stemmeintention. Den anden type design bruger de politiske kandidater som analyseenheder, og undersøger på forskellig vis, om kandidaternes ansigtstræk har en sammenhæng med deres faktiske valgmæssige succes.

Førstnævnte metode er typisk eksperimentelt funderet, idet kandidaters ansigtstræk varieres i den eksperimentelle stimuli, som tildeles tilfældigt til respondenter i forskellige eksperimentelle grupper (f.eks. Rosenberg et al., 1986; Riggle et al., 1992). Disse studier kan kritiseres for ikke at undersøge betydningen af ansigtstræk for valgresultater ud fra virkelige valgdata. Til gengæld muliggør eksperimentelle designs at undersøge den relative betydning på vælgerniveau af ansigtstræk i forhold til konkurrerende forklaringer såsom kandidaternes partitilhør og politiske holdninger.

De nævnte studier benytter typisk kun to forskellige politiske kandidater, for hvilke ansigtstrækkene er fundet at variere ud fra objektive vurderinger. Valg mellem kun to kandidater er ikke nødvendigvis så forskelligt fra amerikanske og engelske flertalsvalg i enkeltmandskredse. Men i det danske proportionalvalgssystem vælges en hel gruppe kandidater i hver valgkreds. De beskrevne eksperimentelle designs ville derfor sætte danske respondenter i en situation, der ikke minder meget om den valgsituation, de kender fra danske valg. Dette ville først og fremmest problematisere studiets økologiske validitet, men også give anledning til tvivl om, hvorvidt studiet

kan generaliseres til den virkelige danske valgkontekst, hvis det hverken benytter danske valgdata eller simulerer den danske valgsituation.

Disse overvejelser giver anledning til den klassiske kritik af eksperimentelle studier om, at de kun i ringe grad lader sig generalisere uden for den laboratoriekontekst, hvori de er skabt (Petersen et al., 2007; Bryman, 2004: pp. 35-38). Da specialet først og fremmest søger at afklare, om der findes en substantiel grundeffekt af ansigtstræk på danske politikeres valgresultater, gør de nævnte problemer, at et eksperimentelt design af den skitserede karakter ikke er det mest hensigtsmæssige i dette tilfælde.

Den anden type designs, der undersøger ansigtstræks betydning med kandidater som analyseenheder, er den mest benyttede i særligt nyere studier. Her bedes en gruppe respondenter vurdere hvor kompetente, attraktive osv. flere for dem ukendte kandidater ser ud (f.eks. Todorov et al., 2005; Rosar et al., 2008; Antonakis & Dalgas, 2009). Herefter undersøges sammenhængen mellem kandidaternes vurderede ansigtstræk og deres valgresultat. De fleste studier fokuserer på valgkampe mellem to kandidater, og det undersøges da, om kandidaternes ansigtstræk giver en bedre forudsigelse af valgresultatet end tilfældig udtrækning af en vinder. Yderligere undersøges sammenhængen ved korrelationsanalyser med forskellen i vurderede ansigtstræk for de to kandidatansigter som forklarende variabel og forskel i opnået stemmeprocent som afhængig variabel. Den helt store fordel ved dette design i forhold til det første er, at målene for hhv. ansigtstræk og valgresultat stammer fra to forskellige datakilder, og at der benyttes virkelige valgresultater. Førstnævnte sikrer, at der ikke kan være endogenitetsproblemer, da kausaliteten ikke meningsfuldt kan påstås at gå fra valgresultat til ansigtstræk. Desuden kan målet for ansigtstræk ikke være biased i forhold til at vurdere kendte og fremtrædende politikere bedre end andre, idet respondenterne ikke kendte de benyttede politikere. Endelig sikrer virkelige valgresultater, at en eventuel effekt ikke kan reduceres til at skyldes en kunstig eksperimentel situation.

Imidlertid er designet også omgærdet af en række metodiske udfordringer i forhold til at kunne anvendes på danske valg. Først og fremmest er der stadig visse problemer relateret til såvel generaliserbarhed som økologisk validitet. Hvis respondenterne kun skal vurdere to kandidater, er det tvivlsomt, om vurderingen overhovedet udtrykker noget, der kan sammenlignes med danske vælgeres oplevelse i stemmeboksen. Endvidere vil det i forlængelse heraf næppe være meningsfyldt at forsøge at generalisere en effekt fundet mellem to danske kandidater til den samlede danske multikandidat-kontekst, hvor måske 100 kandidater er opstillet i én valgkreds. Derfor må designet justeres til det danske valgsystem og imødekomme, at respondenterne op til eksempelvis et

kommunalbestyrelsesvalg ser en hel række forskellige politikere på valgplakater, på TV og i annoncer.

En anden udfordring, som designet må tage hånd om, knytter sig til den interne validitet: At etablere at det lige netop er ansigtstræk, der påvirker stemmeadfærden og ikke andre variabler. Dette kræver først og fremmest, at de relevante kontrolvariabler inkluderes i designet, således at risikoen for spuriøse sammenhænge minimeres, hvilket diskuteres mere indgående i afsnit 3.6. I relation til den interne validitet i denne type designs er det endvidere væsentligt at holde sig for øje, at sammenhængen undersøges på kandidat- og ikke vælgerniveau. Selvom en sammenhæng mellem ansigtstræk og valgresultat etableres, er det egentlig ikke vist, at det rent faktisk er de vælgere, som vurderer en kandidat mest positivt ud fra dennes ansigtstræk, som også stemmer på kandidaten. Potentielt skabes herved en risiko for økologisk fejlslutning, hvis en sammenhæng på kandidatniveau fortolkes på individniveau. Problemet kunne imødekommes ved at kombinere kandidatniveau-designet med et eksperimentelt studie af vælgernes individuelle stemmeadfærd. Grundet ressourcemæssige begrænsninger nøjes dette speciale med at benytte kandidatniveau-designet, og økologiske fejlslutninger søges undgået ved hovedsageligt at fortolke en eventuel sammenhæng på kandidat- og ikke på vælgerniveau.

3.2. Præsentation af endeligt design og Danmark som case

Specialets endelige forskningsdesign følger den grundskabelon, som skitseredes for kandidatniveau-studierne ovenfor. Mere konkret undersøges sammenhængen mellem ansigtstræk og valgresultat for samtlige opstillede kandidater til kommunalvalget i 2009 i tre danske kommuner. Dette gøres ved at lade respondenter vurdere syv udvalgte ansigtstræk for otte eller ni af de opstillede kommunalbestyrelseskandidater i en given kommune. Herefter kan gennemsnitsmål for kandidaternes ansigtstræk beregnes ud fra de forskellige respondenters vurderinger, og det kan undersøges om dette mål korrelerer med kandidaternes personlige valgresultat.

Danmark er af flere årsager en oplagt case at undersøge den politologiske betydning af ansigtstræk på. For det første udgør Danmark en hård testcase, hvilket der er redegjort mere udførligt for under teoriafsnittet (jvf. afsnit 2.2.1.). Men rent metodisk er det også oplagt at undersøge ansigtseffekten ved et dansk valg. Dette skyldes hovedsageligt, at personlige stemmetal for samtlige opstillede kandidater er online tilgængelige for alle danske valg siden 1999[2]. Desuden

[2] www.kmdvalg.dk

er der ved danske valg opstillet forholdsvis mange kandidater, hvorfor variationsbredden for ansigtstræk i dette speciale kan forventes at være væsentligt større end i flertallet af de hidtidige udenlandske studier af valgkampe mellem kun to kandidater. Ét tidligere studie benytter et lignende design (Berggren et al., 2010), hvilket netop understreger, at proportionalvalgssystemer som det danske er underrepræsenteret i litteraturen. Specialet kan derfor validere de resultater, som det nævnte studie finder, hvilket på sin vis udgør endnu et argument for, at Danmark er en oplagt testcase. Væsentligst er det dog, at det danske valgsystem og den tilgængelige danske valgdata på grund af det større antal opstillede kandidater udgør en mere omfattende test af ansigtstræks betydning end den, som er anvendt i langt størstedelen af de hidtidge studier.

De designmæssige udfordringer, som blev anført ovenfor, er på forskellig vis søgt imødekommet. Først og fremmest vil specialets resultater være forholdsvis generaliserbare i en dansk sammenhæng, idet effekten af ansigtstræk på valgbarhed i de tre kommuner undersøges ud fra *alle* opstillede kandidater. Da der samtidig er god grund til at forvente, at variationsbredden for ansigtstræk er tilnærmelsesvis ens på tværs af danske kommuner, må det rimeligt kunne antages, at resultaterne er generelt gældende for i hvert fald danske kommunalvalg. For det andet vurderer respondenterne flere kandidaters ansigtstræk efter hinanden. Dermed er der ikke som i f.eks. Todorov et al. (2005) tale om parvise sammenligninger, men om vurdering af en række kandidater. Designet kan således siges at implementere en mere relativ vurdering af kandidaterne end de fleste hidtidige designs, hvilket alt andet lige simulerer valgsituationen i et flerpartisystem bedre og øger studiets økologiske validitet.

Tilbage står udfordringen omhandlende studiets interne validitet. Denne forbedres ligeledes, idet designet giver mulighed for at kontrollere effekten af ansigtstræk på kandidaternes valgresultat for andre kandidatspecifikke forklaringer såsom alder, køn og politisk erfaring gennem en multivariat analyse.

3.3. Operationalisering af den uafhængige variabel, ansigtstræk

Ansigtstræk kan som udgangspunkt operationaliseres baseret på personlige vurderinger af en række respondendenter eller på en objektiv opmåling af ansigter. Disse to tilgange er typisk brugt i hver sin sammenhæng. Førstnævnte er hovedsageligt benyttet i studier, der overordnet søger at undersøge, *om* der er en sammenhæng mellem ansigtstræk og stemmeresultat (Todorov et al., 2005; Antonakis & Dalgas, 2009; Berggren et al., 2010). Denne tilgang bygger således på en antagelse

om, at "the respective average score indicates the 'objective' attractiveness of a candidate" (Rosar et al., 2008: p.70).

Studier, hvori ansigtstræk operationaliseres ved egentlig måling, fokuserer typisk på at afklare *hvilke* ansigtstræk, der opfattes på en bestemt måde, og som signalerer en given adfærd (f.eks. Baudouin & Tiberghien, 2004). Dette speciale har hovedsageligt til formål at undersøge *om* danske kandidaters ansigtstræk påvirker deres valgbarhed – og i mindre omfang *hvilke* mere specifikke ansigtstræk, der er tale om. Derfor følges den metodiske tradition som er benyttet i de førstnævnte studier herover, hvorfor udgangspunktet for specialets primære uafhængige variabel er, at respondenter, der aldrig har set de benyttede kandidater før, vurderer kandidaternes ansigtstræk. Dermed falder operationaliseringen også i to dele: Der må findes billedmateriale af en række politiske kandidater til et givet dansk valg, og efterfølgende skal kandidaternes ansigtstræk vurderes på en række parametre.

3.3.1. Caseudvælgelse

Første skridt på vejen til operationaliseringen af kandidaternes ansigtstræk er billedmaterialet. I den forbindelse må det overvejes, hvilket valg og hvilke opstillingskredse, kommuner eller regioner, der er mest oplagte at benytte billedmateriale fra. Dette kræver, at en række hensyn vejes mod hinanden.

Udvælgelse af valg

Det første og væsentligste hensyn, der bør tages, er til kandidaternes genkendelighed. Et helt centralt princip i specialets forskningsdesign er, at respondenterne ikke kender de kandidater, som de skal vurdere. Hvis dette ikke er tilfældet, kan undersøgelsens resultat angående ansigtseffekten ikke med sikkerhed tilskrives ansigtstrækkene, da vurderingen af disse potentielt kan være påvirket af det, respondenterne i forvejen ved om kandidaterne. Denne risiko minder en hel del om eksperimentelle designs problemer vedrørende pre-treatment effekter, hvor respondenternes viden fra den virkelige verden kan påvirke effekten af den eksperimentelle manipulation (Gaines et al., 2006).

Opmærksomheden omkring Folketingsvalg er klart større end for kommunalvalg og Europa-Parlamentsvalg, hvilket tydeligst eksemplificeres af en højere stemmeprocent (Hix, 2005: p.195)[3]. Folketingspolitikere er derfor relativt kendte, hvilket gør det mindre oplagt at benytte folketingsvalg

[3] Se desuden http://www.kmdvalg.dk/arkiv.htm

i dette forskningsdesign. Europa-Parlamenstvalg er ligeledes problematiske at benytte, fordi relativt få kandidater opstiller til disse, og flere af disse har en national politisk karriere bag sig (ibid: pp.89-90), hvorfor de er relativt kendte for befolkningen. Derfor baseres forskningsdesignet på kommunalvalg fra mindre danske kommuner, og det antages, at lokalpolitikerne er relativt ukendte uden for deres egen kommune. Ved at benytte respondenter fra andre kommuner, end den som kandidaterne er fra, kan genkendelighedsproblemet minimeres.

En yderligere fordel ved kommunalvalg er, at partierne opstiller relativt mange flere kandidater, end de kan forvente at få indvalgt. Dermed bliver variationsbredden for kandidaternes ansigtstræk alt andet lige tilsvarende stor, og partiernes eventuelle interne frasortering af kandidater med "dårlige ansigtstræk" må forventes at være relativt lille. Sammenlignet med f.eks. amerikanske valg og tilsvarende studier af disse, betyder dette, at frasorteringen af kandidater i større grad overlades til vælgerne og dermed bliver mulig at måle i studier som dette speciale.

En anden væsentlig overvejelse i udvælgelsen af valg og kandidater handler om eksponering. Det må nemlig antages, at der skal en hvis medie- og plakateksponering af kandidaterne til, for at vælgerne – hvad enten det er bevidst eller ubevidst – kan benytte ansigtstræk som en faktor i deres stemmeadfærd. Denne overvejelse understøttes af finske resultater, som finder, at attraktivitet betyder mindre ved finske kommunalvalg end ved valg til det finske parlament (Poutvaara et al., 2009; Berggren et al., 2010). Forskellen er dog ikke signifikant, og en række andre udenlandske studier af netop svagt eksponerede valg viser, at ansigtstræk har en signifikant effekt på stemmeresultatet (Buckley et al., 2007; Banducci et al., 2008; Castelli et al., 2009). Derfor synes det rimeligt at lade hensynet til genkendelighed veje tungest og benytte billedmateriale fra udvalgte kommuner fra det seneste danske kommunalvalg i 2009.

Foruden ovennævnte teoretisk begrundede overvejelser havde tilgængelighedshensyn også en betydning for hvilket billedmateriale, som endeligt blev benyttet. I den sammenhæng er den begrænsende faktor hovedsageligt billedmateriale af relativt uprofilerede og svagt eksponerede kandidater, idet indvalgte politikere oftest kan findes afbildet på kommunale hjemmesider[4]. I forhold til beslutningen om hvilket valg, der skulle benyttes, vægtedes dette hensyn mindre end genkendelighed, men det betød til gengæld meget for udvælgelsen af konkrete kommuner.

[4] Se f.eks. http://www.aarhus.dk/da/politik/Byraadet.aspx

Udvælgelse af kommuner

Af hensyn til aktualitet og for at undgå at respondenterne skulle lade sig påvirke af skiftende mode og eventuelt dårligere billedkvalitet, blev det valgt at benytte billedmateriale fra de seneste kommunalvalg i 2009. Efterfølgende var det yderligere nødvendigt at udvælge et passende antal af disse 98 kommunalvalg til at udgøre det endelige billedmæssige datagrundlag.

Billedmaterialet kunne enten skaffes gennem henvendelse til samtlige partiforeninger i de relevante kommuner, eller eksternt i forhold til partierne – f.eks. fra en avis eller et elektronisk medie. Henvendelser til alle partiforeninger i Aalborg, Odense, Viborg og Århus viste sig at være en meget omstændelig affære og samtidig kun at give positiv respons i ganske få tilfælde. Derfor rettedes henvendelse til lokale medier med håbet om, at de havde tilgængeligt og repræsentativt billedmateriale for kandidaterne til kommunalvalget 2009 i deres oplandskommuner. Dette var tilfældet for Nordjyske Medier, der havde billeder i størrelsen 200X250 pixels for samtlige opstillede kandidater i oplandskommunerne[5]. Ud af disse kommuner valgtes Brønderslev, Frederikshavn og Mariagerfjord kommuner, fordi de tilsammen udgør et passende antal kandidater på i alt 268. Kommunerne blev desuden af generaliserbarheds-årsager valgt ud fra betragtninger om, at de opstillede lister skulle være forholdsvis velrepræsenterede ved valgene, samt at valgene skulle være så "traditionelle" og præget af så få afvigende lokale regler eller omstændigheder som muligt. Af disse årsager blev eksempelvis Aalborg fravalgt, fordi kommunen i en årrække har haft restriktive plakatophængningsregler, der ikke kan afvises at påvirke en eventuel ansigtseffekt[6]. Da lokale forhold tilsyneladende havde ført til opstillingen af stærke lokallister i både Hjørring og Rebild Kommuner blev disse ligeledes fravalgt.

Det kan dog indvendes, at kommuneudvælgelsen styres af tilgængelighed og ikke af teoretiske overvejelser om hvilke kommuner, der ville udgøre det bedste datagrundlag, og at dette er årsagen til at udelukkende nordjyske kommuner benyttes. Imidlertid er der en række årsager til at dette ikke bør få nogen betydning for kvaliteten og generaliserbarheden af specialets resultater. For det første kan der næppe opstilles rimelige argumenter for, at nordjyske byrådskandidater skulle se anderledes ud end kandidater til danske, politiske embeder generelt. Dermed også sagt, at de benyttede kandidater næppe giver anledning til en anden vurdering af ansigtstræk end den, som foregår i andre danske valgkampe. For det andet udgør det benyttede datamateriale nærmest en optimal løsning, idet *samtlige* opstillede kandidater er billedmæssigt repræsenterede. Der er med

[5] Konkret drejede det sig om kommunerne Brønderslev, Frederikshavn, Hjørring, Jammerbugt, Læsø, Mariagerfjord, Norddjurs, Rebild, Thisted, Vesthimmerland og Aalborg.
[6] Se eventuelt http://www.aalborgkommune.dk/Politik/Folketingsvalg-2011/Sider/Folketingsvalg-2011.aspx.

andre ord ikke tale om en decideret stikprøve, men snarere om populationen af kandidater til valgene i de tre kommuner, hvorved variationsbredden for ansigtstrækkene bliver så stor som muligt. For det tredje er billedmaterialet forholdsvis ensartet med hensyn til størrelse, placering af hoved osv., hvorved risikoen, for at andre billedmæssige faktorer påvirker respondenternes vurdering af kandidaternes ansigtstræk, minimeres. Samlet set udgør billedmaterialet derfor et stærkt fundament for operationaliseringen af kandidaternes ansigtstræk.

Opsummering

Konsekvenserne af ovennævnte metodiske valg kan således opsummeres i forhold til studiets generaliserbarhed. Naturligvis vil man kun varsomt kunne generalisere specialets resultater til at gælde for hele Danmark. Men når det er sagt, bør det retfærdigvis også erindres, at teoriafsnittet flere steder anfører argumenter for, at ansigtseffekten er eksisterende for valg med varierende eksponeringsgrad. At specialet benytter kandidater fra nordjyske kommuner er tilsvarende diskuteret og udgør næppe noget problem for generaliserbarheden. Der er derfor god grund til at forvente, at de resultater, som findes på baggrund af billedmateriale for kommunalvalgene 2009 i Brønderslev, Frederikshavn og Mariagerfjord, er bredt gældende for danske valg.

3.3.2. Ansigtstræk

Hidtidig forskning i ansigtstræks betydning har fokuseret på en lang række forskellige ansigtstræk. Studier har således bedt respondenter vurdere ansigter mht. direkte udseende-relaterede dimensioner som attraktivitet, femininitet og ”babyfacedness” (Todorov et al., 2005; Little et al., 2007; Poutvaara et al., 2009), men også mere personlighedsfokuserede ansigtstræk som kompetence, intelligens, åbensindethed og principfasthed har fundet anvendelse (Todorov et al., 2005; Castelli et al., 2009; Armstrong et al., 2010; Olivola & Todorov, 2010). Typisk vurderer respondenter et ansigt på mellem 5 (Bergren et al., 2010) og 13 ansigtstræk (Olivola & Todorov, 2010).

I dette speciale vurderede hver respondent otte eller ni ansigter på syv ansigtstræk. Derved medtages de ansigtstræk, der er relevante for besvarelsen af specialets problemstilling samtidig med, at respondenterne ikke svarer på et trættende og uhensigtsmæssigt højt antal spørgsmål pr. ansigt. Hidtige studier bruger mellem 9 og 40 respondenter pr. kandidatansigt, hvilket specialet med et gennemsnit på 20 respondenter pr. kandidatansigt lægger sig indenfor.

Udvælgelsen af de syv ansigtstræk skete ud fra, hvad der hidtil har vist sig at have en effekt og under hensyn til, hvad der er nødvendigt for at besvare specialets hypoteser. Eksisterende forskning har vist, at "attraktivitet" og "kompetence" dækker over ansigtstræk, som påvirker kandidaternes valgbarhed, hvorfor specialet også medtager disse (f.eks. Todorov et al., 2005; Olivola & Todorov, 2010). Desuden medtages dimensionerne "venlig", "ansvarsfuld", "intelligens", "dominans" og "fysisk styrke". Dette skyldes både, at den eksisterende litteratur benytter og kontrollerer for de fire første (f.eks. Little et al., 2007; Berggren et al., 2010; Petersen og Holm Nielsen, 2011), og at resultater i andre sammenhænge har vist, at fysisk styrke har betydning for vores politiske holdninger, samt at vi kan vurdere dette ud fra ansigter (Sell et al., 2009b).

Konkret anvendes spørgsmålsformuleringen fra et nyligt udgivet dansk studie af ansigtstræks betydning for opfattelsen af "udbyttere" (Petersen og Holm Nielsen, 2011), idet dette opnår brugbare resultater på danske respondenter. Desuden er operationaliseringen heri meget lig de operationaliseringer, som litteraturen hidtil har anvendt (f.eks. Todorov et al., 2005; Berggren et al., 2010). Af hensyn til respondenternes mulighed for at differentiere deres vurderinger, og fordi litteraturen hyppigst har brugt denne skala, benyttes 0-10-skalaer. Respondenterne angiver da efter tur, hvor attraktiv, kompetent osv. de opfatter en given kandidat. 0 angiver, at personen *slet ikke* er attraktiv, kompetent osv., mens 10 omvendt angiver, at personen i *meget høj grad* er dette. Respondenterne læste derfor understående introduktionstekst[7]:

"Se på billedet til venstre og brug din første indskyldelse om personen på billedet. Angiv din vurdering af personen på billedet for alle 7 underspørgsmål. Vælg det tal fra 0 til 10, der bedst angiver din vurdering.
0 Angiver, at personen slet ikke er [det pågældende begreb].
10 angiver at personen i meget høj grad er [det pågældende begreb]."

Herefter vurderede respondenterne hvert af de syv ansigtstræk i et skema med en afkrydsningscelle for hver svarmulighed.

Det skal afslutningsvis nævnes, at respondenterne ikke fik mulighed for at svare "ved ikke" i vurderingen af kandidaternes ansigter. Dette skyldes, at forskning har vist, at ansigtsvurdering tilsyneladende fungerer spontant og er noget, som vi i et vist omfang er prædisponerede til (Ballew & Todorov, 2007; Antonakis & Dalgas, 2009). Respondenterne burde derfor være i stand til at

[7] Én af de i alt 33 spørgeskameversioner kan ses her: http://www.survey-xact.dk/LinkCollector?key=1MZF3E61CN91

vurdere ansigterne, og udeladelsen af "ved ikke" har næppe mindsket validiteten af ansigtstræksvariablerne.

3.4. Operationalisering af den afhængige variabel, personligt valgresultat

Specialets afhængige variabel, personligt valgresultat, er hidtil operationaliseret på en række forskellige måder. Først og fremmest benytter en del studier en dikotom operationalisering, som blot måler om kandidaten blev valgt eller ej (f.eks. Todorov et al. 2005; Antonakis & Dalgas, 2009; Armstrong et al., 2010). Dette er imidlertid ikke hensigtsmæssigt i forhold til det danske proportionalvalgssystem eller i forhold til at udnytte, at personlige stemmetal for alle kandidater ved samtlige danske valg siden 1999 er online tilgængelige. Sidstnævnte muliggør, at undersøge ansigtstræks betydning for valgsuccesen på en måde som sammenligner alle kandidater med hinanden og ikke kun valgte med ikke-valgte, hvorfor valgsucces bør operationaliseres som en metrisk variabel.

Designet inkluderer i alt tre danske kommuner, hvori der er opstillet et forskelligt antal partier med varierende antal kandidater. Antallet af personlige stemmer givet til en liste varierer derfor både på tværs af kommuner og lister, således at to kandidater fra forskellige partier og/eller kommuner ikke kan siges at have samme stemmemæssige potentiale, hvilket der bør tages højde for i analysen. Dette sikres ved at operationalisere personligt valgresultat som kandidatens *relative succes* (Berggren et al., 2010):

$$\textit{Relativ succes} = (p_i/v_j)\cdot 100$$

Her angiver p_i det personlige stemmetal for kandidat i. Tilsvarende angiver v_j det samlede antal personlige stemmer givet til partiet j divideret med antallet af kandidater for samme parti. På den måde kommer relativ succes til at angive om en given kandidat har fået flere eller færre stemmer end de andre kandidater fra samme parti i samme kommune. I en lidt bredere forstand angiver relativ succes derfor en kandidats succes i forhold til andre kandidater i den teoretiske situation, hvor alle personlige stemmer på listerne fordeles ligeligt mellem listernes opstillede kandidater. Værdier større end 100 angiver, at kandidaten klarer sig bedre end en helt lige fordeling af partiets personlige stemmer, mens værdier under 100 udtrykker, at kandidaten klarer sig dårligere. Kandidaterne kan derfor sammenlignes på tværs af partierne, idet valgsucces på denne måde angiver, om de relativt i forhold til deres udgangspunkt klarer sig godt eller skidt.

En operationalisering ved relativ succes muliggør imidlertid kun, at ansigtstræk kan flytte stemmer internt på en liste. Da hypotese 2 netop omhandler, hvorvidt ansigtstræk også kan flytte

stemmer på tværs af listerne tilføjes endnu en operationalisering af personligt valgresultat, nemlig relativ succes på kommuneniveau:

$$Relativ\ succes_{kommune} = (p_i/v_k)\cdot 100$$

Igen angiver p_i det personlige stemmetal for kandidat i, men v_k er det samlede antal personlige stemmer afgivet i hele kommunen i forhold til det samlede antal kandidater i kommunen. Fortolkningen af relativ $succes_{kommune}$ er derfor helt parallel til den, der blev givet ovenfor for relativ succes. Blot muliggør denne operationalisering, at en kandidat med "gode ansigtstræk" kan flytte stemmer fra andre kandidater både fra samme og andre politiske lister.

Analyserne gennemføres hovedsageligt med relativ succes som afhængig variabel, men medtager dog som sagt relativ $succes_{kommune}$ i forbindelse med hypotese 2.

3.5. Operationalisering af specialets moderatorer

En del af de opstillede hypoteser søger at belyse, om ansigtstræk har forskellig betydning for forskellige kandidater. For at undersøge dette, må datasættet inkludere oplysninger om de kandidatspecifikke forhold, som forventes at moderere ansigteffekten.

Den første moderator, som optræder i specialets hypoteser, er kandidaternes politiske erfaring. Data herom er tilgængelig i Berlingskes database for kandidater til kommunalvalget 2009[8], men da samtlige kandidater i de tre udvalgte kommuner ikke er indeholdt i databasen suppleres med oplysninger om kandidaternes tidligere valgmeritter fra KMD's database over valgresultater tilbage til 1999[9]. Konkret operationaliseres kandidaternes politiske erfaring som en dikotom variabel, der angiver om kandidaten tidligere har været valgt eller ej.

Det forventes ligeledes, at køn og partitilknytning modererer ansigtseffekten. Kandidaternes køn operationaliseres som det køn, de er opført til at have på Danske Kommuners opstillingsliste[10]. Partitilknytning operationaliseres ud fra den liste, som kandidaten står opført under ved kommunalvalget i 2009[11]. For at sikre at der er et tilstrækkeligt antal kandidater i hver kategori dikotomiseres variablen, så den indeholder en borgerlig (Venstre, Konservative, Liberal Alliance og Dansk Folkeparti) og en socialistisk kategori (Socialdemokraterne, Radikale, SF og Enhedslisten).

[8] http://www.b.dk/infoshop/kom-bag-om-kandidaterne-ved-kommunalvalget-2009

[9] Det er således undersøgt, om kandidaterne tidligere har været valgt i samme kommune eller ved 2001-valget i de kommuner, som efter Kommunalreformen blev lagt sammen til Brønderslev (Brønderslev og Dronninglund Kommune), Frederikshavn (Frederikshavn, Skagen og Sæby Kommune) og Mariagerfjord Kommune (Arden, Hadsund, Hobro, Mariager Kommune samt et par gårde fra Nørager og Aalestrup kommune).

[10] http://www.danskekommuner.dk/Kommunalvalg-2009/ .

[11] Oplysninger herom fås fra www.kmdvalg.dk.

Ud fra teoriafsnittets udledning af hypotese 7, 8 og 9 kan en dikotom partitilknytningsvariabel endvidere begrundes med, at der ikke forventes forskellige effekter af ansigtstræk internt mellem hhv. socialistiske og borgerlige partier.

De præsenterede moderatorer operationaliseres fra traditionelt pålidelige datakilder, hvorfor operationaliseringerne forventes at være både reliable og valide.

3.6. Operationalisering af mediator- og kontrolvariabler

For at udvælge de nødvendige og relevante kontrolvariabler, er det værd at overveje hvilke variabler, der kausalmæssigt rimeligt kan forventes at påvirke sammenhængen mellem ansigtstræk og valgresultat. Disse falder umiddelbart i to grupper og diskuteres efter tur nedenfor:

i) Variabler, der tidsmæssigt optræder mellem ansigtstræk og valgresultat. Disse medtages af to grunde. For det første kan der optræde variabler tidsmæssigt mellem ansigtstræk og valgresultat, som medierer sammenhængen mellem de to variabler. For det andet kan inklusion af variabler, der tidsmæssigte falder mellem ansigtstræk og valgresultat, begrundes med, at disse potentielt er suppressorvariabler. I så fald vil en del af ansigtseffekten blive undertrykt og dermed underestimeret, hvis potentielle suppressorvariabler ikke inkluderes (Agresti & Finlay, 1997: pp.368-370).

ii) Variabler, der tidsmæssigt optræder før ansigtstræk og potentielt både påvirker valgresultat og ansigtstræk. Hvis der ikke kontrolleres for disse, kan det ikke udelukkes, at en funden sammenhæng i virkeligheden er spuriøs (Ibid: pp.362-365).

Traditionelt lægges mest vægt på at undgå spuriøsitet, men som analyseafsnittet vil vise, er det væsentligt at overveje suppressoreffekter i forhold til besvarelsen af hypotese 1a, 1b, 2 og 3.

3.6.1. Mediatorer og suppressorvariabler

Specialets eneste mediationshypotese, omhandler hvorvidt ansigtseffekten delvist går gennem kandidatens listeplacering. Kausalmæssigt giver dette mening, idet ansigtstræk foruden det endelige valgresultat kan forventes at påvirke om en given kandidat overhovedet opstilles, og hvilken placering på opstillingslisten denne får. Dermed også sagt at listeplacering tidsmæssigt optræder efter ansigtstræk. Operationaliseringen af listeplacering fås fra KMD's og Danske Kommuners databaser for Kommunalvalget 2009.

Politisk erfaring og partitilknytning bør også nævnes her. For det første fordi de må antages at optræde tidsmæssigt mellem ansigtstræk og valgresultat, men dernæst også fordi de derfor

potentielt kan optræde som både mediatorer og suppressorer i de analyser, hvor de ikke antages at moderere ansigtseffekten. Derfor inkluderes politisk erfaring og partitilknytning, hvilket begrundes yderligere empirisk i afsnit 4.3.

3.6.2. Spuriøsitet

I kontrolsammenhæng er det helt centralt at medtage de variabler, der potentielt påvirker både ansigtstræk og stemmeresultat. Herved elimineres risikoen for, at en etableret sammenhæng mellem ansigtstræk og stemmeresultat i virkeligheden er spuriøs og altså skyldes en bagvedliggende variabel (Agresti & Finlay, 1997: pp.362-365). For dette speciale er antallet af denne type variabler dog relativt begrænset, fordi der i sagens natur er få variabler, som med rimelighed kan antages at påvirke kandidaternes ansigtstræk. Mulige spuriøse variabler begrænser sig derfor til køn og alder. Operationaliseringen af køn er allerede præsenteret. Data om kandidaternes alder er fundet ved at fire kodere vurderede kandidaternes alder ud fra det benyttede billedmateriale og placerede kandidaterne i alderskategorierne "unge" (yngre end 30 år), "midaldrende" (mellem 30 og 60 år) og "ældre" (ældre end 60 år), hvor "midaldrende" udgør referencekategorien. Både proceduren og operationaliseringen finder anvendelse andre steder i litteraturen (f.eks. Berggren et al., 2010). En test af interkoderreliabiliteten ved Krippendorffs α (Krippendorff, 2004: pp.221-243), viser at denne med α=0,58 langt fra er imponerende. Målet bruges dog alligevel, hvilket skyldes, at det er det bedst tilgængelige aldersmål for samtlige 268 kandidater, samt at det udelukkende tjener et kontrolformål. Aldersvariablen er således ikke optimal. Til gengæld måler den kandidaternes "opfattede alder" og ikke deres egentlige alder, hvilket må være en mere hensigtsmæssig operationalisering, når variablen netop skal bruges som kontrol for ansigtstræk.[12]

3.7. Dataindsamling

Dataindsamlingen er todelt. Første del omhandler kandidaternes ansigtstræk, der findes ved at lade respondenter vurdere kandidaternes ansigtstræk ud fra det omtalte billedmateriale. Den anden del indebærer tilvejebringelsen af anden data om kandidaterne såsom deres valgresultat, alder, køn osv. Det fremgår af operationaliseringsafsnittene, hvorfra disse data er indsamlet, hvorfor afsnittet nedenfor kun fokuserer på vurderingen af kandidaternes ansigtstræk.

[12] Det er endvidere også undersøgt, om det havde betydning, hvorvidt kandidaten bar briller, og om billedet var i farver eller sort/hvid. Dette var i begge tilfælde uden betydning, hvorfor variablerne er udeladt af analyserne.

3.7.1. Vurdering af kandidaters ansigtstræk

Kandidaternes ansigtstræk blev vurderet af i alt 646 gymnasie- og handelsskoleelever fra Rosborg Gymnasium, Risskov Gymnasium og Campus Vejle (handelsskole) i perioden 31/3-11 til 11/5-11. Respondenterne blev udvalgt ud fra en "convenience sample"-logik, idet det nødvendige antal respondenter relativt hurtigt kan opnås gennem henvendelser til ungdomsuddannelsesinstitutioner.

Spørgsmålene om kandidaternes ansigtstræk blev indsamlet via et internetbaseret spørgeskema. Dette skyldes for det første hensyn til studiets økologiske validitet, idet billederne i en websurvey kunne forblive i de farver, de som udgangspunkt forelå i. For det andet øges undersøgelsens koderreliabilitet også ved den internetbaserede indsamling, da risikoen for indtastningsfejl elimineres.

Respondenterne besvarede dernæst spørgsmålene individuelt. Brugen af en websurvey kan potentielt tænkes at udgøre en ulempe for undersøgelsen, idet respondenterne måske opfatter undersøgelsen som mindre seriøs, end hvis den forelå i papirform. Et andet problem knytter sig til svarprocenten, som for internetbaserede spørgeskemaundersøgelser ofte er lavere end for papirbaserede (f.eks. postomdelte) spørgeskemaer. Dette problem blev her løst ved hovedsageligt at lade besvarelsen af spørgeskemaerne foregå i klasselokalet.

En anden relevant overvejelse vedrørende dataindsamlingen omhandler respondentgruppen, som i dette studie udelukkende udgøres af unge mennesker. Studiets generaliserbarhed kan herved problematiseres, såfremt unge respondenter vurderer ansigtstræk anderledes end ældre respondenter. Hvis dette er tilfældet, vil en effekt fundet blandt gymnasie- og handelsskoleelever ikke kunne generaliseres til en samlet samfundsmæssig kontekst. Fra evolutionspsykologien er det en kendt sag, at især unge mænd pga. deres forsøg på at finde en reproduktionspartner generelt udviser en mere risikovillig adfærd end deres ældre artsfæller, hvilket f.eks. kommer til udtryk i forhold til krig, vold og trafikulykker (Buss, 2009: pp. 310-316). Konkret kan man forestille sig, at de mandlige respondenter i denne undersøgelse vurderer yngre kvindelige kandidater på en anden måde end en mere repræsentativ gruppe af den danske befolkning ville gøre.

Imidlertid er der også forskning, der indikerer, at det ingen betydning har kun at benytte unge respondenter til ansigtsvurdering. Det stærkeste argument herfor er, at sammenhængen mellem kandidaters ansigtstræk og deres valgmæssige succes *ikke* er forskellig, når henholdsvis unge og en repræsentativ respondentgruppe vurderer kandidaternes ansigtstræk (Berggren et al., 2010). Dertil kommer at andre studier også finder, at ansigtsvurdering kan foretages af såvel børn

som voksne (Antonakis & Dalgas, 2009). I tråd hermed viser en række psykologer, at ansigtsvurdering nærmest er en universel mekanisme. Respondenter af begge køn, forskellig alder og etnicitet vurderer således et givet ansigt forholdsvis konsistent, (Thornhill & Gangestad, 1999; Rosar et al., 2008; Rule et al., 2010). Derfor antages, at generaliserbarheden af dette studies resultater ikke belastes væsentligt af respondenternes unge alder.

3.7.2. Opbygning af spørgeskema

I Spørgeskemaet besvarede respondenterne først en række spørgsmål om sig selv. Herefter vurderede de otte eller ni politiske kandidater på de syv ansigtstræk. Respondenterne blev af hensyn til spørgeskemaets omfang ikke spurgt, om de genkendte de afbildede personer. Dette skyldes en betragtning om, at kandidater fra Brønderslev, Frederikshavn og Mariagerfjord næppe kan forventes at være kendte for gymnasieelever i enten Vejle eller Århus. Forventningen viste sig at være korrekt, idet ingen respondenter mundtligt efter endt besvarelse angav, at de kendte én eller flere af de benyttede kandidater, når de blev spurgt om dette. Det synes derfor helt plausibelt at antage, at kandidaternes genkendelighed ikke har påvirket vurderingen af deres ansigtstræk. Spørgeskemaet afsluttedes med en række spørgsmål vedrørende respondenternes politiske viden og holdninger.

Det er i forbindelse med den konkrete spørgeskemabesvarelse værd at bemærke risikoen for tendentiøs vurdering af kandidaterne, hvis det på en eller anden måde er en bestemt gruppe respondenter, som vurderer de samme kandidatbilleder. Denne risiko blev forsøgt elimineret gennem randomisering af billedmaterialet på forskellige niveauer. Først og fremmest grupperedes de 268 kandidater fra Brønderslev, Frederikshavn og Mariagerfjord kommuner i 33 tilfældige grupper af otte og ni kandidater, hvilket resulterede i ligeså mange spørgeskemaversioner. For det andet randomiseredes hvilke respondenter, der vurderede hvilken kandidatgruppe. Dette enten ved at respondenterne personligt blev oprettet som respondenter i en tilfældig version af spørgeskemaundersøgelsen, eller ved at klasserne tilfældigt fik tildelt to spørgeskemaversioner, som efterfølgende fordeltes tilfældigt inden for klassen. Dette skulle meget gerne eliminere risikoen for systematiske tendenser i respondentgrupperne for de forskellige kandidatgrupper og derved maksimere validiteten af målene for ansigtstræk.

3.8. Analysemodel

Efter at have præsenteret specialets operationaliseringer samt beskrevet dataindsamlingsprocessen, opstilles herunder specialets endelige analysemodel.

En overordnet udfordring i denne henseende er at undersøge, om såvel kommuner som partier udgør selvstændige niveauer i specialets data, således at dette må analyseres ved hjælp af multilevel-modellering. Andre studier har benyttet denne analysestrategi (Rosar et al., 2008; Berggren et al., 2010) og taget højde for partispecifik variation ved en såkaldt fixed-effects model (Rabe-Hesketh & Skrondahl, 2008: pp.91-139). Dette vil i specialets konkrete tilfælde afstedkomme, at sammenhængen mellem ansigtstræk og valgresultat ikke fejlestimeres pga. partispecifik variation. Imidlertid er en sådan analysemodel kun nødvendig såfremt, en signifikant del af variationen i valgsucces lader sig forklare med variabler på gruppeniveau – i dette tilfælde enten ved variabler hørende til partier eller kommuner. Dette er derfor undersøgt ved en test (ibid.: pp.70-71) og hverken mellem partier eller kommuner er der en signifikant mængde varians, som kræver multilevel modellering[13].

Derfor benytter specialet en "helt almindelig" OLS-regressionsmodel, men inkluderer foruden de nævnte kontrolvariabler også kommune som en kategorisk variabel med Brønderslev som referencekategori. Desuden benyttes klyngerobuste standardfejl med parti som klynge (som i Berggren et al., 2010), hvilket tager højde for partiernes forskellige vælgertilslutning. Forudsætningerne for den beskrevne model er efterfølgende testet (Stubager & Sønderskov, 2010), hvilket viser tegn på, at fejlleddene ikke er normalfordelte, hvorved koefficienternes p-værdier potentielt fejlestimeres, hvilket skaber et tvivlsomt grundlag for inferens og dermed resultaternes statistiske sikkerhed. Desuden viste forudsætningstestene, at en del observationer var særdeles indflydelsesrige på koefficientstørrelsen for effekterne af ansigtstræk.

For at imødekomme de nævnte problemer blev specialets afhængige variabel, relativ succes, undersøgt, og det viste sig, at kandidater fra de store partier placeret højt på disses lister, opnåede en relativ succes som var voldsomt meget større end for andre kandidater. Derfor logaritme-transformeredes relativ succes, hvorved afstanden fra de nævnte kandidater til de resterende mindskedes betydeligt. En efterfølgende test af modellen viste, at modellens forudsætninger nu var opfyldte[14].

Den endelige operationalisering af specialets afhængige variabel er således logaritmen til relativ succes. Denne variabel kaldes i det følgende "relativt valgresultat" og er omkodet til værdier mellem 0 og 100, hvor 100 angiver det relativt bedste valgresultat for de 268 kandidater i specialets

[13] En F-test, af om mængden af varians mellem partier er forskellig fra nul, viser med et estimat på F=0 og p=1,00, at dette overhovedet ikke er tilfældet.

[14] Heller ikke efter logaritmetransformationen af relativ succes er multilevel-modellering nødvendig (for samme test som i note 13: F=0,35 og p=0,97).

datasæt, mens 0 angiver det relativt dårligste valgresultat. En tilsvarende transformation foretages for relativ succes$_{kommune}$, og denne kaldes efterfølgende ”relativt valgresultat$_{kommune}$”.

4. Analyse

I dette afsnit analyseres specialets empiriske resultater struktureret ved de ti hypoteser, som blev opstillet i teoriafsnittet.[15] Undervejs i analysen diskuteres resultaternes empiriske og teoretiske implikationer.

4.1. Bivariate sammenhænge

Inden de egentlige analyser præsenteres, undersøges sammenhængen mellem kandidaternes valgbarhed og hver af følgende variabler: Attraktivitet, fysisk styrke, kompetence, ansvarsfuld, intelligens, dominans og venlig. Tabel 4.1. herunder viser derfor de bivariate sammenhænge mellem ansigtstrækkene og relativt valgresultat.

Tabel 4.1. Bivariate sammenhænge for de syv ansigtstræk.
OLS-regression. Ustandardiserede koefficienter.

Attraktivitet	**1,98*** (2,45)						
Fysisk styrke		**1,08** (1,71)					
Kompetence			**3,29***** (5,83)				
Ansvarsfuld				**2,50**** (3,67)			
Intelligens					**2,77***** (5,45)		
Dominans						**1,95**** (3,38))	
Venlig							**0,90** (0,89)
Konstant	49,86*** (34,79)	50,55*** (29,43)	37,70*** (15,39)	39,54*** (10,28)	37,98*** (12,84)	45,76*** (17,36)	48,90*** (8,74)
Antal kandidater	268	268	268	268	268	268	268
Justeret R^2	0,016	0,002	0,038	0,020	0,033	0,014	0,001

Note: Relativt valgresultat går fra 0-100, hvor 0 angiver det dårligste og 100 det bedste valgresultat. Ansigtstræk går fra 0-10, hvor 0 er lav og 10 er høj.
Klynge-robuste standardfejl for partilisterne angivet i parentes under estimatet.
†p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

[15] Det anvendte datasæt kan rekvireres ved henvendelse til forfatteren.

Samtlige syv ansigtstræk er positivt korreleret med relativt valgresultat, og fem af de syv har endvidere en signifikant effekt på relativt valgresultat. Af disse er korrelationen med kompetence den stærkeste efterfulgt af intelligens og ansvarsfuld. Desuden har attraktivitet og dominans også signifikante effekter, mens venlig og fysisk styrke ikke påvirker relativt valgresultat signifikant i de bivariate modeller.

De signifikante effekter er desuden af substantiel betydning, hvilket et beregningseksempel for kompetence illustrerer. For denne medfører en forøgelse på én enhed (0-10-skala) en stigning på 3,3 på den 0-100-skala, som relativt valgresultat måles på. For at vurdere, hvor meget denne effekt betyder i virkeligheden, er det nødvendigt at finde en størrelse, som kan bruges som udtryk for en "typisk forskel" i kompetence, således at effekten på relativt valgresultat af en sådan forskel kan bestemmes. En mulighed er at benytte variationsbredden, men denne er i høj grad påvirkelig af ekstreme observationer, hvorfor variationsbredden sjældent udgør et godt mål for en "typisk forskel" på en given variabel. I stedet benyttes her – og i resten af specialet – forskellen mellem den øvre og nedre kvartil, den såkaldte IQR (Interquarrile Range), der ikke er et lige så følsomt mål mht. ekstreme observationer (Agresti & Finlay, 1997: pp.62-63). For kompetence er IQR 1,52. Denne "typiske forskel" kan omregnes til en forskel på 5,02 i relativt valgresultat, hvilket svarer til 5 pct.point, som også substantielt er en interessant effektstørrelse for et ansigtstræk.

Man skal imidlertid være varsom med tolkninger ud fra bivariate analyser, da disse ikke estimerer effekten af det enkelte ansigtstræk under samtidig kontrol for de resterende ansigtstræk samt relevante kontrolvariabler. Når det er sagt, er det dog også væsentligt at understrege, at resultaterne i tabel 4.1. viser, at ansigtstræk har en substantielt interessant effekt på kandidaternes valgbarhed, hvorfor der er god grund til at gå videre med analysen og undersøge ansigtstræks betydning mere minutiøst.

4.2. Gruppering af ansigtstræk

For at reducere kompleksiteten af de følgende analyser, er det værd at undersøge, om de syv ansigtstræk kan reduceres til færre dimensioner. Dette vil være tilfældet, hvis to eller flere af ansigtstrækkene er stærkt korrelerede med hinanden og samtidig forklarer den samme del af kandidaternes relative valgresultat. Ud fra tabel 4.1. er det ikke umiddelbart til at se, hvorvidt dette er tilfældet, men psykologisk forskning finder at ansigtstræk rent faktisk grupperer sig i overordnede dimensioner (f.eks. Jensen & Petersen, 2011). Resultaterne fra den politologiske forskning gør endvidere, at det i analyseøjemed vil være belejligt at have adskilte attraktivitets- og

kompetencemål (f.eks. Olivola & Todorov, 2010). Herunder er det derfor ved en faktoranalyse undersøgt, hvorledes de syv ansigtstræk i dette studie bedst kan grupperes. Tabel 4.2. opsummerer resultatet:

Tabel 4.2. Faktoranalyse for ansigtstræk.

	Faktor 1 ***Kompetence***	***Faktor 2*** ***Social imødekommenhed***
Ansvarsfuld	**0,91**	0,17
Intelligens	**0,92**	0,04
Kompetence	**0,95**	-0,09
Dominans	0,58	**-0,61**
Venlig	0,40	**0,74**
Attraktivitet	0,49	0,23
Fysisk styrke	0,39	-0,01
Eigen-værdi	3,46	1,01

Note: Principal Axis Factoring er brugt som udtrækningsmetode, og oblimin er brugt som rotationsmetode. Kun de to viste faktorer havde eigenværdier større end 1.

Tabel 4.2 viser først og fremmest, at de syv ansigtstræk udgør flere dimensioner. Kompetence, intelligens og ansvarsfuld udgør én dimension, idet alle tre ansigtstræk har loadings på mere end 0,9 for faktor 1. Tilsvarende udgør dominans og venlig en anden dimension. Dominans loader negativt med 0,61, og venlig loader tilsvarende positivt med 0,74 på faktor 2. Hverken attraktivitet eller fysisk styrke opnår tilsvarende loadings på nogle af de to dimensioner, ligesom disse ansigtstræk ikke sammen udgør endnu en dimension. Derfor beholdes disse to sidstnævnte ansigtstræk hver for sig.

Faktor 1 giver anledning til at konstruere en fælles ansigtsdimension af kompetence, intelligens og ansvarsfuld som et sumindeks. Denne kaldes i de resterende analyser ”kompetence”. Faktor 2 giver ligeledes anledning til at konstruere en ny ansigtsdimension. Denne konstrueres ved at omkode dominans, så en stor værdi indikerer, at kandidaten kun er lidt dominerende, hvorefter denne variabel lægges sammen med venlig og kaldes ”social imødekommenhed”. Både kompetence og social imødekommenhed skaleres fra 0-10 ligesom attraktivitet og fysisk styrke. Specialets analyse medtager i det følgende fire forskellige ansigtstræk: Attraktivitet, fysisk styrke, kompetence og social imødekommenhed. I alle tilfælde angiver 10 gode og 0 dårlige ansigtstræk.

For at få et bedre overblik af de fire variabler, er de beskrevet ved en række væsentlige statistiske størrelser i tabel 4.3. Disse benyttes desuden undervejs i den efterfølgende analyse:

Tabel. 4.3. Beskrivende statistik for de fire ansigtstræk, som benyttes i analyserne.

	Min.	**Maks.**	**Gns.**	**Nedre kvartil** *25. percentil*	**Øvre kvartil** *75. percentil*	**IQR**
Attraktivitet	0,30	7,07	2,04	1,19	2,59	1,40
Fysisk styrke	0,61	6,31	3,07	2,22	3,78	1,56
Kompetence	2,05	7,69	5,46	4,90	6,13	1,23
Social imødekommende	2,13	7,81	5,68	5,21	6,37	1,16

Under kolonnen ”Maks.” i tabel 4.3. fremgår det, at hverken attraktivitet eller fysisk styrke indeholder observationer i den høje ende af skalaerne. Der er med andre ord ingen af de 268 kandidater, som er vurderet til at være enten meget attraktive eller fysisk stærke. Dette betyder også, at effektstørrelserne af attraktivitet og fysisk styrke ikke med rimelighed kan antages at gælde for meget høje værdier, da disse ikke er inkluderet i datasættet og dermed estimeringsgrundlaget for effekterne. Det ses desuden af nedre og øvre kvartil, at de midterste 50% af observationerne falder i den lave ende af skalaen – hvilket altså betyder, at kandidaterne generelt vurderes som ikke voldsomt attraktive eller fysisk stærke.

Respondenterne har i højere grad benyttet midten af skalaerne for kompetence og social imødekommenhed, og de midterste 50% af kandidaterne grupperer sig derfor omkring midterværdien 5. For disse to variabler er det endvidere værd at bemærke, at effekterne ikke med rimelighed kan antages at gælde for hverken meget små eller meget store værdier af kompetence eller social imødekommenhed, da der ingen observationer er i disse områder.

Endelig er IQR for alle fire variabler opgivet i tabel 4.3. Denne vil i resten af specialet blive brugt som udtryk for en ”typisk forskel” på et givet ansigtstræk og vil derfor blive inkluderet i fortolkningen af resultaterne, og ikke mindst til at vurdere den substantielle effekt af en given variabel.

4.3. Grundeffekter af ansigtstræk på valgresultat

Efter grupperingen af de syv ansigtstræk kan specialets grundmodel nu analyseres. Denne inkluderer foruden attraktivitet, fysisk styrke, kompetence og social imødekommenhed også kandidatens politiske erfaring, partitilknytning, køn, alder, og endelig hvilken kommune kandidaten er fra. Tabel 4.4. på næste side viser samlet 4 modeller. Hypoteserne 1a og 1b, der omhandler grundeffekt af hhv. attraktivitet og kompetence på relativt valgresultat, analyseres ud fra model I og II. Model I medtager alle de nævnte kontrolvariabler undtagen politisk erfaring og partitilknytning, mens model II medtager samtlige kontrolvariabler uden undtagelse. Der er to årsager til, at politisk erfaring og partitilknytning er udeladt fra model I. For det første giver model I et godt estimat af ansigtstrækkene såfremt politisk erfaring og partitilknytning medierer en del af disses effekter. For det andet vil model II give gode estimater for ansigtstræk, såfremt effekten af disse er (delvist) undertrykt, når politisk erfaring og partitilknytning ikke inkluderes (jvf. afsnit 3.6.).

Tabel 4.4. Grundmodel med relativt valgresultat for alle kandidater.
Model I og II angiver effekt *inden for* det enkelte parti (Relativt valgresultat), mens model III og IV angiver effekt *både inden for og på tværs af partierne* i samme kommune (Relativt valgresultat$_{kommune}$). OLS-regression; ustandardiserede koefficienter.

	Effekt inden for listen (Relativt valgresultat)		***Effekt inden for og på tværs af lister (Relativt valgresultat$_{kommune}$)***	
	Model I	*Model II*	*Model III*	*Model IV*
Attraktivitet	**1,09** (1,97)	**1,87** (1,68)	**1,06** (1,72)	**2,21** (1,556)
Fysisk styrke	**-1,25** (0,83)	**-1,51**† (0,83)	**-1,23** (0,77)	**-1,71**† (0,85)
Kompetence	**3,09**** (0,80)	**1,56*** (0,66)	**3,17**** (0,95)	**1,11** (0,90)
Social imødekommenhed	**-1,03** (1,21)	**-0,25** (0,98)	**-0,42** (1,25)	**0,43** (0,56)
Kvinde	**-2,19** (2,76)	**-0,78** (3,44)	**-1,22** (2,08)	**0,35** (3,17)
Politisk erfaring	**-**	**19,52***** (2,69)	**-**	**26,05***** (3,84)
Venstrefløjstilknytning	**-**	**-2,34** (3,33)	**-**	**-1,21** (4,41)
Frederikshavn	**0,10** (0,84)	**-1,68** (1,26)	**0,35** (2,13)	**-2,02** (1,92)
Mariagerfjord	**0,67** (1,23)	**0,14** (1,60)	**-0,17** (2,10)	**-0,82** (2,53)
Ung (under 30 år)	**0,50** (3,53)	**1,76** (2,38)	**-4,73** (4,66)	**-2,91** (1,99)
Gammel (over 60 år)	**-4,21** (2,40)	**-4,06**† (2,25)	**-5,09*** (2,17)	**-4,75**† (2,41)
Konstant	**45,84***** (7,23)	**45,05***** (8,77)	**35,09***** (6,22)	**34,57***** (5,84)
Antal kandidater	268	268	268	268
Justeret R^2	0,02	0,27	0,02	0,40

Note: Relativt valgresultat går fra 0-100, hvor 0 angiver det dårligste og 100 det bedste valgresultat. Ansigtstræk går fra 0-10, hvor 0 er lav og 10 er høj. Referencekategorier for kontrolvariabler: Mand, kandidater uden erfaring; borgerlig (C, I, O og V); Brønderslev; mellem 30 og 60 år.
Klynge-robuste standardfejl for partilisterne angivet i parentes under estimatet.
†p<0,1; *p<0,05;**p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

Det ses, at kun to af kontrolvariablerne påvirker kandidaternes relative valgresultat signifikant. Ikke overraskende er der en stor og positiv effekt af at have været valgt før. Desuden oplever kandidater over 60 år en negativ effekt af deres alder i model II. Disse effekter genfindes for de fleste af specialets analyser, hvorfor kontrolvariablernes selvstændige forklarende effekter ikke omtales i det følgende.

Ud fra specialets hypoteser 1a og 1b forventes, at hhv. attraktivitet og kompetence påvirker kandidaternes valgresultat positivt. Først fokuseres på model II. Denne giver opbakning til hypotese 1b, idet kompetence har en positiv og signifikant effekt på 1,56. Når kompetence vokser med én enhed, vokser kandidatens relative valgresultat tilsvarende med 1,56 point. Til gengæld finder hypotese 1a ikke støtte. Effekten af attraktivitet er ikke signifikant, selvom effekten estimeres til 1,87 og dermed egentlig er større end kompetenceeffekten. Imidlertid er usikkerheden større for attraktivitet end for kompetence (jvf. standardfejlen i parentes under estimaterne), hvilket forklarer forskellen i statistisk sikkerhed.

Hvis effekterne af attraktivitet og kompetence i model II sammenlignes med de tilsvarende effekter i model I, ses det, at attraktivitetseffekten aftager til et estimat på 1,09, mens kompetenceeffekten næsten fordobles til 3,09, når politisk erfaring og partitilknytning udelades fra analysen. I afsnit 3.6. blev der redegjort for, at de to kontrolvariabler tidsmæssigt antages at optræde mellem ansigtstræk og valgresultat. Det tyder derfor på, at politisk erfaring og partitilknytning medierer en del af kompetenceeffekten, mens en del af attraktivitetseffekten omvendt er undertrykt, når de to kontrolvariabler ikke inkluderes i analysen. Substantielt set er kompetenceeffekten derfor underestimeret i model II, hvorfor det bedste estimat for kompetence fås fra model I. Dette betyder, at en ændring på én enhed i kompetence snarere medfører en forskel på 3,09 end 1,56 i relativt valgresultat. Omvendt fås det bedste estimat for attraktivitet i model II, idet attraktivitetseffekten tilsyneladende underestimeres, hvis politisk erfaring og partitilknytning ikke inkluderes. Attraktivitet er dog insignifikant i begge modeller.

Fortolkningen af kompetenceeffekten kan gøres mere konkret ved at beregne effekten af en ”typisk forskel” givet ved IQR. I dette tilfælde svarer en ændring på IQR til 1,23, hvilket omregnet til relativt valgresultat betyder en difference på 3,80. Denne er ikke så stor som den effekt, der blev fundet for den bivariate analyse, men alligevel stadig substantielt interessant. For det første vil afstande større end IQR langt fra i alle tilfælde omhandle ekstreme observationer. Forskellen i relativt valgresultat for kandidater med hhv. særligt kompetente eller inkompetente ansigtstræk, som derfor ligger uden for IQR i enten den høje eller lave ende af kompetence-skalaen, vil derfor

være større end 3,80. For det andet er det bestemt muligt, at selv den relativt beskedne "typiske kompetenceforskel" på 1,23 kan spille en yderst vigtig rolle for to kandidater, som eksempelvis kæmper om et partis sidste mandat i en given valgkreds. Dette ikke mindst hvis det antages, at kandidaterne i alle andre henseender end kompetence-udseende er stort set ens.

Konklusionen på denne analyse bliver derfor, at hypotese 1a ud fra specialets datagrundlag må forkastes, mens hypotese 1b til gengæld finder opbakning, idet kun kompetence har en signifikant og positiv effekt på kandidaternes relative valgresultat. Størrelsen af effekten er substantielt set også interessant, selvom den i absolutte termer ikke udgør den væsentligste forklaring på en given kandidats valgresultat. Den helt overordnede empiriske implikation af dette resultat er, at ansigtstræk også i Danmark påvirker politiske kandidaters valgbarhed. Dette resultat kvalificeres yderligere i forhold til betydningen af fysisk styrke, der er analyseret herunder samt ved den senere sammenligning af effekterne af alle fire ansigtstræk.

4.3.1. Fysisk styrke og relativt valgresultat

Specialet undersøger også, om fysisk styrke påvirker kandidaternes valgbarhed. Det blev i teoriafsnittet omtalt, at vi ret præcist er i stand til at vurdere især mænds fysiske styrke ud fra deres ansigtstræk (Sell et al., 2009b). Desuden er det senere i teoriafsnittet også udledt, at der kan forventes både en positiv og en negativ effekt af ansigtstræk, der indikerer gode lederevner, hvilket derfor også gælder for fysisk styrke. Kombineret med at fysisk styrkes effekt i valgsammenhænge ikke tidligere er belyst, førte dette til, at der ikke blev opstillet nogen decideret hypotese, men at effekten af fysisk styrke i stedet undersøges som et mere eksplorativt empirisk spørgsmål.

Model II i tabel 4.4. danner grundlaget for besvarelsen af dette empiriske spørgsmål. Denne viser nemlig en signifikant negativ effekt af fysisk styrke på -1,51. Det ses ved sammenligning med estimatet i model I, at effekten af fysisk styrke ligesom attraktivitet undertrykkes, når politisk erfaring og partitilknytning ikke inkluderes, hvorfor estimatet i model II benyttes. Det skal dog retfærdigvis nævnes, at den statistiske sikkerhed for effekten af fysisk styrke er mindre end for kompetence. Effekten af en typisk forskel givet ved IQR, fører for fysisk styrke kun til en forskel på -2,36 i relativt valgresultat, hvilket ligeledes er en mindre effekt end for kompetence.

Den direkte valgbarhedseffekt af fysisk styrke bør derfor ikke tillægges alt for stor betydning. Resultatet er dog alligevel interessant, fordi fysisk styrke ikke tidligere er vist at have en effekt i valgsammenhænge. Alene konklusionen om, at kandidater, der ser fysisk stærke ud, er dårligere stillet end kandidater, der ikke ser stærke ud, bør derfor vække ens opmærksomhed.

Teoretisk er der desuden tale om en variabel, som evolutionspsykologien i mange andre sammenhænge har vist betydningen af, hvorfor resultatet bakker op om, at individers fysiske styrke generelt er noget, vi er prædisponerede til at lægge mærke til.

Resultatet skal ikke i sig selv tolkes i forhold til specialets anden problemstilling om, *hvorfor* ansigtstræk betyder noget for valgresultater. Dette gemmes til diskussionen af resultaterne for specialets senere hypoteser. Dog skal det alligevel her konstateres, at fysisk styrke altså har en signifikant negativ effekt på relativt valgresultat, hvorfor der er god grund til at teste, om denne effekt er forskellig for hhv. mænd og kvinder (jvf. hypotese 6), og om den varierer med mandlige kandidaters partitilknytning (jvf. hypotese 7).

4.3.2. Sammenligning af effektstørrelser

Effekterne af attraktivitet, kompetence og fysisk styrke er nu omtalt, og det er således kun effekten af social imødekommenhed, der endnu ikke er analyseret. Både model I og II i tabel 4.4. viser imidlertid, at der ikke er nogen signifikant effekt af dette ansigtstræk på relativt valgresultat, og at koefficienten ligeledes er substantielt mindre end for de andre ansigtstræk. Herunder opsummeres de grundeffekter, som er fundet ved specialets indledende analyser, og disse diskuteres i henhold til de tidligere empiriske resultater.

En af de livligste debatter inden for litteraturen har hidtil været, hvorvidt attraktivitet eller kompetence har størst betydning for kandidaternes valgbarhed. Dette speciales resultater peger entydigt mod, at kompetence har den største betydning, hvilket bl.a. støtter Todorov og hans kolleger, der i flere studier også finder, at kompetenceeffekten er stærkere end effekten af attraktivitet (Todorov et al., 2005; Ballew & Todorov, 2007; Olivola & Todorov, 2010). Dog taler specialets resultat samtidig mod det andet studie, der også er lavet på baggrund af proportionalvalgsdata, som finder, at attraktivitetseffekten er stærkest (Berggren et al., 2010). Dette studie benytter samme grundlæggende operationalisering, relativ succes, som mål for den enkelte kandidats valgresultat, men til forskel fra dette speciale, tager Berggren og hans kolleger ikke logaritmen til målet.

En analyse af dette speciales data med relativ succes som afhængig variabel (altså uden at logaritmen hertil tages) viser, at effektforskellen mellem attraktivitet og kompetence er mindre end ovenfor beskrevet, og at den faktisk tyder på stærkere attraktivitets- end kompetenceeffekt. Imidlertid opfylder en sådan model ikke forudsætningerne for OLS-regression (jvf. afsnit 3.8.),

hvorfor specialets data *bør* analyseres med logaritmen til relativ succes, altså relativt valgresultat, som afhængig variabel.

Der kan samlet gives tre forklaringer på forskellen mellem specialets og de finske resultater. For det første kan der være tale om, at forskellige ansigtstræk har betydning i forskellige lande. Dog er Danmark og Finland også i denne sammenhæng forholdsvis ens på de væsentligste forklarende parametre, hvilket stiller forklaringen relativt svagt. For det andet er det muligt, at de forskellige resultater skyldes forskellig operationalisering af attraktivitet og kompetence. Imidlertid synes den største forskel mellem studierne at være, at jeg har brugt 0-10-skalaer, mens Berggren og hans kolleger bruger 1-5-skalaer. Desuden er der mindre forskelle i spørgsmålsformuleringen, idet Berggren og co. beder respondenterne vurdere den pågældende kandidats attraktivitet eller kompetence ved at sammenligne denne med gennemsnittet i respondentens hjemland. Dette virker for det første relativt abstrakt, og det er næppe noget, der stiller attraktivitet bedre end kompetence, da formuleringen jo er ens for de to ansigtstræk. Endelig kan resultatforskellen også forklares med, at proportionalvalgsdata bare bør analyseres med et "logaritmeret" mål for valgsucces. Det kræver imidlertid flere studier af ansigtseffekten i proportionalvalgssystemer, for at dette kan slås fast eller afvises.

Opsamlende kan det derfor konkluderes, at kompetence er det ansigtstræk, der for samtlige kandidater har størst betydning for valgbarheden. Desuden findes, at fysisk styrke påvirker valgbarheden negativt. Både effektstørrelsen samt den statistiske sikkerhed er dog størst for kompetenceeffekten. Det skal endvidere bemærkes, at effekten af de to ansigtstræk er robust over for kontrol af væsentlige alternative forklaringer såsom kandidaternes alder og køn, men også opstillingskommune, politisk erfaring og partitilknytning.

4.4. Kan ansigtstræk flytte stemmer på tværs af partier?

Tabel 4.4. indeholder to modeller mere, som er nødvendige at bringe i spil for at analysere hypotese 2. Forventningen er i denne, at ansigtstræk påvirker valgresultatet stærkere inden for de politiske lister end på tværs af disse, hvilket ikke tidligere er undersøgt.

Modellerne III og IV gentager analyserne fra hhv. model I og II, men med en ny operationalisering af valgbarhed. I stedet for kun at sammenligne kandidaternes valgresultater inden for en given liste, sammenligner den nye operationalisering, relativt $\text{valgresultat}_{\text{kommune}}$, samtlige kandidater i hele kommunen (jvf. afsnit 3.4.). Hvis ansigtstræk også kan flytte stemmer på tværs af de politiske lister, må koefficienterne for ansigtstræk være større i model III og IV end tilsvarende i

model I og II. Dette fordi effekten inden for listen så at sige også er indeholdt i model III og IV, da disse *både* muliggør, at ansigtstræk kan have betydning inden for og på tværs af partierne. Med andre ord baserer analysen sig på en sammenligning af effekten af ansigtstræk i model I og II med de tilsvarende effekter i model III og IV.

Inden denne sammenligning præsenteres først effekterne i model III og IV. Det ses, at disse giver anledning til konklusioner, som er meget lig det, der konkluderedes for model I og II. Desuden fremgår det af de to modeller, at effekten af attraktivitet og fysisk styrke igen er undertrykt, hvis politisk erfaring og partitilknytning ikke inkluderes, hvorfor effekterne af disse aflæses i model IV. Omvendt medierer de samme variabler kompetenceeffekten, der således mest præcist aflæses i model III. Når ansigtstræk også kan påvirke på tværs af partierne, er den stærkeste effekt stadig kompetence, som har et estimat på 3,17 i model III. Desuden har fysisk styrke også her en signifikant negativ effekt på kandidaternes valgbarhed med et estimat på -1,71. Til trods for et estimat på 2,12 er attraktivitet endnu engang ikke signifikant, mens effekten af social imødekommenhed heller ikke her er hverken substantielt interessant eller statistisk sikker[16].

Dette leder altsammen frem til besvarelsen af hypotese 2. De sammenlignelige koefficienter for kompetence er hhv. 3,09 (model I) og 3,17 (model III), mens de for fysisk styrke er -1,51 (model II) og -1,71 (model IV). Estimaterne for hhv. kompetence og fysisk styrke er altså så godt som lige store, hvilket også er tilfældet for attraktivitet og social imødekommenhed, selvom disse er insignifikante. Konklussionen bliver derfor, at hypotese 2 i høj grad finder opbakning, da der faktisk slet ikke er tegn på, at ansigtstræk påvirker valgresultatet ved at flytte stemmer fra én liste til en anden.

Dette giver anledning til en forholdsvis interessant konklusion. Ansigtstræk har altså nok betydning for valgresultatet, men analysen af hypotese 2 viser, at det omvendt ikke er politikernes ansigtstræk, der afgør hvilket parti, der får flest stemmer, eller hvilken partileder, der bliver statsminister. I stedet er der tegn på, at ansigtstræk påvirker, hvilke kandidater der vælges inden for et parti. Ud fra antagelsen om Danmark som en hård case for ansigtseffekten, er dette måske ikke ligefrem overraskende. Imidlertid afviger resultatet fra tidligere studier foretaget i lande med andre valgsystemer og en større personfokus, idet ansigtstræk her viser sig godt at kunne flytte stemmer mellem kandidater fra forskellige partier (f.eks. Todorov et al., 2005). Det må derfor være op til

[16] De substantielt samme resultater nås, hvis der i analyserne med relativt $valgresultat_{kommune}$ kontrolleres for varierende stemmetal til de forskellige partier.

fremtidig forskning at undersøge, hvad resultatforskellen mellem dette speciale og de nævnte studier skyldes.

Ud fra dette resultat må det være rimeligt kun at analysere specialets resterende hypoteser med relativt valgresultat (fra model I og II) som afhængig variabel, da ansigtseffekten som vist kun eksisterer internt på listerne.

4.5. Listeplacering som mediator for ansigtseffekten

Ud fra specialets tredje hypotese forventes, at kandidaternes placering på opstillingslisten medierer effekten af ansigtstræk. Dette vil betyde, at en del af den effekt, som ovenstående analyse finder for kompetence og fysisk styrke, vil blive overtaget af listeplacering. Mere substantielt vil dette tyde på, at ikke kun vælgerne, men også partierne, lader sig påvirke af kandidaternes ansigtstræk og derfor (delvist) rangordner kandidaterne efter disses ansigtstræk.

Grundet den lidt komplicerede rolle for politisk erfaring og partitilknytning som mediator for kompetence, men samtidig suppressorvariabel for fysisk styrke (og attraktivitet) udføres analysen både med og uden politisk erfaring og partitilknytning som kontrolvariabler. Model I og II fra tabel 4.4. udgør derfor i denne analyse en slags grundmodeller, som sammenlignes med to tilsvarende modeller, hvori kandidaternes listeplacering indgår. Disse fire modeller beskrives mere udførligt nedenfor og er samlet i tabel 4.5. på næste side.

Der foretages to forskellige mediationstests, hvoraf den ene baserer sig på sammenligning af koefficienterne for ansigtstræk, mens den anden er den mere statistsik baserede Sobel-test, der beskrives i analysen efter tabel 4.5. Hvis hypotese 3 skal finde opbakning ud fra førstnævnte test, må to omstændigheder være opfyldt. For det første skal listeplacering have en selvstændig og signifikant effekt på det relative valgresultat, der i øvrigt må formodes at være negativ, fordi kandidater øverst på listen traditionelt får flere stemmer end senkundært placerede kandidater. For det andet skal effekten af kompetence og fysisk styrke aftage i styrke, når listeplacering inkluderes, hvilket svarer til, at koefficienterne for disse ansigtstræk skal være markant lavere i model 2 end i model 1, eller i model 4 end i model 3. De fire modeller ses i tabel 4.5:

Tabel 4.5. Listeplacering som mediator.
Relativt valgresultat for alle kandidater. Model 1 og 2 inkluderer ikke politisk erfaring og tilhør, mens disse er inkluderet i model 3 og 4. Listeplacering inkluderet i model 2 og 4. OLS-regression og ustandardiserede koefficienter.

	Ekskl. politisk erfaring og partitilknytning		**Inkl. politisk erfaring og partitilknytning**	
	Grundmodel *Model 1*	***Grundmodel inkl. listeplacering*** *Model 2*	***Grundmodel*** *Model 3*	***Grundmodel inkl. listeplacering*** *Model 4*
Attraktivitet	**1,09** (1,97)	**1,30** (1,03)	**1,87** (1,68)	**1,83** (1,09)
Fysisk styrke	**-1,25** (0,83)	**-0,67** (0,50)	**-1,51**† (0,83)	**-0,93**† (0,45)
Kompetence	**3,09**** (0,80)	**2,00**** (0,47)	**1,56*** (0,66)	**1,01** (0,47)
Social imødekommenhed	**-1,03** (1,21)	**-0,59** (0,97)	**-0,25** (0,98)	**-0,02** (0,68)
Listeplacering	**-**	**-1,22***** (0,07)	**-**	**-1,01***** (0,07)
Kvinde	**-2,18** (2,76)	**-2,81** (1,98)	**-0,78** (3,44)	**-1,49** (2,66)
Politisk erfaring	**-**	**-**	**19,52***** (2,69)	**15,23***** (3,08)
Venstrefløjstilknytning	**-**	**-**	**-2,34** (3,33)	**-2,58*** (1,07)
Frederikshavn	**0,10** (0,84)	**-1,44** (2,39)	**-1,68** (1,26)	**-2,57** (2,82)
Mariagerfjord	**0,67** (1,24)	**-0,58** (1,91)	**0,14** (1,60)	**-0,80** (2,23)
Ung (under 30 år)	**0,50** (3,53)	**-2,05** (2,77)	**1,76** (2,38)	**-0,67** (1,93)
Gammel (over 60 år)	**-4,21** (2,40)	**-2,98** (2,16)	**-4,06**† (2,25)	**-3,12** (2,11)
Konstant	**45,84***** (7,22)	**59,70***** (7,08)	**45,05***** (8,77)	**59,44***** (6,11)
Antal kandidater	268	268	268	268
Justeret R^2	0,02	0,32	0,27	0,46

Note: Relativt valgresultat går fra 0-100, hvor 0 angiver det dårligste og 100 det bedste valgresultat. Ansigtstræk går fra 0-10, hvor 0 er lav og 10 er høj. Referencekategorier for kontrolvariabler: Mand, kandidater uden erfaring; borgerlig (C, I, O og V); Brønderslev; mellem 30 og 60 år.
Klynge-robuste standardfejl for partilisterne angivet i parentes under estimatet.
†p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

Af tabel 4.5. fremgår det, at listeplacering både i model 2 og model 4 har en negativ og signifikant effekt på relativt valgresultat, hvilket betyder, at valgresultatet bliver dårligere, jo længere nede på listen kandidaten står. Første omstændighed, for at hypotese 3 kan finde opbakning, er dermed opfyldt. Det ses endvidere, at kompetenceeffekten aftager fra 3,09 til 2,00 (fra model 1 til model 2), og at effekten af fysisk styrke tilsvarende aftager fra -1,51 til -0,93 (fra model 3 til 4). Begge effekter forbliver signifikante ved inklusion af listeplacering, men estimaternes absolutte værdi aftager altså med ca. en tredjedel. Anden omstændighed for opbakning til hypotese 3 er dermed også opfyldt.

Samlet set indikerer dette, at såvel kompetence som fysisk styrke er medieret af listeplacering. For at teste den statistiske sikkerhed af resultatet undersøges om samme konklusion nås ved en såkaldt Sobel-test, som beregner et statistisk mål for, om mediationen er signifikant.[17] Sobel-testen viser sig *ikke* at være signifikant, idet mediationen af kompetence har en p-værdi på 0,16, mens den tilsvarende for fysisk styrke beregnes til 0,41.

Hvis disse to mediationstests sammenholdes, er der altså nogen tegn på, at listeplacering medierer kompetenceeffekten, og svagere tegn på en tilsvarende mediation af fysisk styrke. Denne forbeholdne konklusion skyldes hovedsageligt, at mediationen ikke er stærk nok til at finde statistisk opbakning ved Sobel-testen. Omvendt er der både for kompetence og fysisk styrke tale om, at effekterne aftager med en tredjedel. Sobel-testen udgør derfor en væsentlig og samtidig også en mere konservativ mediations-test end den førstanvendte test. Væsentligheden af Sobel-testen skal i denne sammenhæng yderligere ses i lyset af, at der er tale om en mediationsanalyse af relativt beskedne effektstørrelser, hvorfor små absolutte fald i estimaterne lettere synes store.

Konklusionen på hypotese 3 bliver derfor, at den særligt for kompetence finder nogen opbakning, idet p=0,16 for Sobel-testen trods alt også nærmer sig kravene til en statistisk sikker effekt. Mediationen af fysisk styrke synes derimod mere tvivlsom. Og samlet set må der yderligere analyser til, før der kan nås en klarere og mere generel konklusion om, hvorvidt listeplacering medierer effekten af ansigtstræk. Omvendt kan det dog konstateres, at både effekten af kompetence og fysisk styrke er signifikant, selvom der kontrolleres for listeplacering. Dette tyder alt andet lige på, at ansigtstræk har en selvstændig effekt, hvadenten en del af denne medieres eller ej.

[17] Testen beregnes vha. Følgende hjemmeside: http://people.ku.edu/~preacher/sobel/sobel.htm.
Den tester om mediationen er signifikant ud fra estimater og standardfejl fra en model, hvor kompetence forklarer relativt valgresultat (her: 3,09 (0,80)), samt fra en model hvor kompetence forklarer listeplacering (her: -0,89 (0,59)). For fysisk styrke testes mediationen tilsvarende ved en model, hvor fysisk styrke forklarer relativt valgresultat (her: -1,51 (0,83)), samt fra en model hvor fysisk styrke forklarer listeplacering (0,58 (0,63)).

4.6. Politisk erfaring som moderator af ansigtseffekten

Ud fra specialets fjerde hypotese forventes, at ansigtstræk vil have størst betydning for politikere, der ikke tidligere har været valgt. Altså forventes, at politisk erfaring modererer sammenhængen mellem ansigtstræk og relativt valgresultat. Forventningen begrundes i, at vælgerne kender indvalgte og tidligere valgte politikere bedre, hvorfor disse i større stil end mere ukendte kandidater uden et politisk resultatkatalog vælges ud fra deres politiske meritter.

Denne type hypoteser modelleres ved at inkludere et interaktionsled mellem de to forklarende variabler, hvoraf den ene forventes at moderere effekten af den anden – i dette tilfælde mellem et givet ansigtstræk og politisk erfaring (Agresti & Finlay, 1997: pp.499-508). Alt i alt er der mulighed for, at politisk erfaring kan moderere effekten af fire forskellige ansigtstræk, hvorfor fire interaktionsled tilsvarende skal undersøges. Politisk erfaring er en dikotom variabel, hvor alle kandidater, der ikke tidligere har været valgt, får værdien 0, mens kandidater, der minimum har været valgt én gang før, får værdien 1. Dette betyder, at hypotese 4 finder opbakning, hvis minimum ét af de fire interaktionsled er negativt og statistisk signifikant. Som udgangspunkt er alle fire interaktionsled medtaget i analysen, selvom sandsynligheden for at finde en signifikant interaktionseffekt ud fra ovenstående resultater må forventes at være størst for kompetence eller fysisk styrke. Interaktionsleddene er efterfølgende udeladt ét ad gangen, hvis de viser sig ikke at opnå statistisk signifikans, idet den ekstra kompleksitet, som interaktioner alt andet lige tilfører en model, kun ønskes, såfremt den er statistisk sikker.

Sammenligning af resultater i modeller med og uden politisk erfaring samt partitilknytning viser, at de giver anledning til samme substantielle konklusioner for denne samt for specialets resterende analyser. Derfor vises i det følgende kun modeller, hvori begge kontrolvariabler er inkluderet. Tabel 4.6. på næste side viser derfor grundmodellen samt signifikante interaktionsled mellem ansigtstræk og politisk erfaring:

Tabel 4.6. Moderation ved politisk erfaring.
Relativt valgresultat for alle kandidater. Grundmodel samt signifikante interaktionsled mellem ansigtstræk og politisk erfaring. OLS-regression og ustandardiserede koefficienter.

	Interaktionsmodel *Ansigtstræk og Politisk erfaring*
Attraktivitet	**1,91** (1,65)
Fysisk styrke	**-1,48**† (0,76)
Kompetence	**0,72** (0,88)
Social imødekommenhed	**-0,21** (0,97)
Politisk erfaring*Kompetence	**2,77**† (1,41)
Politisk erfaring	**3,92** (8,01)
Kvinde	**-0,94** (3,437)
Venstrefløjstilknytning	**-2,24** (3,32)
Frederikshavn	**-1,68** (1,39)
Mariagerfjord	**0,21** (1,66)
Ung (under 30 år)	**1,25** (2,40)
Gammel (over 60 år)	**-4,32**† (2,40)
Konstant	**49,23***** (8,43)
Antal kandidater	268
Justeret R^2	0,27

Note: Relativt valgresultat går fra 0-100, hvor 0 angiver det dårligste og 100 det bedste valgresultat. Ansigtstræk går fra 0-10, hvor 0 er lav og 10 er høj. Referencekategorier for kontrolvariabler: Mand, kandidater uden erfaring; borgerlig (C, I, O og V); Brønderslev; mellem 30 og 60 år.
Klynge-robuste standardfejl for partilisterne angivet i parentes under estimatet.
†p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

Tabel 4.6. viser først og fremmest, at kun ét interaktionsled, politisk erfaring og kompetence, er signifikant. Modsat forventningen er dette positivt, hvilket substantielt betyder, at

der er større effekt af at se kompetent ud for kandidater, som tidligere har opnået valg, end for de kandidater, der aldrig er blevet valgt til et politisk embede. Interaktionen er dog kun lige nøjagtigt signifikant med $p<0,10$, hvilket, kombineret med at effekten går mod forventningen, gør, at resultatet ikke skal tillægges voldsom stor betydning. Inden der dykkes mere ned i, hvad interaktionen mere specifikt viser, skal det nævnes, at effekterne af de resterende ansigtstræk er som i ovenstående analyser, således at kun fysisk styrke påvirker kandidaternes relative valgresultat signifikant negativt.

Koefficienten for interaktionsleddet mellem kompetence og politisk erfaring er 2,77. Denne kan fortolkes som effektforskellen af kompetence for politikere med erfaring i forhold til politikere uden erfaring. Effekten af en stigning på én enhed i kompetence for to ellers ens kandidater vil således være 2,77 større for den erfarne end for den uerfarne kandidat. Kompetences betydning for uerfarne kandidater kan aflæses som koefficienten for kompetence, der er 0,72 og insignifikant. Effekten for erfarne kandidater kan endvidere findes som summen af effekten for de uerfarne (0,72) og interaktionsleddet (2,77), hvilket giver en statistisk signifikant effekt på 3,49. Effekten af en "typisk forskel" i kompetence (givet ved IQR for kompetence på 1,23) kan nu sammenlignes for erfarne og uerfarne kandidater. Effekten for uerfarne politikere, som grundlæggende ikke er forskellig fra nul, kan ud fra modellen bestemmes til 0,89, mens den omvendt er 4,29 for de erfarne. Dette indikerer altsammen, at den overordnede kompetenceeffekt, som blev vist i de ovenstående analyser, tilsyneladende drives af erfarne kandidater.

Resultatet går som sagt mod den opstillede forventning og er ikke voldsomt statistisk sikkert, hvorfor det ikke skal ses som det væsentligste fund i dette speciale. Der kan dog skitseres en relativ kortfattet forklaring på resultatet. Denne tager udgangspunkt i, at såfremt vælgerne benytter ansigtstræk i deres stemmeadfærd, må dette skyldes, at de faktisk har set politikerne på plakater osv. De kandidater, som er benyttet i dette speciale, var alle opstillede til kommunalvalg, hvor opstillingslisterne ofte er lange, og hvor kandidaterne nederst på listerne i visse tilfælde opstilles for at fylde disse op. Endvidere er allerede indvalgte kandidater ofte at finde øverst på opstillingslisterne, og eksponeringen stiger betydeligt jo tættere en kandidat er på toppen af sin liste. Alt andet lige betyder dette, at vælgerne vil se erfarne politikere relativt mere end uerfarne, hvilket måske er forklaringen på, at resultatet går mod forventningen.

Konklusionen på denne analyse bliver, at hypotese 4 forkastes på det foreliggende datagrundlag. Politisk erfaring modererer stik imod forventningen effekten af kompetence, så denne er stærkest for erfarne kandidater. Ovenfor blev der givet et bud på årsagen til dette resultat, der

også går imod to hidtidige resultater (King & Leigh, 2009; Berggren et al., 2010). Det må derfor være op til yderligere forskning at afklare, om der er visse valgspecifikke omstændigheder, der påvirker retningen af politisk erfarings moderatoreffekt.

4.7. Opsamling for specialets første hypotesesæt

Det er her på sin plads at samle op på behandlingen af specialets første hypotesesæt og ikke mindst på, hvad analysen heraf betyder for besvarelsen af den første problemstilling. Overordnet er det vist, at *ansigtstræk har betydning for danske valgresultater*. Mere præcist findes, at ansigtstræk, der signalerer kompetence, påvirker politiske kandidaters valgbarhed positivt, mens fysisk styrke omvendt påvirker valgbarheden negativt. Kompetenceeffekten er både større og mere statistisk sikker end effekten for fysisk styrke, men for begge effekter gælder, at de nok er interessante, men næppe primære forklaringer på kandidaters valgresultater.

Dette resultat er efterfølgende nuanceret på flere måder. Først og fremmest viser det sig, at ansigtstræk kun flytter stemmer inden for partiernes opstillingslister og ikke på tværs af forskellige partier. Dette understreger, at ansigtstræk næppe afgør hvilket parti eller hvilken koalition, der står som endelig sejrherre efter et valg, men snarere har betydning for hvilke kandidater fra en given liste, der bliver valgt til kommunalbestyrelsen. Endelig er det også vist, at ansigtseffekten delvist medieres af kandidaternes listeplacering, og at kompetenceeffekten er stærkest for politisk erfarne kandidater. Disse resultater er dog mindre klare og sikre end de andre, hvorfor de ikke bør opfattes som specialets væsentligste litterære bidrag.

4.8. Køn som moderator af ansigtseffekten

Specialets resterende 6 hypoteser har foruden de umiddelbare konklusioner, som de giver anledning til, også et mere grundlæggende teoretisk sigte. På forskellig vis tester de nemlig en række forudsigelser udledt fra evolutionspsykologien, hvilket tjener det endelige formål at besvare specialets anden problemstilling om, *hvorfor* kandidaternes ansigtstræk påvirker deres valgbarhed.

Specialets femte og sjette hypotese omhandler en eventuel kønsforskel i effekten af fysisk styrke og kompetence. Som nævnt i teoriafsnittet er der visse modstridende forskningsresultater for attraktivitet, hvilket motiverer inklusionen af et interaktionsled mellem køn og attraktivitet. Af eksplorative årsager inkluderes også det sidste interaktionsled mellem social imødekommenhed og køn, da kønsforskelle generelt er forholdsvis underbelyste i litteraturen. Hypoteserne analyseres i samme model, der er angivet i tabel 4.7. nedenfor. Insignifikante interaktionsled er igen udeladt ét ad gangen med det, der har størst p-værdi, først.

4.8.1. Køns moderatoreffekt af fysisk styrke

Det forventes ud fra hypotese 5, at fysisk styrke har større betydning for mænd end for kvinder, idet fysisk styrke har udgjort et socialt forhandlingsværktøj for mænd og ikke for kvinder. Køn er operationaliseret, så kvinder har fået værdien 1, og variablen optræder derfor under navnet ”kvinde” i tabellerne. Da fysisk styrke for alle kandidater påvirker valgbarheden negativt, og da det forventes, at betydningen af variablen er størst for mænd, vil hypotese 5 finde opbakning, såfremt interaktionen mellem køn og fysisk styrke er positiv, samt at der ikke er nogen signifikant effekt af fysisk styrke for kvinder.

I Tabel 4.7. ses det, at interaktionsleddet mellem køn og fysisk styrke er udeladt. Godt nok er interaktionsleddet positivt med et estimat på 0,66, men med en p-værdi på 0,74 opnår det langt fra statistisk signifikans. Mere substantielt betyder dette, at effekten af fysisk styrke ikke er forskellig for mandlige og kvindelige kandidater, hvorfor hypotese 5 på dette datagrundlag ikke finder opbakning og må forkastes.

Isoleret set støtter dette resultat ikke, hvad der skulle forventes ud fra en lang række evolutionspsykologiske resultater om kønsforskelle i forhold til fysisk styrke og ledervalg. Imidlertid kan resultatet måske forklares med, at effekten af fysisk styrke er forskellig for mandlige socialistiske kandidater og mandlige borgerlige kandidater, hvilket netop er, hvad hypotese 8 forventer. Derfor ventes med at problematisere dette resultat i forhold til de overordnede forventninger til kønsforskelle, idet opbakning til hypotese 8 også indirekte kan fortolkes som støtte

til, at vores psykologi er designet til at være mere opmærksom på mænds end kvinders ansigtstræk i forbindelse med ledervalg.

4.8.2. Køns moderatoreffekt for kompetence

Specialets anden hypotese relateret specifikt til kønsforskelle, hypotese 6, knytter køn og kompetence sammen. Det forventes nemlig, at kompetence vil betyde mere for mandlige end for kvindelige kandidater, fordi mænd siden stenalderen oftere end kvinder har været ledere. Derfor forudsiges, at vores psykologi i højere grad er gearet til at identificere fysiske markører såsom ansigtstræk, der udstråler kompetence og overordnet gode lederevner, hos mænd end hos kvinder.

Resultater, der støtter hypotesen, skal vise et signifikant og negativt interaktionsled mellem køn og kompetence svarende til, at den overordnede positive effekt for kompetence er mindre for kvinder end for mænd. Dette samt yderligere resultater i relation til køns moderatoreffekter fremgår af tabel 4.7.:

Tabel 4.7. Moderation ved køn.
Relativt valgresultat for alle kandidater. Grundmodel samt signifikante interaktionsled mellem ansigtstræk og køn. OLS-regression og ustandardiserede koefficienter.

	Interaktionsmodel *Køn og Ansigtstræk*
Attraktivitet	**2,18** (1,60)
Fysisk styrke	**-1,53**† (0,76)
Kompetence	**1,98*** (0,86)
Social imødekommenhed	**-1,36** (1,45)
Kvinde*Kompetence	**-2,76**† (19,34)
Kvinde*Social imødekommenhed	**3,52**† (1,94)
Kvinde	**-6,39** (9,99)
Politisk erfaring	**19,34***** (2,51)
Venstrefløjstilknytning	**-2,42** (3,13)
Frederikshavn	**-1,67** (1,37)
Mariagerfjord	**0,11** (1,68)
Ung (under 30 år)	**1,69** (2,61)
Gammel (over 60 år)	**-4,05)** (2,37)
Konstant	**48,60**** (11,01)
Antal kandidater	268
Justeret R^2	0,28

Note: Relativt valgresultat går fra 0-100, hvor 0 angiver det dårligste og 100 det bedste valgresultat. Ansigtstræk går fra 0-10, hvor 0 er lav og 10 er høj. Referencekategorier for kontrolvariabler: Mand, kandidater uden erfaring; borgerlig (C, I, O og V); Brønderslev; mellem 30 og 60 år.
Klynge-robuste standardfejl for partilisterne angivet i parentes under estimatet.
†p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

Det ses, at interaktionen mellem kvinde og kompetence er signifikant (p=0,06) med et negativt estimat på -2,76. Samtidig angiver koefficienten for kompetence, at mandlige kandidaters relative valgresultat fortsat påvirkes positivt og signifikant med 1,98, når kompetencen øges med én enhed. Kompetenceeffekten for kvinder kan da findes som summen af interaktionskoefficienten og kompetenceeffekten for mænd, hvilket giver en insignifikant effekt på -0,78[18]. Altså er der tegn på, at ansigtstræk, der signalerer kompetence, kun har betydning for mandlige kandidater. Selvom p-værdien for interaktionen ikke er voldsom lav, er der alligevel grund til at betone resultatet. Dette skyldes først og fremmest, at den selvstændige kompetenceeffekt for mænd er relativt mere sikker, samt at effekten for kvinder som forventet ikke eksisterer.[19] Resultatet er illustreret i figur 4.1. herunder, hvor kandidaternes relative valgresultat vises som funktion af kompetence for hhv. mandlige og kvindelige kandidater:

Figur 4.1.
Relativt valgresultat som funktion af ansigtstræk, der signalerer kompetence, for hhv. kvindelige og mandlige kandidater.

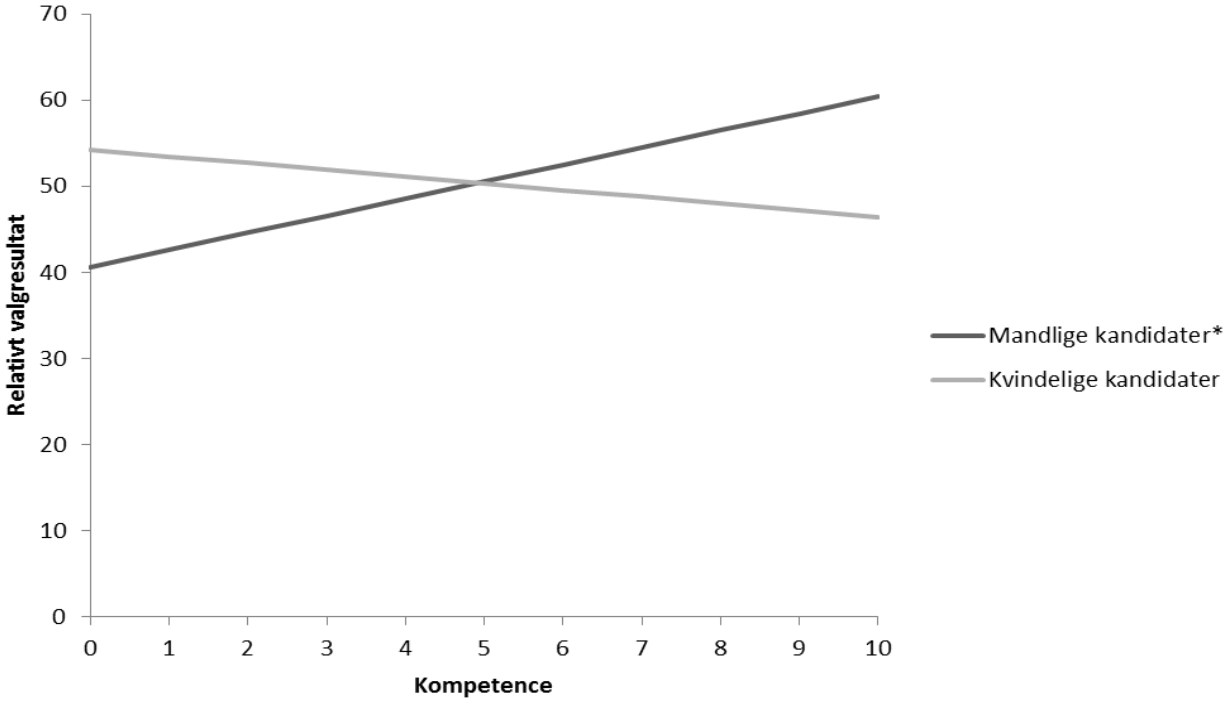

Note: Sammenhængen er afbildet for kandidater med gennemsnitsværdien på de tre andre ansigtstræk. Desuden antager kandidater for alle kontrolvariabler referencekategorierne borgerlig, mellem 30 og 60 år, fra Brønderslev og ingen politisk erfaring.
†p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

[18] P-værdien er fundet ved at ændre referencekategorien for køn, således at mænd kodes 1 og kvinder 0. Derved angiver kompetence-koefficienten effekten for kvinder, som har p=0,29.
[19] Den højere p-værdi for interaktionsleddet end for den selvstændige kompetenceeffekt for mænd skyldes sandsynligvis, at der er relativt få kvinder i datasættet.

Figuren viser netop det mønster, som allerede er skitseret ud fra koefficienterne. Det ses nemlig, at mandlige kandidaters relative valgsucces vokser med deres kompetence, mens der er en svag (og insignifikant) negativ effekt af kompetence på kvindelige kandidaters relative valgresultat.

For at give en mere substantiel fortolkning af resultatet kan effekten af en "typisk kompetenceforskel" givet ved IQR igen angives. For mænd er der tale om, at det relative valgresultat forbedres med 2,44, når kompetencen ændres med IQR på 1,23. For kvinder er effekten af samme kompetenceændring -0,96, men idet kompetence ikke påvirker kvindernes valgresultat signifikant, skal dette ikke tillægges nogen videre betydning.

Det kan indvendes, at kompetenceeffekten heller ikke alene for mænd udgør nogen stor effekt. Det væsentlige i denne sammenhæng er dog snarere, at kønsforskellen i sig selv eksisterer. Dette støtter nemlig, at vores psykologi i relation til ledervalg er indrettet til at være mere opmærksomme på mænds end kvinders ansigtstræk. Kort opsummeret finder hypotese 6 altså opbakning, og resultatet betyder, at den positive effekt af de ansigtstræk, der signalerer kompetence, kun gælder for mandlige kandidater.

4.8.3. Køns moderatoreffekt for social imødekommenhed

To væsentlige resultater skal endnu berøres ud fra tabel 4.7. For det første kan det empiriske spørgsmål angående en kønsforskel for attraktivitet nu besvares. Interaktionen mellem køn og attraktivitet (kvinde*attraktivitet) er udeladt fra tabellen, da det med en koefficient på 0,43 og p=0,82 er insignifikant. Ud fra specialets data er der altså ikke tegn på, at attraktivitet betyder mere for det ene end for det andet køn, hvilket også delvist var forventet i den teoretiske diskussion herom.

For det andet og mere interessant, finder analysen, at køn også modererer effekten af social imødekommenhed, hvilket ikke blev forudsagt. Resultatet i tabel 4.7. viser, at interaktionen mellem kvinde og social imødekommenhed er signifikant (p=0,098) med en koefficient på 3,52. Effekten på relativt valgresultat af en stigning på én enhed i social imødekommenhed er derfor 3,52 større for kvinder end for mænd, men dog kun lige netop statistisk sikker[20]. Effekterne af social imødekommenhed for hhv. mænd og kvinder kan også findes ud fra tabellen. For mænd kan den direkte aflæses som den insignifikante koefficient for social imødekommenhed på -1,36. Effekten for kvinder fås som summen af interaktionsleddet (3,52) og effekten for mænd (-1,36) og bliver

[20] Interaktionen køn*social imødekommenhed er robust over for udeladelse af køn*kompetence (da gælder p=0,079 for køn*social imødekommenhed). Dette gælder også for køn*kompetence, der er robust over for udeladelse af køn*social imødekommenhed (p=0,086).

således 2,16, hvilket til gengæld udgør en statistisk sikker effekt med p=0,05[21]. Disse effekter kan som kompetenceeffekterne vises grafisk:

Figur 4.2.
Relativt valgresultat som funktion af social imødekommenhed opdelt på kvindelige og mandlige kandidater.

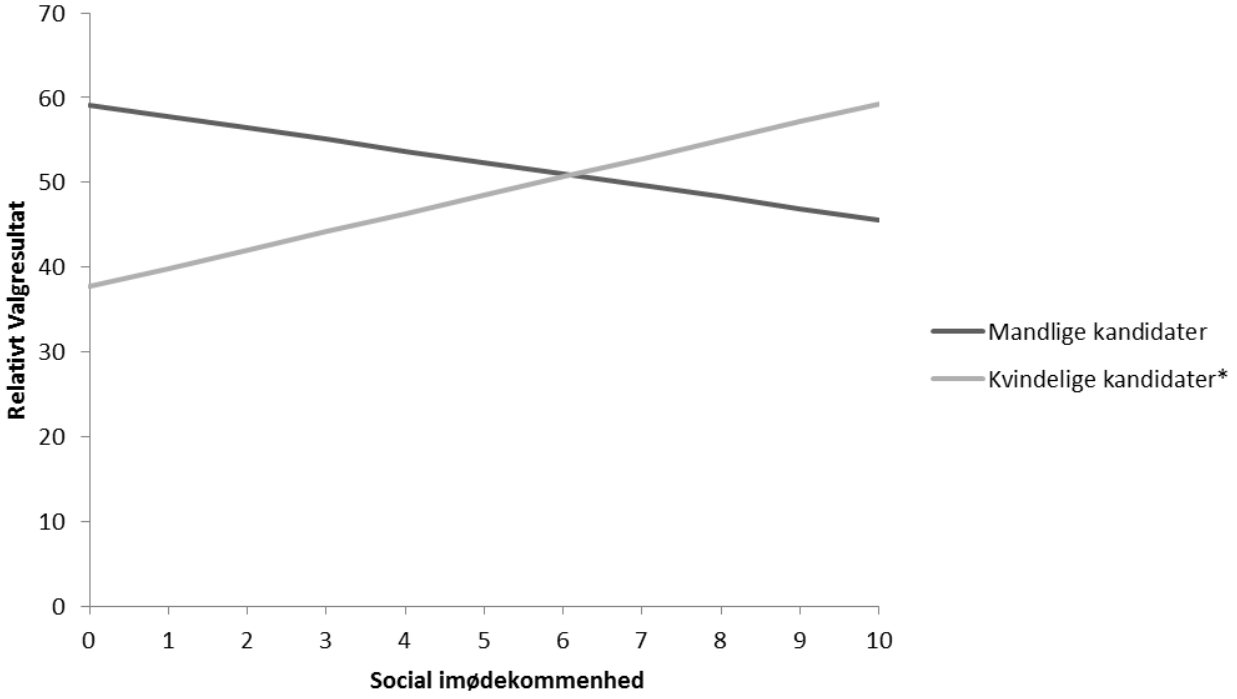

Note: Sammenhængen er afbildet for kandidater med gennemsnitsværdien på de tre andre ansigtstræk. Desuden antager kandidater for alle kontrolvariabler referencekategorierne borgerlig, mellem 30 og 60 år, fra Brønderslev og ingen politisk erfaring.
†p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

Figur 4.2. viser netop, at kvindelige kandidater oplever en signifikant positiv effekt på deres relative valgresultat af at se socialt imødekommende ud, mens der for mænd ses en svagere og insignifikant negativ effekt. Ændringer i valgresultat som følge af en forskel givet ved IQR ($IQR_{soc.imødekom.}$=1,16) er beregnet til -1,59 for mænd og 2,52 for kvinder. Kun effekten for kvinder er statistisk sikker, og igen skal effekten ikke tillægges afgørende betydning for det overordnede udfald af et valg. Når det er sagt, har effektforskellen af social imødekommenhed for mænd og kvinder faktisk en anseelig størrelse, og ikke mindst er resultatet evolutionspsykologisk interessant.

Resultatet tyder på, at social imødekommenhed betyder mere for kvindelige end mandlige kandidater, og at kvinder, der ser socialt imødekommende ud, får flere stemmer end kvinder, som

[21] Dette er fundet ved at ændre referencekategorien for køn, således at mænd kodes 1 og kvinder 0, hvorved koefficienten for social imødekommenhed angiver kvindeeffekten.

ikke ser socialt imødekommende ud. Dette resultat var ikke forudsagt ved hypoteserne, og stemmer ved første øjekast ret dårligt overens med specialets udgangspunkt for udledningen af de kønsforskelle, som er udtrykt ved hypotese 5 og 6. Nemlig at mænd siden stenalderen oftere end kvinder har stræbt efter at blive ledere. Dette skyldes, at en position øverst i gruppehierarkiet har medført høj status og øget adgangen til og kontrollen over kvinder (Buss, 2009: pp.364-365). Generelt skulle man derfor ikke finde resultater som dette, der viser, at vi lægger mere mærke til visse ansigtstræk hos kvinder end hos mænd i forbindelse med ledervalg.

Der kan dog gives i hvert fald én mulig forklaring på resultatet, som ikke er uforenelig med den overordnede forventning. Det er nemlig vist, at kvinder søger social status på andre måder end mænd, og en førende evolutionspsykolog konkluderer, at "Dominant women [...] tended to perform a higher frequency of prosocial dominant acts" (Buss, 2009: pp.364-365). Kvinder har med andre ord også søgt social dominans – de har blot gjort det mindre, og vigtigere for denne pointe er, at de har gjort det på en anden måde end mænd. Hvor magtorienterede mænd maksimerer egen indflydelse ved selv at indtage lederpositioner, forsøger magtstræbende kvinder at bestemme, *hvem* der skal have tildelt magten, hvilket ikke nødvendigvis er dem selv (f.eks. Nyquist & Spence, 1986). Hvis kvinder traditionelt har søgt dominans gennem prosocial adfærd, er det sandsynligt, at vores psykologi i særlig grad registrerer kvindelige ansigtstræk, som signalerer denne type adfærd. Set i det lys, kan det give god mening, at netop kvindelige kandidaters valgbarhed påvirkes positivt af ansigtstræk, der udstråler social imødekommenhed.

Resultatets relevans samt dets mere overordnede betydning i relation til evolutionspsykologien, vil blive genoptaget efter specialets resterende analyser. Som det vil fremgå af disse, er social imødekommenhed nemlig ikke helt uden betydning for mandlige kandidater. På dette sted i specialet skal det dog blot sammenfattes, at kompetence findes at have en positiv betydning for mandlige kandidaters relative valgresultat, mens social imødekommenhed findes at have tilsvarende effekt for kvindelige kandidater.

4.9. Politisk tilhør som moderator for ansigtseffekten

Specialets syvende, ottende og niende hypotese omhandler, om ansigtstræk påvirker borgerlige og socialistiske kandidater forskelligt. Partitilknytning er kodet, så kandidater fra venstrefløjen (A, B, F og Ø) har fået værdien 1, og borgerlige kandidater (C, I, O og V) værdien 0, hvorfor variablen i samtlige tabeller kaldes venstrefløjstilknytning. Af hensyn til at kunne opdele kandidaterne i en borgerlig og en venstrefløjskategori medtages de 11 kandidater, der er opstillet for lokal- eller borgerlister, ikke i denne analyse. Hypoteserne analyseres alle opdelt i hhv. mandlige og kvindelige kandidater, da det netop forventes, at moderationen ved partitilknytning vil være stærkere for mandlige end for kvindelige kandidater[22]. Dette skyldes samme årsager, som allerede anført i forbindelse med de ovenfor behandlede kønsforskelle kandidaterne imellem.

Tabel 4.8. nedenfor bruges som udgangspunkt for testen af de tre hypoteser, og denne medtager de samme variabler som hidtil, men inkluderer desuden alle signifikante interaktionsled mellem ansigtstræk og venstrefløjstilknytning. Tabellen indeholder dernæst model A for mandlige og model B for kvindelige kandidater.

Inden analyseresultaterne præsenteres er det værd at erindre sig de to adaptive problemer, som ledere evolutionært kan forventes at have været stillet overfor. Det første af disse har krævet, at forsvare gruppen mod såvel indre som ydre fjender, hvilket i teoriafsnittet omtaltes som *politirollen*. Samtidig har lederen også haft til opgave at initiere og koordinere gruppens kollektive handling i forbindelse med en række opgaver, som gruppemedlemmerne skulle løse i fællesskab. Denne rolle er i samme afsnit omtalt som *koordinatorrollen*. Ud fra skellet mellem disse roller, blev der opstillet en overordnet forventning om, at politirollen ville betyde relativt mere for borgerlige politikere, mens koordinatorrollen ville betyde mere for socialistiske kandidater.

4.9.1. Kønsforskelle i betydningen af partitilknytning som moderator

Indledningsvist bør det ud fra tabel 4.8. bemærkes, at der er hele tre signifikante interaktionsled mellem ansigtstræk og partitilknytning for mandlige kandidater, mens ingen er signifikante for kvindelige kandidater[23]. Dette bakker ret entydigt op om, at vores psykologi i forbindelse med ledervalg er designet til at være betydeligt mere opmærksom på udseende og fysiske markører såsom ansigtstræk hos mænd end hos kvinder.

[22] Alternativt kune hypoteserne også testes ved trevejs interaktioner mellem ansigtstræk, køn og partitilknytning, men grundet det relativt lave antal kvindelige kandidater i specialets datasæt samt at fortolkninger af sådanne analyser er forholdsvis komplekse, er analyserne udført separat for mandlige og kvindelige kandidater.
[23] Ligeledes er intet interaktionsled signifikant for kvinder, når det optræder alene i modellen.

En anden mulig forklaring på denne forskel er, at der i det foreliggende datasæt er langt flere mandlige end kvindelige kandidater. Derfor vil det alt andet lige også være lettere at opnå statistisk signifikante interaktioner mellem partitilknytning og ansigtstræk for mænd end for kvinder. Imidlertid synes denne forklaring ikke holdbar ud fra koefficientstørrelsen for interaktionerne for hhv. mænd og kvinder. I samtlige tilfælde er interaktionskoefficienterne nemlig væsentligt større for mænd end for kvinder, hvilket bedst illustreres af, at den største effekt for kvinder kun er godt halvt så stor som den svageste effekt for mænd. Med andre ord bakker resultaterne kraftigt op om, at vi tilskriver ansigtstræk større betydning for ledervalget, når der er tale om mandlige end kvindelige kandidater – og at vores psykologi altså derfor er indrettet til være mest opmærksom på ansigtstræk hos mandlige kandidater.

Yderligere et resultat fra tabel 4.8. skal pointeres, før hypotese 7 analyseres. De hidtidige resultater har vist, at dét ansigtstræk, der har den stærkeste effekt på kandidaternes valgbarhed, er kompetence. Imidlertid er kompetenceeffekten ikke forskellig for mandlige borgerlige kandidater og mandlige socialistiske kandidater. Interaktionen mellem venstrefløjstilknytning og kompetence har en koefficient på -0,06 samt p=0,97 og er derfor udeladt fra tabellen. Dette tyder på, at *alle* mandlige kandidater nyder godt af de ansigtstræk, der signalerer kompetence, hvilket står i modsætning til det, som de følgende analyser viser for fysisk styrke, attraktivitet og social imødekommenhed.

De følgende analyser vil kun omhandle mandlige kandidater, da ingen interaktioner mellem partitilknytning og ansigtstræk som omtalt er signifikante for kvindelige kandidater. Hypoteserne analyseres først enkeltvist, og de umiddelbare konsekvenser af hvert enkelt resultat diskuteres tilsvarende. Herefter diskuteres analyseresultaterne for hypotese 7, 8 og 9 i forhold til hinanden, hvilket leder frem til besvarelsen af specialets anden problemstilling om, *hvorfor* ansigtstræk har betydning for politiske kandidaters valgresultat.

4.9.2. Partitilknytning som moderator af fysisk styrke

Hypotese 7 knytter sig til *politirollen* og forudsiger, at borgerlige politikere, der ideologisk lægger mere vægt på beskyttelse af individet og dets ejendom, vil være påvirket mere positivt af fysisk styrke end socialistiske kandidater. Konkret forventes derfor, at kandidater fra borgerlige partier påvirkes mere positivt af fysisk styrke end socialistiske kandidater. Ovenstående analyser viser, at fysisk styrke overordnet påvirker kandidaternes valgbarhed negativt, hvorfor det nok er tvivlsomt, om borgerlige politikere ligefrem oplever en positiv effekt af fysisk styrke.

Et mere forventeligt resultat, som også bakker op om hypotesen, vil derfor være, hvis fysisk styrke har større negativ effekt for socialistiske kandidater end for deres borgerlige konkurrenter. Dette vil vise sig ved, at interaktionen mellem venstrefløjstilknytning og fysisk styrke er signifikant og negativ. Da vil den negative effekt af fysisk styrke nemlig være mindst for borgerlige kandidater. Tabel 4.8. på næste side viser de resultater, der er nødvendige for at analysere hypotese 7 samt specialets to resterende hypoteser vedrørende partitilknytning.

Tabel 4.8. Moderation ved partitilknytning.
Relativt valgresultat; alle kandidater undtagen lokallister. Grundmodel og signifikante interaktionsled mellem venstrefløjstilknytning og ansigtstræk. Model A: Mandlige kandidater; model B: kvindelige kandidater. OLS-regression og ustandardiserede koefficienter.

	Mandlige kandidater *Model A*	***Kvindelige kandidater*** *Model B*
Attraktivitet	**-0,58** (1,09)	**2,75** (1,63)
Fysisk styrke	**0,09** (0,74)	**-3,26**† (1,49)
Kompetence	**1,58**† 0,83	**-0,76** (2,12)
Social imødekommenhed	**-3,45*** (1,02)	**2,57** (1,44)
Venstrefløjstilknytning *Attraktivitet	**7,22*** (2,09)	**0,53** (1,76)
Venstrefløjstilknytning* Fysisk styrke	**-4,05*** (1,22)	**2,67** (2,11)
Venstrefløjstilknytning* Social imødekommenhed	**5,47**** (1,17)	**-0,82** (3,12)
Politisk erfaring	**21,03***** (2,85)	**12,44**** (2,69)
Venstrefløjstilknytning	**-32,56**** (8,80)	**-5,80** (14,14)
Frederikshavn	**-0,30** (2,00)	**-8,68**** (1,285)
Mariagerfjord	**2,67** (2,73)	**-7,18*** (2,53)
Ung (under 30 år)	**1,95** (4,11)	**-3,48** (4,59)
Gammel (over 60 år)	**-3,62** (2,54)	**-4,83** (6,52)
Konstant	**59,78***** (6,79)	**49,90*** (10,292)
Antal kandidater	192	65
Justeret R^2	0,33	0,20

Note: Relativt valgresultat går fra 0-100, hvor 0 angiver det dårligste og 100 det bedste valgresultat. Ansigtstræk går fra 0-10, hvor 0 er lav og 10 er høj. Referencekategorier for kontrolvariabler: Kandidater uden erfaring; borgerlig (C, I, O og V); Brønderslev; mellem 30 og 60 år.
Klynge-robuste standardfejl for partilisterne angivet i parentes under estimatet.
†p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

I model A i tabel 4.8. ses, at der er en negativ og signifikant interaktion mellem fysisk styrke og venstrefløjstilknytning. Mere præcist har denne en koefficient på -4,05 og en p-værdi på 0,01, hvilket bakker op om hypotese 7. Effekten af fysisk styrke på borgerlige kandidaters relative valgresultat kan også aflæses fra tabellen som den meget insignifikante koefficient for fysisk styrke på 0,09. Som vist i tidligere tilsvarende beregninger, kan effekten af fysisk styrke for de socialistiske kandidater da findes som summen af de to koefficienter (-4,05 og 0,09), hvorfor denne bliver -3,96, hvilket er en signifikant negativ effekt[24].

Også denne moderationseffekt kan med fordel illustreres grafisk. Figur 4.3. herunder viser effekten af fysisk styrke på relativt valgresultat for mandlige kandidater opdelt på partitilknytning:

Figur 4.3.
Relativt valgresultat som funktion af fysisk styrke opdelt på borgerlige kandidater og kandidater på venstrefløjen. Kun mandlige kandidater.

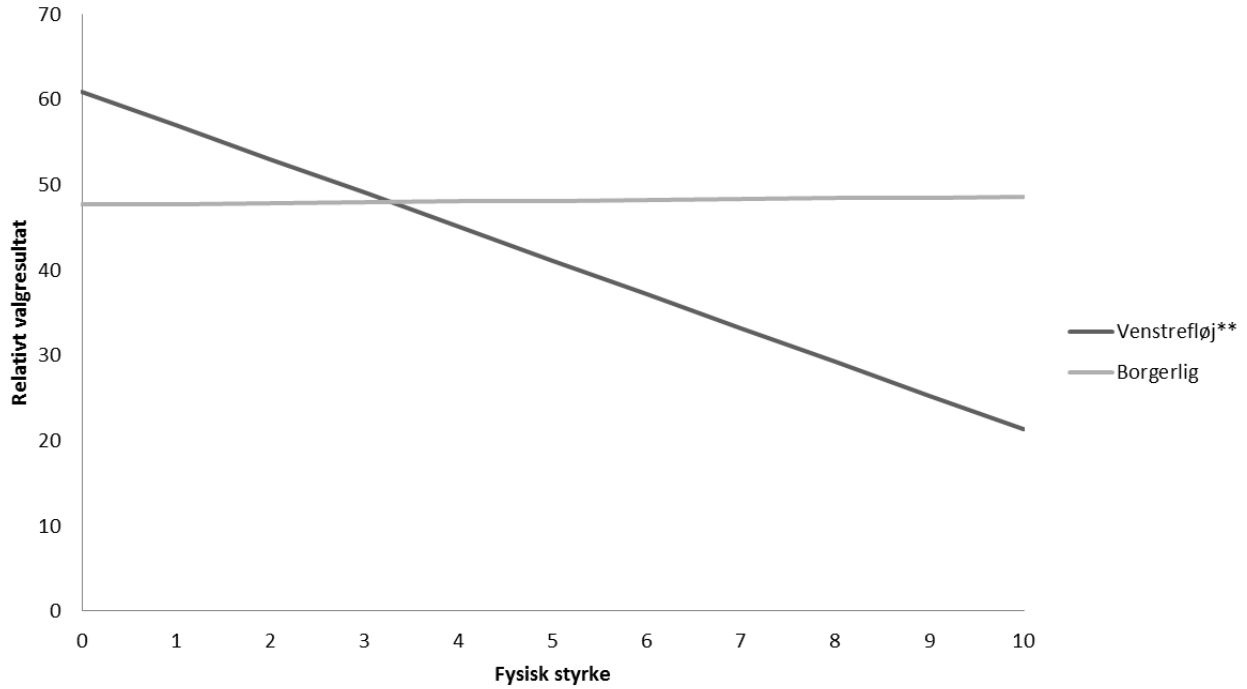

Note: Sammenhængen er afbildet for kandidater med gennemsnitsværdien på de tre andre ansigtstræk. Desuden antager kandidaterne referencekategorierne for alle kontrolvariabler: mellem 30 og 60 år, fra Brønderslev og ingen politisk erfaring.
†p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

[24] Dette er fundet ved at ændre referencekategorien for partitilknytning, således at borgerlige kandidater kodes 1 og socialistiske kandidater 0, hvorved koefficienten for fysisk styrke angiver effekten for de socialistiske kandidater med p=0,004.

Figuren viser netop, at socialistiske kandidaters valgresultat bliver relativt dårligere jo stærkere de ser ud, mens der ikke er nogen forskel at spore mellem stærke og svage borgerlige kandidaters relative valgsucces. Man skal dog huske på, at datasættet ikke indeholder kandidater med meget stor fysisk styrke, hvorfor der ikke bør fortolkes på sammenhængen i den meget høje ende af skalaen.

Endelig kan resultatet fortolkes ud fra en "typisk forskel" i fysisk styrke givet ved IQR ($IQR_{fysisk\ styrke}$=1,56). Da effekten kun er signifikant og substantielt interessant for socialistiske kandidater, angives den kun for disse. Det viser sig, at en IQR-forskel i fysisk styrke medfører en forskel i relativt valgresultat på -6,18 for socialistiske kandidater. Denne effekt er både substantielt set forholdsvis stor, men også stor i forhold til de effekter, der tidligere er fundet ud fra specialets data. Med andre ord betyder en forskel på ca. 1,5 enheder i fysisk styrke, at den af to ellers fuldstændigt ens socialistiske kandidater, som ser stærkest ud, scorer et relativt valgresultat, der er ca. 6 pct.point lavere end den fysisk svagere udseende kandidat. Umiddelbart er dette en effektstørrelse, som godt kan have betydning for hvilke kandidater, der vælges fra et givet socialistisk parti.

Afslutningsvist kan dette resultat sammenlignes med den manglende støtte til hypotese 5, som viser, at fysisk styrke mod forventing ikke har større betydning for mandlige end for kvindelige kandidater. Denne interaktion mellem fysisk styrke og partitilknytning findes *kun* for mandlige kandidater, hvilket indikerer, at der trods alt er noget om, at variablen har om ikke større så i hvert fald en anden effekt for mænd end for kvinder. Den udeblivende kønsforskel i forbindelse med hypotese 5 kan måske forklares med, at de borgerlige mandlige kandidater mindsker den samlede effekt for mænd, hvilket gør, at kønsforskellen for effekten af fysisk styrke uden hensyntagen til partitilknytning ikke kan identificeres[25].

Samlet kan det konkluderes, at hypotese 7 finder forholdsvis klar opbakning. Mandlige socialistiske kandidaters valgresultat påvirkes således negativt af at se fysisk stærk ud, mens der ikke findes nogen tilsvarende effekt for mandlige borgerlige kandidater.

[25] Koefficienten for kvinde*fysisk styrke er 0,66 og har således den "forventede retning", hvilket ikke udelukker den nævnte forklaring. Yderligere undersøgelser heraf kunne foretages ud fra trevejs interaktion mellem køn, partitilknytning og fysisk styrke, men grundet det lave antal kvindelige kandidater er en sådan analyse for dette datasæt forbundet med relativ stor usikkerhed.

4.9.3. Partitilknytning som moderator for attraktivitet

Hypotese 8 knytter sig til den anden lederrolle – nemlig *koordinatorrollen*. Forskning viser, at attraktivitet signalerer orientering mod fællesskab og samarbejde. Dette gør sammen med socialistiske partiers værdigrundlag, der bygger på fællesskab og gruppesind, at det forventes, at attraktivitet vil have større positiv betydning for socialistiske kandidater end for borgerlige. Da partitilknytning er kodet, så venstrefløjskandidater er tildelt værdien 1, vil hypotese 8 finde opbakning, hvis interaktionen mellem venstrefløjstilknytning og attraktivitet er signifikant og positiv.

I tabel 4.8. ses, at der igen er tale om en statistisk sikker interaktion. Koefficienten for interaktionen mellem venstrefløjstilknytning og attraktivitet har nemlig værdien 7,22 og en p-værdi på 0,01. Som altid er der tale om, at interaktionskoeffcienten udtrykker en effektforskel, og i dette tilfælde for attraktivitetseffekten mellem mandlige kandidater fra hhv. borgerlige og socialistiske partier. Konkret er attraktivitetseffekten altså 7,22 større for venstrefløjskandidaterne end for de borgerlige kandidater.

Effekten for borgerlige kandidater kan endvidere aflæses som koefficienten for attraktivitet på -0,57, hvilket langt fra er en signifikant effekt. Tilsvarende findes attraktivitetseffekten for socialistiske kandidater som summen af de to nævnte koefficienter (7,22 og -0,57), hvilket giver en effekt på 6,65, som med en p-værdi på 0,02 udgør en statistisk sikker effekt[26]. Attraktivitetseffekten er i figur 4.2. herunder afbildet for hhv. borgerlige og venstrefløjskandidater:

[26] Dette er undersøgt ved at kode borgerlige som 1 og venstrefløjskandidater som 0, hvorved attraktivitetskoefficienten angiver effekten for venstrefløjen.

Figur 4.4.
Relativt valgresultat som funktion af attraktivitet opdelt på borgerlige kandidater og kandidater på venstrefløjen. Kun mandlige kandidater.

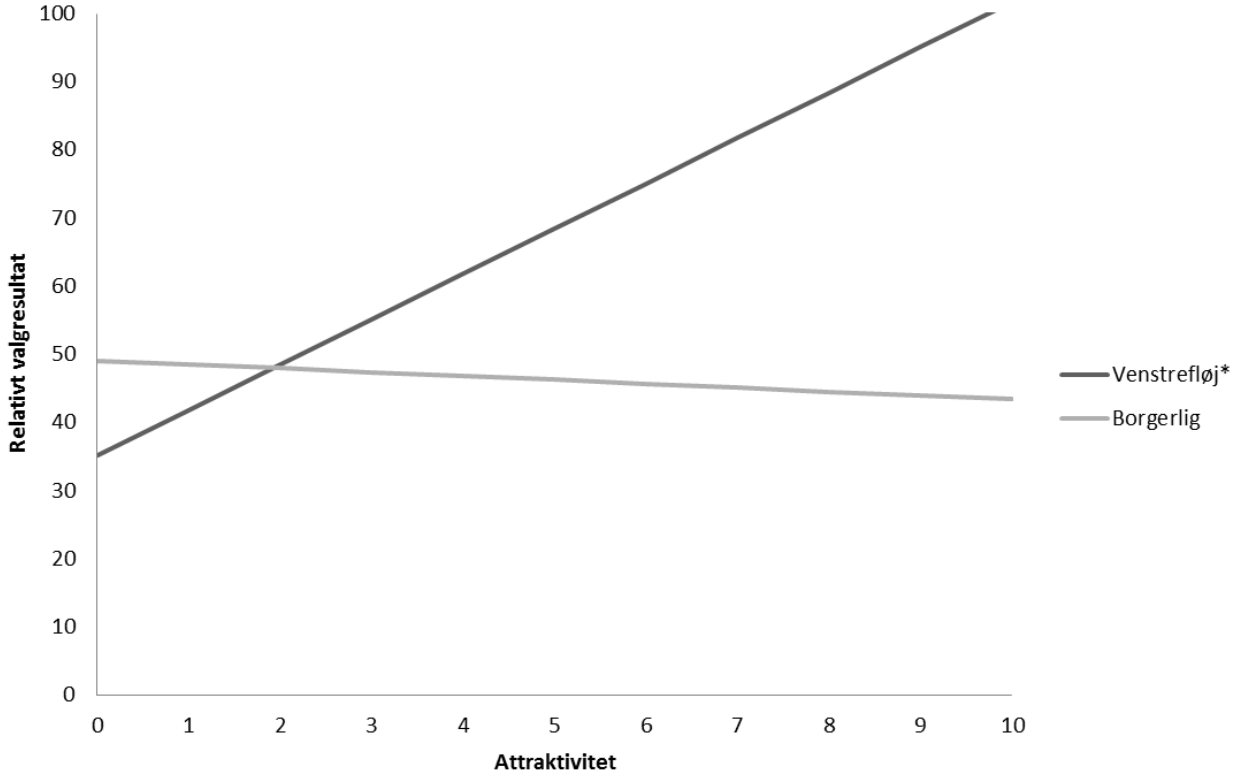

Note: Sammenhængen er afbildet for kandidater med gennemsnitsværdien på de tre andre ansigtstræk. Desuden antager kandidaterne referencekategorierne for alle kontrolvariabler: mellem 30 og 60 år, fra Brønderslev og ingen politisk erfaring.
†p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

Figur 4.4. viser netop, at socialistiske kandidaters relative valgresultat forbedres med kandidatens attraktivitet. Tilsvarende forringes borgerlige kandidaters valgresultat svagt med deres attraktivitet, hvilket dog som omtalt langt fra er statistisk sikkert. Som det var tilfældet med fysisk styrke, skal det erindres, at effekten er tvivlsom for høje værdier af attraktivitet, idet datasættet ikke indeholder observationer større end 7,07.

Som for de foregående analyser beregnes effekten af en forskel på IQR, der for attraktivitet er 1,40. Dette giver en forskel i relativt valgresultat på 9,31 for to ellers identiske mandlige venstrefløjskandidater (samt en både insignifikant og substantielt uinteressant forskel på -0,80 for borgerlige kandidater). Igen antager effekten en substantielt interessant størrelse, da 9,31 svarer til knap en tiendedel af skalaen for relativt valgresultat. Altså kan det konkluderes, at attraktivitet tilsyneladende spiller en reel rolle for, hvilken mandlig venstrefløjskandidat der stemmes ind.

Konklussionen på denne analyse er derfor, at hypotese 8 finder opbakning, således at attraktive, mandlige kandidater fra venstrefløjspartierne opnår et relativt bedre valgresultat end tilsvarende venstrefløjskandidater, der blot er mindre attraktive. For mandlige borgerlige kandidater er der ingen effekt af attraktivitet.

4.9.4. Politisk tilhør som moderator for social imødekommenhed

Hypotese 9 knytter sig ligeledes til *koordinatorrollen*, idet ansigtstræk, der signalerer social imødekommenhed forventes at have en mere positiv betydning for socialistiske end for borgerlige kandidater. Denne hypotese vil meget lig analysen for hypotese 8 finde opbakning, hvis interaktionen mellem venstrefløjstilknytning og social imødekommenhed er positiv og signifikant.

I tabel 4.8. ses, at også denne hypotese finder opbakning. Koefficienten for interaktionsleddet mellem venstrefløjstilknytning og social imødekommenhed er således 5,47 og statistisk sikkert med p=0,002. Koefficienten for social imødekommenhed på -3,45 er ligeledes signifikant og angiver effekten for borgerlige kandidater. Endelig udtrykkes den tilsvarende effekt for venstrefløjskandidaterne ved summen af interaktionseffekten og effekten af social imødekommenhed for borgerlige kandidater (5,47 og -3,45), hvilket giver en positiv effekt på 2,02, der sågar også er signifikant med p=0,01.[27]

Dette resultat adskiller sig fra de to forrige på én central måde, idet effekten af social imødekommenhed er signifikant for både borgerlige og socialistiske kandidater, men i hver sin retning. Således forbedres mandlige socialistiske kandidaters relative valgresultat, jo mere socialt imødekommende de ser ud. Tilsvarende aftager mandlige borgerlige kandidaters valgresultat med samme socialt imødekommende ansigtstræk. Effekten af social imødekommenhed er altså direkte modsatrettet for kandidater med forskellig partitilknytning. Dette mønster er illustreret i figur 4.5. herunder, som afbilder effekten af social imødekommenhed på relativt valgresultat for de to grupper af mandlige kandidater:

[27] Dette er fundet ved at kode borgerlige kandidater som 1 og venstrefløjskandidater som 0, hvorved koefficienten for social imødekommenhed angiver effekten for venstrefløjen.

Figur 4.5.
Relativt valgresultat som funktion af social imødekommenhed opdelt på borgerlige kandidater og kandidater på venstrefløjen. Kun mandlige kandidater.

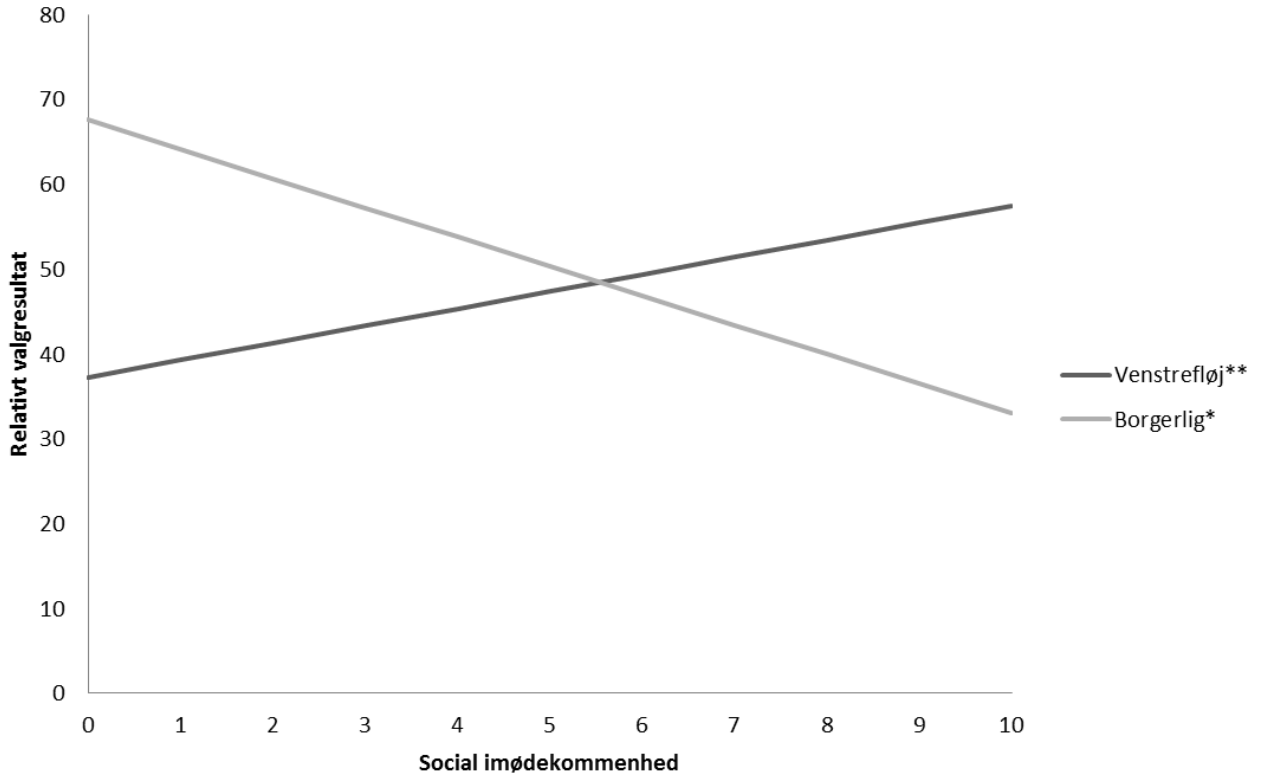

Note: Sammenhængen er afbildet for kandidater med gennemsnitsværdien på de tre andre ansigtstræk. Desuden antager kandidaterne referencekategorierne for alle kontrolvariabler: mellem 30 og 60 år, fra Brønderslev og ingen politisk erfaring.
†p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

Figur 4.5. illustrerer netop social imødekommenheds modsatrettede effekter for borgerlige og socialistiske kandidater. Hvor socialister kan nyde godt af at se venlige og ikke-dominerende ud, forholder det sig stik modsat for borgerlige kandidater. Endelig er det også for dette resultat værd at beregne effektstørrelsen på relativt valgresultat af en "typisk forskel" i social imødekommenhed givet ved IQR, som for social imødekommenhed er 1,16 og dermed relativt lav. Omregnet til relativt valgresultat medfører dette en forskel på -4,00 for borgerlige kandidater og på 2,34 for socialistiske kandidater. Disse effekter er ikke voldsomt store, og substantielt set må effekten af social imødekommenhed internt mellem mandlige venstrefløjskandidater konstateres at betyde mindre end attraktivitet og fysisk styrke. Til gengæld er der for første gang tale om, at en af disse interaktionseffekter angiver en statistisk sikker effekt for mandlige borgerlige kandidater, hvorfor social imødekommenhed har større betydning for disse kandidater end attraktivitet og fysisk styrke.

Samlet set finder hypotese 9 altså ligeledes opbakning. Social imødekommemhed påvirker ikke blot mandlige socialistiske kandidaters relative valgresultat mere positivt end borgerlige kandidaters ditto. For borgerlige kandidater er der tale om en negativ og statistisk sikker effekt, mens der for venstrefløjskandidater findes en statistisk sikker positiv effekt.

4.10. Diskussion af resultaterne for specialets andet hypotesesæt

Indledningsvist er det på sin plads at sammenligne effekterne af fysisk styrke, attraktivitet og social imødekommenhed for socialistiske og borgerlige kandidater med den kompetenceeffekt, som tidligere blev vist at have en effekt for alle mandlige kandidater. Tabel 4.9. herunder opsummerer koefficientstørrelser samt effekt af en IQR-forskel:

Tabel 4.9. Opsummering af koefficientstørrelser og IQR-forskelle.
Relativt valgresultat. Regressionskoefficienter samt effekt af forskel på IQR i et givet ansigtstræk for hhv. alle kandidater, mandlige borgerlige kandidater og mandlige socialistiske kandidater. IQR-beregninger kun vist for signifikante effekter af ansigtstræk. Alle størrelser er beregnet som angivet i tidligere analyseafsnit.

	Fysisk styrke	**Attraktivitet**	**Kompetence**[28]	**Social Imødekommenhed**
Koefficient				
- *Alle*	-1,51†	1,87	3,09**	-1,03
- *Mand, borgerlig*	0,09	-0,57	1,58†	-3,45*
- *Mand, venstrefløj*	-3,96**	6,65*	1,58†	2,02**
Effekt af IQR-forskel				
- *Alle*	-2,36	-	3,80	-
- *Mand, borgerlig*	-	-	1,94	-4,00
- *Mand, venstrefløj*	-6,18	9,31	1,94	2,34

Note: †p<0,1; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001 (to-sidede signifikanstests).

[28] Det skal bemærkes, at koefficienten samt effekten af en ændring på IQR for kompetence og alle kandidater er angivet for analyser, hvor partitilknytning og politisk erfaring er udeladt. Dette skyldes (jvf. afsnit 4.3.), at netop disse variabler medierer kompetencevariablens effekt på relativt valgresultat. Alle andre koeffienter og IQR-effekter stammer fra analyser, der inkluderer partitilknytning og politisk erfaring.

Tabellen viser både ud fra koefficientstørrelser og effekter af IQR-forskelle, at de substantielt største effekter findes for mandlige kandidater, når ansigtstrækkene fysisk styrke, attraktivitet og social imødekommenhed interagerer med partitilknytning. Dette har i hvert fald to interessante implikationer.

For det første er der tegn på, at det ikke nødvendigvis er dét ansigtstræk, der samlet set *for alle kandidater* har den største effekt, som er vigtigst for valgresultatet. De største effekter på kandidaternes relative valgbarhed fås således, når der fokuseres på kandidater, som kommer fra partier med samme ideologiske udgangspunkt. Eksempelvis er effekten af attraktivitet og fysisk styrke væsentligt større for venstrefløjskandidaterne end den overordnede kompetenceeffekt. Dette er yderligere interessant i lyset af støtten til hypotese 2, som viser, at ansigtstræk kun har betydning for valgresultatet internt på en politisk liste og ikke på tværs af disse. Med andre ord er der tale om, at ansigtstræks betydning for valgresultatet er størst for kandidaters kamp mod deres partifæller, og at kampen omhandler forskellige ansigtstræk for borgerlige og socialistiske kandidater. Som nævnt i forbindelse med analyserne af hypotese 7, 8 og 9 er effektstørrelserne endvidere så store, at ansigtstræk kan have en reel betydning for hvilke(n) kandidat(er), der vælges fra en given liste.

For det andet tyder resultaterne på, at den hidtidige forskning kan have overset væsentlige effekter af ansigtstræk ved ikke at undersøge interaktioner mellem ansigtstræk og partitilknytning mere systematisk. Ved at gøre dette fås ikke blot et mere nuanceret billede af ansigtstræks samlede betydning for politiske kandidaters valgbarhed. Der er også reel mulighed for, at den samlede betydning af ansigtstræk underestimeres, hvis interaktionerne mellem ansigtstræk og partitilknytning ikke analyseres, idet de substantielt set største effekter ud fra dette speciales data findes for netop disse effekter.

Når det er sagt, skal dette speciales resultater heller ikke overfortolkes. I konklusionen diskuteres derfor nødvendigheden af studier, der søger at genfinde specialets resultater på et andet valg eller i en anden politisk kontekst, hvilket vil styrke resultaternes generaliserbarhed. Pointen er her først og fremmest, at resultaterne rent empirisk peger i nye retninger. Dette er imidlertid også tilfældet i en mere generel teoretisk forstand, hvilket uddybes herunder.

4.10.1. Hvorfor har ansigtstræk betydning for kandidaternes valgbarhed?

I dette afsnit diskuteres resultaterne for hypotese 7, 8 og 9 alene med det formål at besvare specialets anden problemstilling, om *hvorfor* ansigtstræk har betydning for politiske kandidaters valgbarhed. I den forbindelse skal det erindres, at teoriafsnittet tidligere udledte to forskellige

forklaringer herpå. Den ene opfattede effekten som tegn på et biprodukt af den betydning som ansigtstræk har i andre sociale sammenhænge. Den anden antog i stedet, at ansigtstræk har en *distinkt* betydning i relation til valg af ledere. Inden diskussionen begyndes, skal det endvidere erindres, at nettoeffekten af et ansigtstræk antages at bestå af både en positiv og en negativ effekt, fordi ansigtstræk ikke kun har indikeret gode lederevner, men også om en given leder kan forventes at udbytte sin gruppe.

Analyseresultaterne for hypotese 7, 8 og 9 diskuteres først alene i forhold til den forklaring, der antager, at ansigtstræk har en *distinkt* ledervalgsbetydning. Dette fordi alle tre hypoteser finder opbakning og dermed i udgangspunktet støtter denne forklaring. Den afsluttende opsamling på diskussionen redegør til gengæld for, hvorfor resultaterne ikke støtter biproduktsforklaringen.

Fysisk styrke og partitilknytning

Resultatet for hypotese 7 støtter den overordnede forventning, idet den negative effekt af fysisk styrke er stærkest for de mandlige socialistiske kandidater, mens der ingen effekt er for mandlige borgerlige kandidater. I relation til specialets anden problemstilling er det nødvendigt at huske på, at den positive effekt af et givet ansigtstræk antages at være stærkere for de kandidater, der prioriterer dét politiske problem, som ansigtstrækket signalerer lederevner for. Med dette in mente kan resultatet netop fortolkes, som at effekten af fysisk styrke er mere positiv for borgerlige end for socialistiske kandidater, hvilket støtter forklaringen om en særlig lederudvælgelsesbetydning af ansigtstræk.

Imidlertid kan det over for denne fortolkning indvendes, at der jo egentlig ikke eksisterer nogen effekt for borgerlige kandidater. Den præsenterede fortolkning bygger dermed på en antagelse om, at den positive og den negative effekt af fysisk styrke er omtrent lige stærke og derfor udligner hinanden for borgerlige kandidater. Den negative effekt dominerer til gengæld for venstrefløjskandidaterne, hvilket er forklaringen på den overordnede mere positive effekt af fysisk styrke for mandlige borgerlige kandidater. Dette samlede resultat forklares derfor med, at borgerlige kandidater og vælgere ud fra deres ideologiske grundlag prioriterer *politirollen* højere end socialistiske kandidater, og fysisk styrke signalerer netop gode evner til at løse denne rolle.

Det kan dog give anledning til en smule tvivl om konklusionen, at der ikke findes en direkte positiv effekt af fysisk styrke for borgerlige kandidater. Men som allerede nævnt spiller konteksten også ind på, hvad der kan forventes for nettoeffekten af et givet ansigtstræk. Og i dette tilfælde tyder resultatet på, at politiske opgaver relateret til *politirollen* i den danske politiske kontekst

generelt ikke opfattes som meget nærværende, hvorfor den positive effekt ikke slår igennem i en positiv nettoeffekt for nogen kandidater.

Resultatet kan dog også udlægges på en anden måde, der ikke på samme måde baserer sig på de nævnte antagelser og det evolutionsteoretiske teoriapparat. Helt simpelt kan resultatet fortolkes, som at borgerlige kandidaters valgbarhed bare ikke er påvirkelig af fysisk styrke – eller måske ligefrem at borgerlige kandidaters valgbarhed generelt er mindre påvirkelig af ansigtstræk end socialistiskes ditto. Om dette er tilfældet kan belyses mere minutiøst ved at inkludere resultaterne for hypotese 8 og 9.

Attraktivitet og partitilknytning

Forklaringen, der antager, at ansigtstræk har en *distinkt* betydning for valg af ledere, bakkes yderligere op af støtten til hypotese 8, som viser en stærk positiv effekt for socialistiske kandidater, men ingen effekt for borgerlige kandidater. Resultaterne støtter således forudsigelsen, der bygger på, at attraktivitet er vist at være indikator for prosocial adfærd, samt at den socialistiske ideologi er baseret på fællesskab. Til sammen fører dette til, at *koordinatorrollen* antages at være relativt vigtigere for socialistiske end for borgerlige partier, hvorfor den positive effekt af attraktivitet kan forventes at være størst for mandlige socialistiske kandidater.

For mandlige socialistiske kandidater viser resultaterne for hypotese 7 og 8 således hhv. en negativ nettoeffekt for fysisk styrke og en positiv nettoeffekt for attraktivitet. Dette bakker på i hvert fald to måder op om eksistensen af en distinkt lederudvælgelsesbetydning af ansigtstræk. For det første viser de to resultater, at nettoeffektens retning af ansigtstræk kan være både positiv og negativ for kandidater med specifik partitilknytning. Omend indirekte angiver dette, at den samlede ansigtseffekt faktisk består af en negativ og positiv effekt. For det andet er retningen af denne nettoeffekt som forventet ud fra borgerlig og socialistisk ideologi.

Der er dog stadig et stykke vej, før idéen om en bestemt lederudvælgelsesbetydning af ansigtstræk finder mere entydig opbakning. Dette skyldes først og fremmest, at resultaterne stadig er forenelige med den fortolkning, at ansigtstræk har mindre betydning for borgerlige end for socialistiske kandidater. Både den negative effekt af fysisk styrke og den positive effekt af attraktivitet er nemlig signifikant for mandlige socialistiske kandidater, mens de borgerlige kandidaters valgresultat i begge tilfælde er upåvirket.

Umiddelbart kan der gives to forklaringer på den fraværende effekt af fysisk styrke og attraktivitet for borgerlige kandidater. Den første støtter eksistensen af en distinkt

lederudvælgelsesbetydning for ansigtstræk, idet resultaterne forklares med, at den negative og positive effekt blot i begge tilfælde udligner hinanden. Den anden forklaring er mindre præcis og forklarer resultaterne med, at borgerlige kandidater af en eller anden årsag påvirkes mindre af ansigtstræk. I relation hertil er det dog værd at erindre specialets tidligere resultater angående kompetenceeffekten, der viser, at den positive kompetenceeffekt gælder for både socialistiske og borgerlige kandidater. Dette udelukker ikke muligheden for, at lige præcis fysisk styrke og attraktivitet betyder mindre for borgerlige end for socialistiske kandidater, men at dette gælder for ansigtstræk generelt, kan umiddelbart ikke være tilfældet.

Social imødekommenhed og partitilknytning

Resultaterne for hypotese 9 afklarer delvist den skitserede fortolkningsuklarhed og peger i retningen af, at ansigtstræk har en særlig lederudvælgelsesbetydning. Social imødekommenhed vises som bekendt at påvirke socialistiske kandidaters valgbarhed positivt, men også borgerlige kandidaters valgbarhed negativt. Resultatet passer således ind i det hidtidige mønster: Den positive effekt af social imødekommenhed dominerer for socialistiske kandidater, der antages at lægge mere vægt på koordinatorrollen end borgerlige kandidater. Imidlertid kan resultatet ses som en mere entydig støtte til den overordnede forventning end resultaterne for hypotese 7 og 8. Dette skyldes, at den negative effekt samtidig dominerer for de borgerlige kandidater, som antages at lægge relativt mindre vægt på koordinatorrollen. Dermed fås to modsatrettede og signifikante nettoeffekter for hhv. socialistiske og borgerlige kandidater i én og samme analyse.

Koblet til de to foregående analyseresultater er der med støtten til hypotese 9 betydeligt mindre, som tyder på, at ansigtstræk generelt kun påvirker socialistiske kandidaters valgbarhed. Omvendt er der nu endnu flere indikationer på, at ansigtstræk har betydning for politiske kandidaters valgbarhed, og at retningen heraf varierer for forskellige ansigtstræk samt modereres af kandidaternes partitilknytning. Dette er netop det væsentligste tegn på, at ansigtstræks betydning for valgresultater skal forstås som en selvstændig effekt.

Ansigtstræk og lederudvælgelse

Samlet viser resultaterne for hypotese 7, 8 og 9 i alle tilfælde, at partitilknytning betinger ansigtstræks betydning for politiske kandidaters relative valgresultat. Der er med andre ord tale om, at en direkte politisk variabel som partitilknytning har betydning for sammenhængen mellem ansigtstræk og valgresultat, hvilket er helt i overenstemmelse med de opstillede teoretiske

forventninger. Mere overordnet tyder resultaterne derfor også på, at årsagen til, at ansigtstræk påvirker politiske kandidaters valgbarhed, er, at vores psykologi siden stenalderens smågruppesamfund har benyttet ansigtstræk på en *distinkt måde i forhold til ledervalg*. Det vil dog alene ud fra specialets resultater være forceret at opfatte dette som den endegyldige konklusion på spørgsmålet om, hvorfor ansigtstræk påvirker nutidige kandidaters valgbarhed. Dette alene af den grund, at forklaringen indeholder relativt mange kausale led fra stenalderens samfundsstruktur til nutidige politiske kandidater, hvilket i sig selv fordrer flere og anderledes tests.

Omvendt skal det bestemt også understreges, at resultaterne ganske enkelt er svære at forene med den anden forklaring, som specialet tidligere opstillede. Denne foreslår, at ansigtstræks betydning i forbindelse med valg af partner og venner er årsagen til den effekt på politiske kandidaters valgresultater, som både dette speciale og en lang række udenlandske studier finder. Det forklares herunder trinvist, hvorfor denne biproduktsforklaring ikke kan forklare specialets resultater.

For det første må det ud fra biproduktsforklaringen forventes, at attraktivitet er det vigtigste ansigtstræk, da dette er vist at have størst betydning for valg af partner og venner. Det er tidligere konstateret, at specialet ikke finder opbakning hertil, men at der i stedet påvises en generel kompetenceeffekt. Som omtalt har psykologien vist, at attraktive personer også tillægges mange andre positive sociale egenskaber herunder kompetence (f.eks. Eagly et al., 1991), hvorfor dette overordnede resultat ikke i sig selv eliminerer biproduktforklaringen.

Imidlertid belastes forklaringen yderligere af den omstændighed, at kompetenceeffekten kun findes at være statistisk sikker for mandlige kandidater. Allerede dette resultat er svært at forklare, hvis det antages, at den valgmæssige betydning af ansigtstræk skyldes en mere overordnet ansigtseffekt fra partnervalg, som blot overføres til valg af leder eller politisk kandidat. Biproduktforklaringen får imidlertid et endnu hårdere skud for boven med resultaterne af hypotese 7, 8 og 9. Det giver ud fra denne forklaring simpelthen ikke mening, at partitilknytning kun modererer effekten af ansigtstræk for mandlige kandidater. Ligesom det heller ikke er meningsfyldt, at mandlige politikere med forskellig partitilknytning påvirkes af forskellige ansigtstræk eller af samme ansigtstræk, men i forskellig retning.

Hvis man alligevel prøver at opstille et evolutionspsykologisk argument for resultatet, skulle man betone, at socialistiske og borgerlige kandidater oplever fordele af de forskellige ansigtstræk, fordi forskellige vælgere har forskellige præferencer i forhold til, hvem de gerne vil omgås som venner. Retfærdigvis skal det nævnes, at forklaringen ikke kan testes på specialets

kandidatspecifikke data, men den synes heller ikke meningsfuld: Hvis der *ikke* eksisterer nogen distinkt lederudvælgelseseffekt for ansigtstræk kan resultatet for borgerlige kandidater kun forklares ved, at deres vælgere ønsker at omgås uvenlige og dominerende mennesker (jvf. at social imødekommenhed består af disse ansigtstræk). En sådan forklaring er stik imod alle hidtidige forskningsresultater, der i stedet viser, at alle ønsker at omgås attraktive, sjove, stærke og venlige personer (f.eks. Eagly et al. 1991).

Omvendt er analyseresultaterne for hypotese 7, 8 og 9 ganske forenelige med forklaringen om en særlig lederudvælgelsesbetydning af ansigtstræk. Socialistiske og borgerligt orienterede kandidater kan forventes at prioritere koordinator- og politirollen på måder, der svarer til de effekter, der findes for fysisk styrke, attraktivitet og social imødekommenhed. Derfor kan det sammenfattende konstateres, at specialets resultater er klart mest forenelige med, at vores psykologi indeholder *specifikke* mekanismer, som bruger ansigtstræk i forbindelse med valg af ledere.

4.10.2. Social imødekommenhed for mænd og kvinder

Den del af resultaterne, der stikker mest ud i forhold til at nå ovenstående konklusion, er umiddelbart, at social imødekommenhed under analysen af hypotese 5 og 6 findes at betyde mest for kvindelige kandidater. Imidlertid viser resultatet for hypotese 9, at den insignifikante effekt af social imødekommenhed for mandlige kandidater, som blev fundet i forbindelse med hypotese 5 og 6, i virkeligheden dækker over modsatrettede effekter for borgerlige og socialistiske mandlige kandidater.

Samlet viser resultaterne derfor, at social imødekommenhed ikke kun har en betydning for kvindelige kandidater, men også for mandlige. Dette taler mindre imod den overordnede forventning om, at ansigtstræk i forbindelse med ledervalg betyder mest for mandlige ledere. At lige præcis social imødekommenhed også har betydning for kvinder er ovenfor forklaret ved, at kvinder også søger social dominans, men at de gør dette i færre tilfælde og typisk på en mere prosocial måde end mænd (jvf. afsnit 4.8.3.).

Resultaterne passer overordnet uhyggeligt godt med forklaringen om, at vores psykologi indeholder *særlige* mekanismer, der bruger ansigtstræk ved ledervalg. Men måske netop derfor er det nødvendigt at være varsom med de mere overordnede konklusioner. I hvert fald må det kræve flere og på forskellig vis supplerende studier, før konklusionerne er helt velunderbyggede. Hvilke studier, der mere konkret er tale om, vil bl.a. blive diskuteret i specialets afsluttende konklusion.

5. Konklusion

I indledningen blev det præsenteret, hvorledes specialets resultater i tre forskellige sammenhænge er interessante. For det første bidrager specialets empiriske resultater til den samlede viden om ansigtstræks valgrelevans. For det andet bidrager specialet såvel politologisk som evolutionspsykologisk ved at udlede og teste potentielle forklaringer på, at ansigtstræk påvirker politiske kandidaters valgbarhed. Endelig kan resultaterne for det tredje også bruges i en konkret og policyorienteret retning. Dette skyldes, at visuel fremstilling af politiske kandidater allerede udgør en fast del af danske og udenlandske valgkampe. Lovgivning om valgplakater, annoncer, kandidatbilleder på valgsteder m.m. kan derfor med fordel tage udgangspunkt i de forskningsresultater som findes i dette speciale. Specialets konklusion behandler herunder de tre bidrag ét ad gangen.

5.1. Ansigtstræks betydning for danske valg og dansk valgforskning

Helt overordnet viser specialets resultater, at også danske politikeres valgresultater påvirkes af deres ansigtstræk. Dermed genfindes den tendens, som udenlandsk forskning i flere tilfælde har påvist – og dette selvom Danmark pga. proportionalvalgssystem og mindre personfokus end i f.eks. USA udgør en hård testcase.

Konkret viser det sig, at kompetence overordnet påvirker kandidaternes relative valgresultat positivt. Med andre ord får kandidater, som ud fra deres ansigtstræk ser kompetente ud, flere stemmer end mindre kompetent-udseende kandidater. En svagere, men dog statistisk sikker effekt findes for fysisk styrke, således at kandidaternes valgresultat bliver dårligere jo stærkere de ser ud.

Dette overordnede resultat viser sig at kunne nuanceres på en række væsentlige måder. Først og fremmest er det værd at dvæle ved, at samtlige effekter af ansigtstræk hovedsageligt eksisterer inden for en given politisk opstillingsliste. Med andre ord har ansigtstræk i en dansk sammenhæng den betydning, at kandidater med ”gode ansigtstræk” drager fordel heraf i forhold til andre kandidater fra samme parti. Dermed også sagt, at en meget kompetent udseende kandidat ikke kan forventes at tiltrække store stemmemængder fra konkurrerende partiers kandidater. Ansigtstræk afgør således næppe et kommunal- eller folketingsvalg eller for den sags skyld, om det er Helle Thorning-Schmidt eller Lars Løkke Rasmussen, som efter det forestående folketingsvalg kan kalde sig statsminister. Til gengæld kan ansigtstræk få betydning for, hvilke kandidater partierne får stemt ind fra deres opstillingsliste i en given kreds.

Andre væsentlige nuanceringer af det overordnede resultat er, at den positive kompetenceeffekt tilsyneladende er stærkere for kandidater, der tidligere har været valgt, og at den er stærkest for mandlige kandidater. Denne kønsforskel af ansigtstræk underbygges af flere andre resultater, der viser, at attraktivitet, fysisk styrke og social imødekommenhed har varierende betydning for borgerlige og socialistiske mandlige kandidater, mens samme forskelle ikke findes mellem borgerlige og socialistiske kvindelige kandidater. Samlet set viser specialets resultater derfor, at mandlige kandidater i højere grad end kvindelige påvirkes af deres ansigtstræk, når de stiller op til politiske embeder. Konklusionen er ikke overraskende ud fra evolutionspsykologien, hvilket den til gengæld kan siges at være ud fra mediernes fokus på især kvindelige politikeres udseende (bl.a. Olsen et al., 2010; Rasmussen, 2004).

De resultater, som viser, at partitilknytning modererer betydningen af fysisk styrke, attraktivitet og social imødekommenhed, udgør specialets væsentligste bidrag. For det første fordi andre studier ikke tidligere har undersøgt om sådanne effekter eksisterer. For det andet fordi de ud fra specialets datasæt udgør de stærkeste effekter, hvorfor de også substantielt i valgsammenhænge kan forventes at have størst betydning. Dermed åbnes op for, at fremtidige politologiske studier af ansigtstræk også bør inkludere tilsvarende analyser. For det tredje også fordi resultatet indikerer, hvorfor ansigtstræk overhovedet påvirker nutidige politiske kandidaters valgbarhed, hvilket uddybes nedenfor.

Inden disse mere overordnede implikationer af specialets resultater præsenteres, er det værd at vurdere, hvorvidt resultaterne er robuste og generaliserbare. Generaliserbarheden er potentielt svækket, hvis de benyttede nordjyske kommunalvalgskandidater af en eller anden grund er specielle. Der er så vidt vides intet videnskabeligt belæg for at forvente, at nordjyder har andre ansigtstræk end danskere generelt, og desuden er kommunerne Brønderslev, Frederikshavn og Mariagerfjord valgt, fordi de i valgsammenhænge er så ”normale” som muligt. Disse to omstændigheder styrker derfor resultaternes generaliserbarhed. En anden potentiel kritisk omstændighed vedrører, at kandidaternes ansigtstræk kun er vurderet af gymnasieelever. Metodeafsnittet redegør imidlertid for, at ansigtstræk i udgangspunktet vurderes ens af alle personer uanset bl.a. alder, hvilket dermed heller ikke bør begrænse resultaternes gyldighedsområde.

Til slut skal det endvidere fremhæves, at specialets resultater findes ved kontrol for kandidaternes alder, køn, politiske erfaring, partitilknytning samt ved inklussion af klyngerobuste standardfejl. Desuden er det undervejs angivet for især interaktionseffekterne, hvordan disse er

robuste overfor modelleringsmæssige forskelle. Dette gør tilsammen, at resultaterne må opfattes som relativt robuste og pålidelige.

5.2. Årsagen til ansigtstræks politologiske relevans

Så vidt vides har ingen tidligere studier udledt og testet forklaringer på, *hvorfor* ansigtstræk påvirker politiske kandidaters valgresultater. Derfor er specialets væsentligste og primære bidrag, at det med udgangspunkt i evolutionspsykologien opstiller og tester to mulige forklaringer herpå. Den første antager, at den betydning, som ansigtstræk og især attraktivitet i andre sociale sammenhænge er vist at have, kan overføres til valg af ledere. Den anden antager i stedet, at ansigtstræk har en selvstændig og anderledes betydning for ledervalg.

Som den afsluttende diskussion i analyseafsnittet viser, bakker resultaterne ret entydigt op om den sidste forklaring. Der er med andre ord tegn på, at vores psykologi er udviklet til at benytte ansigtstræk på en specifik måde i forhold til valg af gruppeleder i stenalderens smågruppesamfund, hvilket idag har betydning for, hvem vi vælger til f.eks. kommunalbestyrelser.

Politologisk set understreger specialets resultater først og fremmest, at personorienterede vælgeradfærdsforklaringer er relevante. På relativt håndgribelig vis illustrerer resultaterne, hvordan forhold knyttet direkte til de politiske kandidaters udseende har betydning for disses valgbarhed. I den sammenhæng er det på sin plads at understrege, at ansigtstræk kun udgør ét af de mange potentielle bidrag fra gruppen af personorienterede vælgeradfærdsteorier. Andre forhold, såsom eksempelvis retorik, stemmeføring, men også om vælgerne mere overordnet bryder sig om de enkelte kandidater, kan i fremtidige studier være interessante at forfølge nærmere.

Endelig tilhører specialet i et lidt større perspektiv en forskningsretning, der viser, hvordan biologiske og fysiologiske variabler og forklaringer har politologisk betydning. I dette lys understreger f.eks. resultatet vedrørende fysisk styrke, at vores biologi er relevant i den samlede forståelse af vores måde at tænke politik på.

5.3. Videre studier

Ovenstående implikationer giver anledning til en række videre studier. Først og fremmest bør det undersøges, om resultaterne kan genfindes i en anden kontekst end den kommunalpolitiske. Helt oplagt er det at gentage studiet på det forestående folketingsvalg i efteråret 2011, hvor samtlige kandidaters billeder sandsynligvis vil være tilgængelige på landsdækkende nyhedsmediers hjemmesider. En udfordring bliver da, at få vurderet ansigtstræk uden at respondenterne genkender

ministre og andre landskendte politikere, men dette kan potentielt løses ved at benytte udenlandske respondenter.

I forhold til den politologiske ansigtsforskning peger specialets resultater også på et par retninger, der vil være interessante at forfølge. Den første af disse omhandler en mere minutiøs undersøgelse af, hvilken betydning valgsystem og graden af personfokus har for ansigtseffekten. At dette er relevant understreges bl.a. af, at dette speciale finder, at effekten af ansigtstræk er størst inden for en given liste, mens amerikansk forskning tyder på, at ansigtstræk også kan flytte stemmer fra ét parti til et andet (f.eks. Todorov et al., 2005).

En anden forskningsretning, der bør forfølges, handler om at skifte analytisk fokus fra kandidat til vælger. Størstedelen af den eksisterende forskning har kandidaten som analyseenhed, hvorfor det er helt oplagt at udvide litteraturen ved at forsøge at reproducere de overordnede effekter på vælgerniveau. Dette vil ikke bare styrke resultaternes robusthed og generaliserbarhed, men også åbne op for en række helt nye studier. Eksempelvis vil det blive muligt at undersøge, hvorvidt sandsynligheden, for at en vælger stemmer på en kandidat, rent faktisk vokser med, hvor positivt vælgeren vurderer kandidatens ansigtstræk. Eksperimentelle forskningsdesigns synes ret oplagte til dette, idet forskeren i disse opnår fuldstændig kontrol med kandidaternes ansigtstræk og således kan skræddersy manipulationen af disse til et konkret forskningsspørgsmål. Litteraturen indeholder allerede ét studie af denne type, og det finder, at ”people who are poorly informed about politics but exposed to TV cast their ballots disproportionately based on the way politicians look” (Lenz & Lawson, 2009). Eksperimentelle designs vil kunne kaste yderligere lys over lignende vælgermæssige forskelle.

En sidste forskningsdagsorden som fortjener yderligere opmærksomhed handler om årsagen til, at ansigtstræk påvirker valgresultater. Denne kan muligvis forenes med netop eksperimentelle studier af ansigtseffekten på vælgerniveau. Det er nemlig nødvendigt at undersøge, om der på vælgerniveau også kan findes resultater, som viser, at ansigtstræk, der signalerer lederevner, har både en positiv og en negativ effekt på vælgernes vurdering af en kandidat. Efterfølgende vil det yderligere være centralt at undersøge, om vælgernes vurdering af kandidater følger samme mønster som specialets resultater. Altså at socialistiske kandidater vurderes mere positivt, når de er attraktive, socialt imødekommende og ikke fysisk stærke, mens borgerlige kandidater vurderes mere positivt, når de ikke ser socialt imødekommende ud.

5.4. Ansigtstræks demokratiske betydning for kommende danske valg

Afslutningsvist kan resultaternes demokratiske betydning overvejes. En relativt omfangsrig litteratur handler om, hvorvidt borgerne kan engageres politisk, deltager i valghandlinger og baserer deres stemmeafgivelse på velovervejede vurderinger af partiers og kandidaters politik (f.eks. Dahl, 1989). Med andre ord er vores demokrati funderet på en række normative antagelser og ikke mindst ønsker om borgernes deltagelse og stillingtagen. Specialets resultater er relevante herfor på to måder.

For det første er resultaterne langt fra voldsomt problematiske i forhold til ønsket om, at borgerne hovedsageligt placerer deres kryds ud fra tilbundsgående overvejelser baseret på "gode argumenter". Dette skyldes først og fremmest, at ansigtstræk ikke flytter stemmer mellem partierne, men blot mellem kandidater fra samme parti, hvilket alt andet lige er betryggende for tilhængere af tanken om deliberativt demokrati. For den enkelte politiske kandidat er det imidlertid mere tvivlsomt, hvorvidt resultatet giver tryghed om egen valgbarhed, da denne således afhænger af, hvor "gode" kandidatens egne ansigtstræk er i forhold til partivennernes.

Dette leder til den anden måde, hvorpå resultaterne kan have normativ betydning. Afhængigt af hvor vigtigt, man synes det er, at hele stemmeprocessen – og dermed også valg af kandidat, såfremt man stemmer personligt – er funderet på velovervejet stillingtagen, kan man jo gennem lovgivning begrænse tilstedeværelsen af kandidatfotos i valgkampe. I den sammenhæng er det interessant, at de danske regler for plakatophængning netop er ændret, så det fra og med det forestående folketingsvalg er lovligt at hænge plakater op i det øjeblik statsministeren udskriver valg (Kaae-Nielsen, 2011). Der forventes derfor endnu flere valgplakater i lygtepæle og på vejtræer end ved tidligere danske valg. Opsummeret i forhold til specialets samlede resultater vil disse nye plakatophængningsregler favorisere de af et givet partis mandlige kandidater, som har ansigtstræk, der bedst signalerer løsningsevner for de problemer, som partiets ideologi koncentrerer sig om.

6. Litteraturliste

Aardal, Bent (1994): ”Hva er en politisk skillelinje?”, *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, årg. 35, nr. 2, pp. 218-249.

Abramowitz, Alan I., Brad Alexander, and Matthew Gunning (2006): “Incumbency, Redistricting, and the Decline of Competition in U.S. House Elections.” *Journal of Politics*, Vol. 68: pp.75–88.

Agresti, Alan & Barbara Finlay (1997): *Statistical Methods for the Social Sciences*, 3.udgave, New Jersey: Pearson.

Albæk, Erik, Christian Elmelund-Præstekær, David Nicolas Hopmann & Robert Klemmensen (2009): ”Eksperter i valgkamp: Proces eller indhold?”, *Journalistica*, No. 1, 2009.

Alford, John R. & John R. Hibbing (2004): "The Origin of Politics: An Evolutionary Theory of Political Behavior", *Perspectives on Politics*, 2, 4, pp. 707-723.

Ammitzbøll, Pernille (2001): ”Spillet om spinnet”, *Journalisten*, 14. november 2001. Herbrugt fra: http://journalisten.dk/spillet-om-spinnet

American National Election Studies (2010): *ANES 2008 Time Series Study*, http://www.electionstudies.org/studypages/download/datacenter_all.htm, accessed December 8.

Andersen, Johannes & Ole Borre (2007): “Partiledere gør en forskel”. I J. G. Andersen, J. Andersen, O. borre, K. M. Hansen & H. J. Nielsen (red.), *Det Nye Politiske Landskab*, pp.-289-306.

Annenberg Public Policy Center (2008): *The Annenberg Election Survey 2008* http://www.annenbergpublicpolicycenter.org/ProjectDetails.aspx?myId=1, accessed October 22.

Andersen, Jørgen Goul (2007): ”Samfundskonflikter, partier i bevægelse og vælgere med omtanke: Rids af en generel teoretisk ramme” i Jørgen Goul Andersen, Johannes Andersen, Ole Borre, Kasper Møller Hansen og Hans Jørgen Nielsen, (eds.), 2007: *Det nye politiske landskab. Folketingsvalget 2005 i perspektiv*. Århus: Academica.

Antonakis, John & Olaf Dalgas (2009): “Predicting Elections: Child's Play!” *Science*, vol. 323 (5918): p. 1183.

Armstrong, J. Scott, Kesten C. Green, Randall J. Jones Jr. & Malcolm Wright (2010): “Predicting Elections from Politicians’ Faces”, *International Journal of Public Opinion Research*, Vol. 22, No. 4, pp. 511-522.

Bailenson, Jeremy N., Philip Garland, Shanto Iyengar & Nick Yee (2006): "Transformed Facial Similarity as a Political Cue: A Preliminary Investigation", *Political Psychology*, Vol. 27, No. 3, pp. 373-385.

Bailenson, Jeremy N., Shanto Iyengar, Nick Yee & Nathan A. Collins (2008): "Facial Similarity Between Voters and Candidates Causes Influence", *Public Opinion Quarterly*, vol. 74, No. 5, pp.935-961.

Ballew, Charles C. & Alexander Todorov (2007): "Predicting political elections from rapid and unreflective face judgements", *PNAS*, Vol. 104, No. 46, pp.17948-17953.

Banducci, Susan, Jeffrey A. Karp, Michael Thrasher & Colin Rallings (2008): "Ballot Photographs as Cues in Low-Information Elections", *Political Psychology*, Vol. 29, No. 6, pp. 903-917.

Baudouin, Jean-Yves & Guy Tiberghien (2004): "Symmetry, averageness, and feature size in the facial attractiveness of women", *Acta Psychologica*, Vol. 117, pp.313-332.

Baum, Matthew A. (2005): "Talking the Vote: Why Presidential Candidates Hit the Talk Show Circuit", *American Journal of Political Science*, Vol. 49, Issue 2, pp. 213-234.

Benjamin, Daniel J. & Jesse M. Shapiro (2009): "Thin-slice forecasts of gubernatorial elections", *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 91, No.3, pp.523-536.

Berggren, Niclas, Henrik Jordahl & Panu Poutvaara (2010): "The looks of a winner: Beauty and electoral success", *Journal of Public Economics*, vol. 94, No. 1-2, pp. 8-15.

Boehm, Christopher (2000): "Conflict and the Evolution of Social Control", *Journal of Consciousness Studies*, vol. 7, No.1-2: pp.79-101.

Borre, Ole (2001): "Issue voting. An introduction", Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Boyd, Robert & Joan Silk (2003): *How Humans Evolved*. New York: W. W. Norton & Co., pp. 373-392

Bryld, Tina (2001): "Udseende: Et spørgsmål om stil", Jyllands-Posten, bragt 18/11-2011, p. 16. Her brugt fra www.infomedia.dk pr. 6/5-2011.

Bryman, Alan (2004): *Social Research Methods*, 2.udgave, New York: Oxford Univeristy Press.

Buckley, Fiona, Neil Collins & Theresa Reidy (2007): "Ballot Paper Photographs and Low-Information Elections in Ireland", *Politics*, Vol 27, No. 3, pp. 174-181.

Buss, David M. (2009): *Evolutionary Psychology – the new science of the mind.* 3. Udgave. Boston: Allyn & Bacon, Pearson.

Caprara, Gian Vittorio & Philip G. Zimbardo (2004): "Personalizing Politics - A Congruency Model of Political Preference", *American Psychologist*, Vol. 59, No. 7, pp.581-594.

Castelli, Liuigi, Luciana Carraro, Claudio Ghitti & Massimiliano Pastore (2009): "The effects of perceived competence and sociabilityon electoral outcomes", *Journal of Experimental Psychology*, Vol. 45, pp. 1152-1155.

Chiao, Joan Y., Nicholas E. Bowman & Harleen Gill (2008): "The Political Gender Gap: Gender Bias in Facial Inferences that Predict Voting Behavior", *PLoS ONE*, Vol. 3, Issue 10, pp.1-7

Chiu, Randy K. & Richard D. Babcock (2002): "The relative importance of facial attractiveness and gender in Hong Kong selection decisions", *International Journal of Human Resource Management*, Vol. 13, no. 1, pp.141-155.

Cosmides, Leda & John Tooby (1992): "Cognitive adaptations for social exchange." I J. Barkow, L. Cosmides, & J. Tooby (red.), The adapted mind: Evolutionary psychology and the generation of culture. New York: Oxford University Press, pp. 206-221.

Cunningham, M. R. et al. (1995): "Their ideas of beauty are, on the whole, the same as ours: Consistency and variability in the cross-cultural perception of female physical attractiveness", *Journal of Personal Social Psychology*, Vol. 68, pp. 261-279.

Dahl, Robert (1989): *Democracy and Its Critics*, Yale University Press.

Dalton, Russell J. & Steen Weldon (2007): "Partisanship and Party System Institutionalization", *Party Politics*, Vol. 13, No. 2, pp.179-196.

Dawes, Robyn M. & Richard H. Thaler (1988): "Anomalies: Cooperation." *The Journal of Economic Perspectives*, vol. 2(3): pp. 187-197.

Dawkins, Richard (2006): *The selfish gene*. 30th Anniversary Edition. Oxford: Oxford Universuty Press.

De Waal, Frans (2003): *Good Natured – the origins of right and wrong in humans and other animals*, 7.udgave, Cambridge: Harvard University Press.

Druckman, James N. (2003): "The Power of Television Images: The first Kennedy-Nixon Debate Revisited", *The Journal of Politics*, Vol. 65, No. 2, pp. 559-571.

Eagly, Alice H., Mona G. Makhijani, Richard D. Ashmore & Laura C. Longo (1991): "What Is Beautiful Is Good, But…: A Meta-Analytic Review of Research on the Physical Attractiveness Stereotype", *Psychological Bulletin*, Vol. 110, No. 1, pp.109-128.

Ebbesen, Bjørn Ubbe (2010): "Kendis-demokrati er det det vi vil?" *Information*, 14. oktober 2010. Her brugt fra: http://www.information.dk/247773

Farah, Martha J. (1996): "Is face recognition 'special'? Evidence from neuropsychology", *Behavioural Brain Research*, Vol. 76, pp.181-189.

Gaines, Brian J., James H. Kuklinski og Paul J. Quirk (2006). "The Logic of the Survey Experiment Reexamined", Political Analysis, Vol. 15, No. 1, pp. 1-20.

Hamermesh, Daniel S., Xin Meng & Junsen Zhang (2002): "Dress for success – does primping pay?", *Labour Economics*, Vol. 9, pp.361-373.

Hansen, Mai (2002): "Politik handler også om udseende", *BT*, 21. november 2002. Her brugt fra: http://www.bt.dk/nyheder/politik-handler-ogsaa-om-udseende.

Hansen, Kasper Møller & Jens Hoff (2010): "Den Kommunale Valgkampagne anno 2009. En kommenteret tabelrapport", *Institut for Statskundskab ved Københavns Universitet arbejdspapir 2010/04*. Her brugt fra: http://polsci.ku.dk/bibliotek/publikationer/2010/ap_2010_4.pdf/

Hejberg, Gitte (2001): "Danmarks Don: Fogh oser af sex", *Ekstra Bladet*, bragt 3/11-2011, p.4. Her brugt fra www.infomedia.dk pr. 6/5-2011.

Hibbing, John & John Alford (2004): "Accepting Authoritative Decisions: Humans as Wary Cooperators", *American Journal of Political Science*, vol 48 (1): pp. 62-76.

Hix, Simon (2005): *The Political System Of The European Union*, 2. Udgave, New York: Palgrave Macmillan.

Hoss, Rebecca A., Jennifer L. Ramsey, Angela M. Griffin & Judith H. Langlois (2005): "The Role of Facial Attractiveness and Facial Masculinity/Femininity in Sex Classification of Faces", *Perception*, Vol. 34, No. 12, pp.1459-1474.

Houtman, Dick (2001): "Class, Culture, and Conservatism. Reassessing Education as a Variable in Political Sociology", pp. 161-195 i Terry Nichols Clark & Seymour Martin Lipset (ed.), *The Breakdown of Class Politics. A Debate on Post-Industrial Stratification*, Baltimore: The John Hopkins University Press.

Jensen, Niels Holm & Michael Bang Petersen (2011): ”To Defer or To Stand Up? How Offender Formidability Affects Thris Party Moral Outrage”, *Evolutionary Psychology*, Vol.9, No.1, pp.118-136.

Jønsson, Rasmus & Ole Larsen (2002): *Professionel politisk kommunikation: et studie af 20 dages valgkamp*, København: Akademisk Forlag.

Jørgensen, Dan (2009): *Politikere med begge ben hænger ikke på træerne*, København: Informations forlag.

Kaae-Nielsen, Claus (2011): “Valgkamp med nye plakat-regler”, *DR*, online tilgængelig 7/4-2011. Her brugt fra http://www.dr.dk/Nyheder/Politik/2011/04/07/101513.htm

Katz, Richard S. & Peter Mair (1995): “Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party”, *Party Politics*, Vol. 1, No. 1, pp.5-28.

King, Amy & Andrew Leigh (2009): ”Beautiful Politicians”, *Kyklos*, Vol. 62(4), pp. 579-593.

Kjærgaard, Jan & Steen Larsen (2011): ”Henriette Kjær stævnet for 180.000 kroner”, *Ekstra Bladet*, 22. januar 2011. Her brugt fra: http://ekstrabladet.dk/nyheder/politik/danskpolitik/article1492142.ece.

Knudsen, Lisbeth (2010): ”Liberal Alliance – nu med rigtige kuglestødere”, *Berlingske*, 26. september 2010. Her brugt fra: http://lisbethknudsen.blogs.berlingske.dk/2010/09/26/liberal-alliance-%E2%80%93-nu-med-rigtige-kuglest%C3%B8dere/

Krippendorff, Klaus (2004): *Content Analysis – An Introduction to Its Methodology*, 2. Udgave, London: Sage Publications

Langlois, Judith H., Lisa Kalakanis, Adam J. Rubenstein, Andrea Larson, Monica Hallam & Monica Smoot (2000): “Maxim or Myths of Beauty? A Meta-Analytic and Theoretical Review”, *Psychological Bulletin*, Vol. 126, No. 3, pp. 390-423.

Little, Anthony C., Robert P. Burriss, Benedict C. Jones & S. Craig Roberts (2007): “Facial appearance affects voting decisions”, *Evolution and Human Behavior*, Vol. 28, pp.18-27.

Lopez, Anthony C., Rose McDermott & Michael Bang Petersen (2011): “Groups, Troops, and Salutes: The Evolutionary Logic of Coalitional Behavior”, *International Security* (forthcoming).

Malnes, Raino & Knut Midgaard (2004): *Politisk Tenkning*, 2. Udgave, Oslo: Universitetsforlaget.

Maner, J.K. et al. (2003): ”Sexually selective cognition: Beauty captures the mind of the beholder”. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 85, No. 6, pp. 1107-1120.

Morton, John & Mark H. Johnson (1991): ”CONSPEC and CONLERN: A Two-Process Theory of Infant Face Recognition”, *Psychological Review*, Vol. 98, No. 2, pp. 164-181.

Mulford, Matthew, John Orbell, Catherine Shatto & Jean Stockard (1998): “Physical Attractiveness, Opportunity, and Success in Everyday Exchange”, *American Journal of Sociology*, Vol. 103, No.6, pp.1565-1592.

Nielsen, Jens Beck (2010): ”Liberal Alliance får nye kendte ansigter”, *Kristeligt Dagblad*, 24. september 2010. Her brugt fra: http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/381773:Danmark--Liberal-Alliance-faar-nye-kendte-ansigter

Nielsen, Rasmus (2011): ”DR klar med massiv valg-dækning”, *Altinget*, 4. januar 2011. Her brugt fra: http://www.altinget.dk/artikel/2011-1-4-dr-klar-med-massiv-valg-daekning.

Nixon, Becky & Sarah Pollom (2006): *Effects of Facial Maturity on Voting Preference*, Speciale fra fra Hanover College tilgængeligt fra: http://psych.hanover.edu/research/Thesis06/NixonandPollom.pdf

Nyquist, L. V. & J. T. Spence (1986): ”Effects of dispositional dominance and sex role expectations on leadership behaviors. *Journal of Personality and Social Psychology, 50*, pp. 87-93.

Olivola, Christopher Y. & Alexander Todorov (2010): ”Elected in 100 milliseconds: Appearance-Based Trait Inferences and Voting”, *Journal of Nonverbal Behavior*, Vol. 34, pp.83-110.

Olsen, Theis Lange, Mette Dahlgaard & Jesper Thobo-Carlsen (2010): ”Kvindelige politikere: Vi forskelsbehandles”, *Berlingske*, 22. august 2010. Her brugt fra: http://www.b.dk/politik/kvindelige-politikere-vi-forskelsbehandles.

Olsen, Theis Lange & Kristian Klarskov (2011): ”Løkke gør comeback for Team Rynkeby”, *Berlingske*, bragt 12/1-2011. Her brugt fra http://www.b.dk/danmark/loekke-goer-comeback-team-rynkeby

Pedersen, Thomas D., David H. Andersen & Johannes Andersen (2009): *Mere politik og personfnidder i valgkampene – om mediernes dækning af valgkampe*; notat tilgængeligt fra: http://pas.samf.aau.dk/fileadmin/user_upload/annskov/Faglig_supplering/Litteratur-sfs-f09/JA-F07-valgkampe_i_medier.pdf

Pedersen, Annelise (2011): ”Taske-Thorning: Jeg kan jo ikke komme med en Fjällräv”, *Ekstra Bladet*, 26. juni 2011. Her brugt fra: http://ekstrabladet.dk/flash/dkkendte/article1577373.ece

Penton-Voak, Ian S. & Jennie Y. Chen (2004): “High salivary testosterone is linked to masculine male facial appearance in humans”, *Evolution and Human Behavior*, Vol. 25, pp.229-241.

Perrett, D. I., K. J. Lee, I. Penton-Voak, D. Rowland, S. Yoshikawa, D. M. Burt, S. P. Henzi, D. L. Castles & S. Akamatsu (1998): “Effects of sexual dimorphism on facial attractiveness”, *Nature*, Vol. 394, pp. 884-887.

Petersen, Michael Bang, Rune Slothuus, Rune Stubager & Lise Togeby (2007): ”Eksperimenter: Et redskab i politologens værktøjskasse?”, *Politica*, Vol.39, No.1, pp.5-13.

Petersen, Michael Bang (2009): “Public Opinion and Evolved Heuristics: The Role of Category-Based Inference.” *Journal of Cognition and Culture*, vol. 9, No.3: pp. 367-389.

Petersen, M.B., Sznycer, Daniel, Sell, Aaron, Cosmides, Leda & Tooby, John (2010): “The Ancestral Logic of Politics: Physical Strength Shapes the Assertion of Self-Interest in Modern Politics”. Under review.

Politiken (2011): ”Henriette Kjær: Jeg har intet at gøre med bedrageri”, *Politiken*, 22. februar 2011. Her brugt fra: http://politiken.dk/politik/ECE1202404/henriette-kjaer-jeg-har-intet-at-goere-med-bedrageri/

Poulsen, Jørgen (1996): ”Retfærdighed og/eller fællesskab – et grundrids af politisk filosofi”, *Politica*, Vol. 28, pp. 128-145.

Poutvaara, Panu, Henrik Jordahl & Niclas Barggren (2009): ”Faces of Politicians: Babyfacedness predicts inferred competence but not electoral success”, *Journal of Experimental Social Psychology*, Vol. 45, pp.1132-1135.

Rabe-Hesketh, Sophia & Anders Skrondahl (2008): *Multilevel and Longitudinal Modelling Using Stata*, 2.udgave, Texas: Stata Press.

Riggle, Ellen D., Victor C. Ottati, Robert S. Wyer, James Kuklinski & Norbert Schwarz (1992): ”Bases of Political Judgments: The role of Stereotypic and Nonstereotypic Information”, *Political Behavior*, Vol. 14, No. 1, pp. 67-87.

Rosar, Ulrich, Markus Klein & Tilo Beckers (2008): "The frog pond beauty contest: Physical attractiveness and electoral success of the constituency candidates at the North Rhine-Westphalia state election of 2005", *European Journal of Political Research*, Vol. 47, pp. 64-79.

Rosenberg, Shawn W., Lisa Bohan, Patrick McCafferty & Kevin Harris (1986): "The image and the vote: The effect of candidate presentation on voter preference", *American Journal of Political Science*, Vol. 30, No. 1, pp. 109-127.

Rosenberg, Shawn W. & Patrick McCafferty (1987): "The image and the vote: Manipulating voters' preferences", *Public Opinion Quarterly*, Vol. 51, pp.31-47.

Rule, Nichola O. & Nalini Ambady (2010): "Democrats and Republicans Can Be Differentiated from Their Faces", *PLos ONE*, Vol. 5, Issue 1, pp.1-7.

Sahl, Jonas (2011): "Politi-Tom: Mit udseende er et problem", *avisen.dk*, 26. Januar 2011. Her brugt fra http://avisen.dk/politi-tom-mit-udseende-er-et-problem_140626.aspx.

Scheib, Joanna E., Steven W. Gangestad & Randy Thornhill (1999): "Facial attractiveness, symmetry and cues of good genes", *Proceedings of the Royal Society*, Vol. 266, pp. 1913-1917.

Sell, Aaron, John Tooby & Leda Cosmides (2009a): "Formidability and the logic of human anger", *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 106, No. 35, pp. 15073-15078.

Sell, Aaron, Leda Cosmides, John Tooby, Daniel Sznycer, Christopher von Rueden & Michael Gurven (2009b): "Human adaptations for the visual assessment of strength and fighting ability from the body and face", *Proceedings of the Royal Society*, Vol. 276: pp.575-584.

Shamshiri-Petersen, Ditte (2010): *Holdnings- og partiskift blandt danske vælgere på basis af paneldata*, aalborg Universitet, afhandling. Her brugt fra: http://vbn.aau.dk/files/44598819/Holdnings_og_partiskift_blandt_danske_v_lgere_p_basis_af_paneldata_Ditte_Shamshiri_Petersen.pdf

Slothuus, Rune (2003): "Partier med omtanke: Socialdemokratiets og Venstres vælgerstrategier", *Politica*, Vol. 35, No. 1, pp. 78-94.

Smith, Kevin, Christopher W. Larimer, Levente Littvay & John R. Hibbing (2007): "Evolutionary Theory and Political Leadership: Why Certain People Do Not Trust Decision Makers". *Journal of Politics*, vol. 69: pp. 285-299.

Stubager, Rune (2007): "The Development of the Education Cleavage at the Electoral Level in Denmark: A Dynamic Analysis", paper fremlagt ved the 35th ECPR Joint Sessions of Workshops, Helsinki, 7-12 May, 2007.

Stubager, Rune & Kim Mannemar Sønderskov (2010): *Forudsætninger for lineær regression og variansanalyse efter mindste kvadraters metode*, 4. udgave, note som del af metodepensum på Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet.

Surawski, Melissa K. & Elisabeth P. Ossoff (2006): "The Effects of Physical and Vocal Attractiveness on Impression Formation of Politicians", *Current Psychology*, Vol. 25, No. 1, pp.15-27

Rasmussen, Morten (2004): "Når medierne møder håndtasken og heksen", *Kristeligt Dagblad*, 19. november 2004. Tilgængelig fra: http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/94800:Danmark--Naar-medierne-moeder-haandtasken-og-heksen

Thornhill, Randy & Steven W. Gangestad (1999): "Facial attractiveness", *Trends in Cognitive Sciences*, Vol. 3, No. 12, pp. 452-460.

Todorov, Alexander, Anesu N. Mandisodza, Amir Goren & Crystal C. Hall (2005): "Inferences of Competence from Faces Predict Election Outcomes". *Science*, vol. 308 (5728): pp. 1623 –1626.

Utzon, Mette Vibe (2011): "Valgkamp på TV slår alle rekorder", *DR P1 Mennesker og Medier*, 14. januar 2011. Her brugt fra: http://www.dr.dk/P1/menneskerogmedier/Udsendelser/2011/01/13135557.htm

Verhulst, Brad, Milton Lodge & Howard Lavine (2010): "The Attractiveness Halo: Why Some Candidates are Perceived More Favorably than Others", *Journal of Nonverbal Behavior*, Vol. 34, pp.111-117.

Van Vugt, Mark (2006): "Evolutionary Origins of Leadership and Followership", *Personality and Social Psychology Review*, Vol.10, No.4, pp.354-371.

Voss, Henning og Jimmy van den Brugge (2003): "Højredrejningen i 1990'erne - En analyse af årsagerne til den stemmemæssige højredrejning ved folketingsvalgene fra 1990 til 2001", Institut for statskundskab ved Århus Universitet (www.socsci.auc.dk/election/dansk/ Hojredrejningen.htm per 19.12.2005)

Winston, J. S., B. A. Strange, J. O'Doherty & R. J. Dolan (2002): "Automatic and intentional brain responses during evaluation of trustworthiness of faces", *Nature Neuroscience*, Vol. 5, No. 3, pp. 277-283.

Wåhlberg, Ingmar (2010): *"Du er full – Jens" – En studie av politikere i Se & Hør og Her & Nå*, Speciale fra Institutt for Informasjons- og Medievitenskap, Universitetet i Bergen. Tilgængeligt fra: https://bora.uib.no/bitstream/1956/4406/1/69292709.pdf

Zebrowitz, Leslie A. & Susan M. McDonald (1991): "The Impact of Litigants' Baby-Facedness and Attractiveness on Adjudications in Small Claims Courts", *Law and Human Behavior*¸Vol. 15, No. 6, pp.603-623.